جڤاک یان سێداره

ژ نڤیسینا

اسکندر چاربوتی

بابەتێن جڤاکی 2011

بناڤێ خودێ مەزن و دلوڤان

ناوی کتێب: هزری باش
نڤیسەر: اسکندر چاربۆتی
تایپ: ولی نعمان
پێداچوونەوە: برهان یاسین
دیزاین : ئایوار عبداللە تمرخان
چاپی یەکەم: 2011
هەموار کراو بۆ چاپی دووەم: 2016
چاپخانە: ئاسوس

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانەکان بە ژمارە سپاردنی (114) ساڵی 2011 پێدراوە.

پێرست

پێشەکی	2
بەشی ئێکێ/ تاکەکەس و هەڤژینی	لاپەرە
جێوازی کرن دناڤبەرا رەگەزێن هەڤژینیێ	10
نەبوونا رەوشەنبیریێ دناڤبەرا هەڤژینان	14
نەبوونا سازان و هەست و سۆزان دناڤبەرا هەڤژینا	18
ئەڤینیداری و هەلبژاردنا هەڤژینەکێ	21
ئاریشێن پرۆسێسا پێکئینانا هەڤژینیێ	26
تاکەکەس و ئاریشێن هەڤژینیێ	31
ژێکڤەبوونا و دووبارە پێکئینانا ژیانا هەڤژینیێ	34
بەشی دوویێ/ تاکەکەس و سیاسەت	
نەچاربوون بۆ ئینتیمایا سیاسی	43
تاکەکەس و ئازادییا سیاسی	45
تاکەکەس و حزبێن سیاسی	47
خراپ تێ گەهشتن ل سیاسەتێ	49
خێزان و دەستهەلات	53
مژیل کرن ب سیاسەتێ	59
دەستهەلات و راگەهاندن	62
هەلبژارتنا لایەنەکێ	67

بەشی سێیێ/ تاکەکەس و ئایین	
جیاوازییا ئاینی	72
ئایین و یاسا کنترول کرنا رەفتارێن تاکەکەسی	74
باش تێنەگەهشتن ل ئایینێ	78
کارتێکرنا گوتارێن مەلایان	81
کارتێکرنا ژینگەهێ لسەر تاکەکەسی	83
ئێمناهییا گەندەل	85
تاکەکەس و تاوان	88
دەمارگیری و دروست بوونا ئاریشان	91
نائارامییا دەروونی	93
بەشێ چارێ/ جڤاک و هێرشێن کەلتووری	
کەلتوورێ ناوچەگەری و پێکڤە ژیان	96
کەلتوورێ گوتگوتکان و باوەرێن خەیالی	100
کەلتوورێ نێوانگیری و ئاشتیخوازی	102
تێکەڵبوون و وەرگرتنا کەلتوورێن بیانی	104
کەلتوورێ ترس و شەرمینای زارۆکان	107
کەلتوورێ نەمانا سلاڤ کرنێ	109
کەلتوورێ هەبوونا شەرمینیەکا نامۆ	111
کەلتوورێ مایتێ کرن وپەیوەندیێن جڤاکی	113
بەشێ پێنجێ/ تەکنەلۆجیا و هۆشیاری	

117	رەوشەنبیری و پێشکەفتن
119	پرۆسێسا پەروەردەکرنێ
121	ژینگەه و پەروەردەکرنا زارۆکان
122	تەکنەلۆجیا و پەیوەندیێن جڤاکی
124	تورێن جڤاکی و پەیوەندیێن وەهمی
127	پەیوەندییا گەنج و پیران لسەر پێشکەفتنێ
129	رێکخراوێن جڤاکی و پێشکەفتن
131	ژێرخانا ئابووری و پێشکەفتن
135	نەچاربوون و پێشکەفتن
138	دوماهیک

پێشەکی:

خویندەڤانێ هێژا سوپاسیا تە دکەم کو تە دڤێت ڤی کتێبێ بخوینی، پشتی کو من د زور بازێرادا ژیان برە سەر ب تایبەتی ل وەلاتێ ئیرانێ و عێراقێ، دەمێ کو من قوناغێن کولێژی خلاس دکر بو هەر سالەکێ ل گەرەکەکا بازێرێ هەولێرێ من ژیان دبرە سەر و پشتی کو من تێکەلیا زور کەسان کری ل خەلکێ تورکیا چ تورکێن ئیرانێ یان یێن تورکیا یان کوردستانی، یان تێکەلیا کوردێن سوریا یان خەلکێ ئیرانێ ب خۆ کوردێن ئیرانێ و برادەرێن عەرب کو دەمێ من کرێکاری دکر من ناسین، دجڤاکی دا من تێکەلیا هەمی کەسەکێ کر وەکی زەلامێن ئایینی چ ئیسلامی بیت یان کاکەیی یان مەسیحی ...بن دگەل زور کەسان من تێکەلیا مزگەفتان یا کری و دزور مێڤانداریێن خواردنەڤێن کەحولی ئەز یێ بە شدار بوی و بەلێ هەتا نوکە من مادێن کحولی ڤەنەخاردییە و دزور رێکخراواندا من کارێ کردی و ئەڤ چەندەش هەمی بومن یێ بیە ئەزمونەک کو ئەز پتر بشێم ل جڤاک و خەلکێ جڤاکێ تێ بگەهم.

هەروەسا بو پتر خۆ زیرەک کرن ل کەلتورێن جڤاکان من هەولێن دای کو فێری زمانێن زور وەلاتان ببم و نوکە ئەز بباشی ب زمانێن

ئینگلیزی وفارسی و کوردی وتورکی (ب شێوه زارێن جودا) دئاخڤم و هەتا رادەکا باشیش ل زمانێ عەرەبی تێ دگەهم.
ل ڤی کتێبێ دا ل بەشێ ئێکێ بەحس له پەیوەندیێن هەڤژینیێ هاتیه کرن ژێکڤەبوون و ئەڤینداری و هەلبژاردن و هتد و ل بەشێ دوویێ باس ل خراپ تێگەهشتن ل سیاسەتێ تێته کرن و ل بەشێ سێیێ بەحسێ خراپ بکار ئانینیا ئایینێ تێته کرن و ل بەشێ چارێ ب درێژی بەحسێ کەلتووری دهێته کرن، و ل بەشێ پێنجێ بەحسێ هاتنا تەکنەلۆجیا و کارتێکرنا وێ لسەر جڤاکی.
ئەڤ چەنده من باس کر ،بەلێ مەبەستامن ئەڤ نەبوویه کو من ریکلامه ک بو خۆ کردبیت یان من مەتحێن خۆ کردبیت، بەلکو بتنێ مه بەستا من ئەڤه کو ڤان نڤیسینێن من ب باشی بخوینی و وەسا نەزانی کو گەنجەکێ بێ ئەزمون یێ رابی ب ئەنجام دانا کارەکێ هوسا.
داخازێ ل جەنابێ هەڤه یێ رێزدار دکەم کو دەمێ ڤی پەرتوکێ دخوینی ب باشی بخوینی و ب خەلەتی ل مه بەستا من تێ نەگەهی و ئەگەر من خەلەتیەکیش کربیت و هێڤیدارم ل خەلەتیێ من ئاگەهدار بکەی ب پەیوەندی کرن ب ڤی ئیمێلێ: esem0@gmail.com
یان facebook/twitter/instagram/tango/اسکندر چاربوتی

پێشکەشە

بو هەمی خەلکێ رەوشەنبیرێ کوردستانێ ب تایبەتی ستافا روژناما ئاکـــرێ پاراگراف بـــــەرێزان (فــــرەیدون مـــەحمود شـــــــێروانی، ئازاد سەلیم، ئیسماعیل سالح ، بێوار محەمەد حجی ، مـــەهدی ئیســــــماعیل علی) .

بەشی ئێکێ/ تاکەکەس و هەڤژینی
جێوازی کرن دناڤبەرا رەگەزێن هەڤژینیێ
نەبوونا رەوشەنبیریێ دناڤبەرا هەڤژینان
نەبوونا سازان و هەست و سۆزان دناڤبەرا هەڤژینا
ئەڤینیداری و هەلبژاردنا هەڤژینەکێ
ئاریشێن پرۆسێسا پێکئینانا هەڤژینیێ
تاکەکەس و ئاریشێن هەڤژینیێ
ژێکڤەبوونا و دووبارە پێکئینانا ژیانا هەڤژینیێ

جیاوازی کرن دنێڤبەرا رەگەزێن هەڤژینیێ

دەمێ کو بابەتا ئێکسانیا ژن و زەلامی (feminism) دەردکەڤیت، ئافرەتەک کو دژیانەکا پڕ ل هزرا عەشاییری دژیت و رێز لێ دهێتەگرتن، بەلێ رێک بو ناهێتەدان کو بەشداری دکاروبابەتان دا بکەت وەکی زەلامی، کو ئەڤ چەندەش دزڤریتەڤە بو عورف و داب و نەریتان، لێرەدایە کو ئافرەت هەست ب تەپەسەرێی دکەت و پشکداربینێ ب مافەکێ خۆ دزانیت و ڤیانەک ل دە ف چێ دبیت بو دروستکرنا شورشەکێ بناڤێ ئازادییا ئافرەتان یان کو مافێ ئافرەتان، کو بیروکەیەکا جوانە و ب خەلەت تێ گەهشتن ل وێ بیروکێ، جڤاک یان کو مللەت بەرەف ئاریشێن مەترسیدار دچیت و دەزگەهێن راگەهاندنێ و زور ل بەرپرسان هان ددەن کو وەک ئاریشەکێ بەرێ خو بدەنە ئافرەتان نەک وەک رەگەزەکا کارتێکەر بو چارەسەرکرنا ئاریشان بو نموونە: دەمێ زەلامەک دکەنالێت راگەهاندنێ دا راپورتەکێ ل سەر زولم و زورداری ل سەر ئافرەتان یان هەر بابەتەکێ دی وەکی ئازادییا ئافرەتان دئینیتە خار یان ل کوڕ و سیمینارااندا دبێژیت، لێ چ جاران نەشێت لدویف بابەتا خۆ، ئازادێی بدەتە خێزانا خۆ، لێرەدا دەردکەڤیت کو تنێ بەرژەوەندییە کو دبیتە

ئەگەرێ هندێ کو زۆر کەس خوو مژیل بکەن ب ئاریشێن ئافرەتان.
ئەو ئافرەتێن کو حەز دکەن پشکدار بن ل کاروچالاکیان و حەز دکەن ببنە خـۆدان کورسیێن باش ددەسەلاتێ دا، بـۆچی ئاستێ پڕانیا وان ل دویف ئەرک یان پلا وانا نینە؟ بوچـێ دزوربـەیا یاسـایان ل کونگرێن حـزبیدا یان دەسـەلاتێ دا یاسـا دهێنە دانـان کو دڤێت رێژا ئافرەتان (30%)یان (25%)یان...کێمتر نـەبیت؟ بێ بەرچاڤ گرتنا ئاسـتێ ئافرەتان، کو تێتە ژبیرکرن دێ ل پاشەروژێ هەڤکاریا وەلاتەکێ کەت ل رێڤەبرنێ دا، دبێژن بـوچی ئافـرەت دکارێن ئاسان دا مافێ خۆ دڤێت و وەکـی زەلامان دڤێت پشکداربیت د دەسەلاتێ دا؟ بـەلێ کـارێن زەحمەت (کرێکاری، سەربازیێ...) ب ئەرکێ نەچاریێ زەلامێ دزانیت!
ئەگـەر ب چاڤـەکێ سروشتی لێکولینێ ل سـەر هـەردوو رەگەزان بکـەین ل چەوانیا دروست بوونا هەر دوو رەگەزان، دێ بینین کو زەلام ب هێزترە ل ئافرەتان، زەلام پتر دشێت دژیانێ دا بەرگریێ ل مەتـرسیا بکـەت، زانا رێککەفتینە لسەر ڤێ چەندێ کو ئاقلێ زەلامان پترە ل هەستێن وان و ب بەروڤاژی وێ چەندێش هەستێن ئافرەتان پترە ل هزرکرنا وان ب گشتی، ئێک ژ ئەگەران کو پتر ئافرەتان لاواز دکەت ژ لایێ فیزیکی ڤە، دەمێ پەیـدابوونا زاروکـێ یە کو نێزیکی

(9) هەیڤان نەشێت چ کارێن گـران بکـــــەت و پشکـــــدار ببیت ل کـــاروبارێن دەسـەلاتـــی یان سۆری مانگانەیە کو کارتێکرنەکا خراپ هەیە ل سەر دەروونێ ئافرەتان، مەبەستا من ب خەلەت تێ گەهشتنە ل مافێ ئافرەتان ل دەف هەر دوو هزرێن رەگەزادا نێر و مێ، بو نموونە ئەگەر زەلام وەسا دانێت ئافرەت بگەهیتە مافێن خۆ دێ بەرەلایی و ئالوزی و خراپی چێ بیت، دێ چ ب سەرێ پاشەروژا مللەتێ هێت؟ ئەگەر ژن وەسا دابنێت کو زەلامی هەتا نوکە هەمی مافێن وان پێن خاری دێ دیسان چ ب سەرێ مللەتی هێت؟!!

ئافرەت کو مافێن خۆیێن سەرەکی نەزانیت نەشێت بەرگریێ ژ پاشەرۆژا خۆ بکەت و ئەڤەژی ئاریشەیە(problem) کو بۆ بدەست ڤە ئینانا هندەک ئامانجێن تێکدر بۆ نەهێلانا یەکسانیێ دجڤاکیدا بکار دهێت، لێرەدا ئالوزی دناف بەرا زەلام و ژنان دا چێ دبیت و هەردوو لا د شەرەکێ هزریدا دچنە دناف گورەپانێ دا، زەلام وەسا دزانیت کو یێ سەرکەفتیە و ئافرەتیش وەسا دزانیت کو یا سەرکەفتیە و دراستیێ دا هەردوولا لایەنێن شکستخوردینە کو جهێ پێ یان ئاسەوارێن وێ چەندێ دناف جڤاکی دا دەر دکەڤیت ب ریدانێن(بویەر) جودا جودا ب روونی و ئاشکرایی.

نەبینا رێنماییێن (guidance) دروست و دجهێ خۆدا ژلایێ لایەنێن پەیوەندیدار دێ ڤان هەمی لێک تێ نەگەهشتنا چێ کەت و مێشکێ زۆربەیا زەلامان دێ ب هەبینا بانگەشێن ئازادییا ئافرەتان ئێشیت و ژ لایەکێ دیتر هندەک زەلام گورەپانێ خوش دکەن بو ئیستیغلال کرنا ئافرەتان بۆ بەرژەوەندییێن غەریزەیی و ... لێرەدا ل داڤی داڤیێ، ئەو کەسێ کو بدروستی دوراندی ل هاوکێشەیا ژیانێ دا ئافرەتە.

ئامانج ب دروستی ب هەبینا مافێ ئافرەتان چیە؟ ل دویف ژیانا کو مە هەمیا هەی، هەمی گاڤا ل سەر زەلامی ئەرک بو کو بچیت کار بکەت داکو بشێت پێداویستییێن خێزانی بدەست بینیت، ئەڤ چەندەش ئەوێ رادگەهینیتە هزرامە کو پتر مافێ زەلامی یا هاتیە خارن، کەواتە تڤیا رێکخراوێن سڤیل دەربکەڤن بۆ پاراستنا مافێ زەلامان مل ب ملێ مافێ ئافرەتان!! لێرەدا دێ گەهینە ڤێ چەندێ کو هەردوو لا دێ هەولێن بێ مفا ددەن و قوچانێ دگەل بەری دکەن و ئاریشە دێ رۆژ ب رۆژ پتر بن! مەبەستا من دژایەتی کرنا هیچ رێکخراوەکێ نییە بتنێ هۆشدارییەکە بۆ باشتر تێگەهشتن ل سەر ڤان کاران کو دهێنە کرن و ب دروستی لێ تێناگەهن.

نەبوونا رەوشەنبیریێ دناڤبەرا هەڤژینان

دەمێ بەحسێ توندوتیژییا خێزانی دهێتە کرن مەبەست بۆ خێزانەکا نەرەوشەنبیرە و ل خێزانەکا نەرەوشەنبیر پروسێسا پەروەردێ و ئاستێ فێربوون و زانستێ بەحس کرن تشتەکێ سەیرە! چونکی هەڤدو ناگرن و رەوشەنبیری و توندوتیژی (کوجا مەرحەبا)! ئەگەر خێزانێ دا توندوتیژی هەبیت رامانا ڤێ چەندێ یە کو خێزانەکا نەرەوشەنبیرن و مەبەست ژی ل رەوشەنبیریێ پلێن زانستیێن زانکو و پەیمانگەهان نییە، بەڵکو مەبەست ل رەوشەنبیریێ پەروەردەیە، ئەگەر خێزانی پەروەردەکا باش هەبیت و رێزگرتن و هەڤکاری تێدا هەبیت ڤی دەمی دێ شێین بێژین ئەڤ خێزانە رەوشەنبیرە، لێ جهێ داخێ یە نها ئەم خێزانێن رەوشەنبیر ب پلێن زانستی دپیڤین و ئەڤ پێڤەرە نەیا دروستە، رێزگرتنا دایک و بابان ژ ئێک دوو و پاشان ژ زاروکان و هەروەسا بەروڤاژی، دێ چارچوڤەکا ئارام و پەروەردەیی ل خێزانێ دا دروست کەت و لێرەدا پروسێسا پەروەردێ و فێرکرنێ دێ کارتێکرنا خۆ بینیت ل سەر قوتابیان.

ئەگەر بەراوردەکی بکەین ل بەینا خێزانێن نها و یێن جاران، دێ بینین کو نها ئاستێ رەوشەنبیریێ بلندە لێ ب هزاران روویدانێن توندوتیژیێ دهێنە تومارکرن، بەلێ ل خێزانێن جاران کو دایک و بابێن مە تێدا دژیان و ئاستێ رەوشەنبیری نزم بوو و ب کێمی ل

بنەمالەیەکی مامۆستایەک یان دکتورەک هەبوو، لێ توندوتیژییا خێزانی کێم بوو، بتننێ لسەر ئاریشێن ئەخلاقی کو نە ئایین و نە یاسا رێکێ ددەتێ ئاریشە دروست دبوو، ئاریشێن دیتر نەبوون، چونکی ڤی دەمی پەروەردە گرنگتر بوو ل خوێندن و زانستێ، لێ نها بەروڤاژییە، زانست گرنگترە ل پەروەردێ، ئەڤەژی کارتێکرنەکا نەرێنی د جڤاکێدا دروست کرییە و ئێکە ژ ئەگەرێن هەرە مەزنێن دروست بوونا توندوتیژیێ و نزم بوونا ئاستێ قوتابیێن مە.[1]

زور جاران دبێژن کو توندوتیژی دژی ئافرەتێ دهێتە کرن و یا فەرە کو هندەک دەزگەه بێنە دانان کو چارەسەریا ئەڤێ چەندی بکەن ئەز پرسیارەکێ دکەم: ئەرێ دناف خێزانێن مەدا توندوتیژی هەبوویە بڤێ رەنگێ کو ئەڤرو دهێتە باس کرن و چەندەها دەزگەه بو ڤی چەندێ بێنە دانان؟ ل جهێ دانانا ڤان دەزگەها باشتر نیە کو وان خێزانا تێ بگەهینین کو سەردەمێ ئەڤرو تڤیا ئافرەت ب دەستێن خۆ نانێ خۆ بینیتە دەر و بو ڤێ چەندێش تڤیا ئاستێ رەوشەنبیرییا خۆ زێدە بکەت هەوڵ بۆ خواندنێ بدەت، چونکی چونە پێشا جڤاکی ل سەر بناغەکا ئێکسانیێ یە کو هەردوو رەگەز ب ئێک چاڤ تێنە دیتن و چ جوداهی نینە دناف بەرا هەردوو لایاندا و ل زۆر جهان ئافرەت زەلامی

---

[1] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما وار هاتییە وەشاندن.

خودان دکەت! تڤیا باش بزانین ئەو خێزانا کو زەلامێن وان ل ژیانێ تێنەگەهن زۆر زەحمەتە کو ئافرەتێن وان ل ژیانێ تێ بگەهن.

ئافرەت بابەتەکە کو هەمی دونیا یاپێڤە مژیلە و ب رێکێن جودا گرنگیێ ددەنێ، هندەک زەختێن (فشار) زور کارتێکەر یێ شلە ژانە کێ دئینیتە سەر رێکا ڤێ بزاڤێ کو ئێک ژڤان، بابەتێ کچکە و مەزنیا دناڤبەرا ئافرەت و زەلامی یە کو ژ هندەک لایان ڤە ئافرەت زەرەرێ دکەت، ب ڤێری ئەگەر بێژم کو یا بوویە یاسایەک کو تڤیا ئافرەت ل زەلامی ژ لایێ تەمەنێ بچیکتر بیت ل پروسا ژن ئینانێ، زۆر ل ئافرەت وەکی ڤەیرە دمینن و شی ناکەن و ئەگەر شی بکەنیش نە بدلێ خو ڤی کاری دکەن!!!

بوچی ئاستێ تەمەنێ وەکی نەریتەک دروست بوویە کو پێ تڤیە زەلام ل ئافرەتی مەزنتربیت؟ ئەڤ چەندە ب خەلەتی تێتە تێ گەهشتن، ل ڤی دەمێ تڤیا زەلام مەزنتربیت کو ئەگەرەک هەبیت، ئەگەرا هندێ کو بشێت ئافرەتێ خودان بکەت،بەلێ دەمێ کو ئافرەت مل ب ملێ زەلامان کاردکەن یان هندەک جارا ئافرەت زەلامێ خودان دکەت نابیت کو ئاستێ تەمەنێ بێتە بەرچاڤ گرتن، ئەڤ هزرە تڤیا رەش ببیت نەبیتە یاسایەکا سروشتی، لێرەدا چەند هەردووک رەگەز ل تەمەنێ نێزیکتربن یان دیر بن دێ مینیتەڤە ل سەر بارێ تێ گەهشتنێ کو

چەوانیا ژیانا خو دیار بکەن،خالەکا گرنگ کو یا فەرە بێتە بەرچاڤ گرتن

ئاریشە ئەڤە کو هەمی بزاڤێن مافێ ئافرەتان بۆ دروستکرنا ئێکسانیێ بوویە و ڤێ ئێکسانیێ زەرەر یا ل ئافرەتان دای و ناهاوسەنگیەک یا چێ کری، چونکی ئەگەر چاڤەکێ بخشینینە دەوروبەرێ خۆ دێ بینین کو دبازاریدا کارتونەکا ل سەر ملێ ئافرەتەکێ یان کرینا پێتڤیێن مال یا کەفتیە سەر ملێ ئافرەتێ و بڕیارێن مال یا کەفتیە سەر ملێ ئافرەتێ و بارێ ئافرەتان ل سەردەمێ ب جیهانیبوونێدا گەلەکێ گرانە.

وەرگرتنا مافی بۆ ئاسانکرنا ژیانێ یە نەک گران کرن، ئافرەت نابیت ب خەلەت ل مافێن خو تێ بگەهیت، چونکی دێ پاشەرۆژەکا رەش ب دەستێن خۆ دروست کەت و یا فەرە کو ئێکەم جار ئاستێ شیانێن خۆ یێن جەستەیی (فیزیکی)، دل فراوانی، هەست و سۆزداری، خۆراگری، بزانیت و بەرەڤ پێش ببەت و بەراوردەکێ بکەت دگەل شیانێن زەلامی، پشتی هنگی داخازا مافێن خۆ بکەت، هێدی هێدی ئەو ئافرەتێن کو ل دەرڤە کار دکەن یا زور دبیت و ئافرەتێن شی نەکری زور دبیت و ماندی بوونەکا زور وەکی شەپولەکێ یا بەرەف ئافرەتان دهێت کو زورا ب مەترسیە.

نەبوونا سازان و هەست و سۆزان دناڤبەرا هەڤژینان

ئەرێ راستە دبێژن ل پشت هەر ژنەکا ب خەم و دلتەنگ زەلامەکێ بێ هەست یێ هەیە؟ ئەرێ زەلام بێ هەست کاریگەریا خۆ ل سەر خۆشی و ڤیانا هەڤژینێ هەی؟ ئەرێ زەلام دشێت کارتێکرنێ ل هەڤژینا خوە بکەت کو هەڤژینا وی هەستەک جوان و تژی ڤیان ل بەرامبەر زەلامی هەبیت؟

ل بەرسڤا وان پرسیاران دێ شێین بێژین بەلێ راستە، ل پشت هەر ژنەکا ب خەم زەلامەکێ بێ هەست هەیە، لێ تڤیا وێ چەندێ ژی بزانین کو دهەر خێزانەکێ کو ژنەکا ب خەم تێدا بیت چ رامانەک بۆ خۆشیێ تێدا نینە و پێدڤییە سەرۆکانیا خۆشیێن خێزانی کو ژنە، بەردەوام ب گەشی بمینیت.

ئەگەر جاران ژن و زەلام پێکڤە د هاریکاربوون و تەنانەت زەلام پترماندی دبوو دکارێن خۆدا، لێ نها ژن ماندی ترە، داخازا ژنا ل هەمبەر ماندی بوونا خۆ، ب تنێ خۆشەویستییا زەلامییە، لێ جهێ داخێ یە کو زەلام نەشیایە ب وێ ئەرکێ خۆ راببیت ب شێوەکێ گشتی.

ژن خۆدیێ هەستێن نازکە و بەردەوام ژبەر گۆڕانکارییێن فیزیکی و دەروونی حەز ژ میهرەبانی و هەست و سوزان دکەت و هەر زەلامەک بشێت ب ڤێ ئەرکێ گرنگ راببیت دێ بیتە خۆدیێ ژیانەکا خۆش، چونکی ئەم ل بیر نەکەین کو ئەگەر دهەر خێزانەکێ دا ژن ب خەمبار

بيت و بەردەوام هەست ب دلتەنگيێ بكەت هەموو ئەندامێن خێزانى دێ هەست ب خەمباريێ كەن و ئەڤە تايبەتمەندييەكە ل دەف هەموو ژنان.

تڤيا ئەم باش بزانين كو دەستپێكا هەموو خۆشيەكێ ل ژنێ دەست پێ دكەت و يا فەرە زەلام بو خۆشيا ژيانا خۆ گرنگييەكا تايبەت ب ڤێ چەندێ بدەن و بەردەوام ئارمانجا وان خۆش كرنا دلێ هەڤژين يان هەر تاكەكێ مێينە(دايك، خۆشك،...) كو دژيانا وان دا هەبيت، هەڤژينەكا شادو دلخۆش نيشانا ژيانەكا ئارامە.[2]

ئەگەر دناڤ خێزانيدا سازان نەبيت، ئەو خێزان دێ بەرەف ئاريشێن زۆر چيت، جوداهييێن زۆر دناڤبەرا ئەندامێن خێزانى دا هەنە كو بتنێ ب هەبوونا سازانێ دێ شێن بژين دگەل ڤان جوداهييا، چونكى تڤيا رێز ل حەز و بيروباوەرێن ئێكدى بگرن و ياساييێن خێزانى نەشكێنن و ئارمانج ل هەبوونا {خێزان دناڤ جڤاكيدا} هەبوونا ئارامگەهەكا بێن ڤەدانێ يە، ئەگەر خێزان ببيتە سەنگەرەک ب تاكەكەسى، دێ رامانا خوە ژ دەست دەت و چ گرنگى نامينيت.

جياوازييا دناڤبەرا بوچوونان دێ هەر هەبيت، لێ يا گرنگ دروستكرنا بناغەكا باشە كو هەموو ئەندامەكێ خێزانى هەست ب ئارامى و خۆشى و بێن ڤەدانێ بكەت، لێرەدا پێتڤييە رێز ل كەسێ مەزنێ خێزانى

[2] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما وار هاتييە وەشاندن.

بهێته گرتن و دایک و باب رێزەکا زۆر ل ئێکدی بگرن هەتا کو ئەندامێن دی یێن خێزانێ سنورێن ڤێ رێزگرتنێ نەشکێنن.
هەبوونا گەنگەشێ دەست پێکا هەبوونا ئاریشایە، لەوما تڤیا دەمێ هەبوونا گەنگەشێ لسەر هەر ئاریشەکێ بێ دەنگی بهێتە هەلبژارتن و ل جهێ گەنگەشێ، راوێژ ب ئێک دو کرن بهێتە دناڤ خێزانیدا، خەڵک و دەوروبەر کارتێکرنێ دکەنە سەر خێزانی و دەمێ ئەندامەکێ خێزانی دچیتە دناڤ جڤاکیدا، رووبروویێ گەلەک رووێدانان دبیت و گەلەک ئاخفتنا های ژێ دبیت و گەلەک ماندووبوونێ دبینیت و هتد، ئەڤ چەندەژی کارتێکرنەکا نەرێنی لسەر دروست دکەت، لێرەدا پێتڤییە دەمێ گەهشتە مال یان دناڤ خێزانیدا هەموو ئاخفتن و ماندوو بوونێن دەرێ هەبووی ل بیر بکەت و گرنگییەکا تایبەت ب ئارامی و پاراستنا ئێکرێزی و تەباییا خێزانی بدەت.
هەر خێزانەکا سەرکەفتی پێدڤی ب هندەک یاسایایە کو پارستنا ڤان یاسایا دێ بیتە ئەگەر کو بەردەوام بیت، خێزانا سەرکەفتی بو هەر کارەکی سنوورێن هەی و بەردەوام دگەل قوناغێن تایبەت مەندێن ژیانێ دا و ئالوگورییێن جڤاکی، گونجاندنەکا باش دروست دکەت.[3]

---

[3] -ئەڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

ئەڤینیداری و هەلبژاردنا هەڤژینەکێ

هەڵبژاردنا هەڤژینێ ئێکە ژ هەر کارێن گرنگ و گران، هەرکەسەک ل ژیانا خوە دا بەردەوام وێنەیێ کەسەکێ یێ هەی کو دڤێت ل پاشەرۆژێ ژیانا هەڤژینیێ دگەڵ پێک بینیت چ رەگەزێ نێر بیت یان ژی مێ، دەمێ کو نەشیا کەسەکێ ڤەبینیت کو هاوشێوەی وی کەسی بیت کو د وێنە و خەیالا وی دا هات و چوویێ دکەت دبیتە ئەگەر و بەربەست کو ب راست و دروستی شیانێن هەلبژاردنا هەڤژینەکێ بۆ خوە نەبیت، دەمێ تەمەن ژی دچیتە سەرێ بوێری نامینیت و ل راستیێ دا بڕیارا پێک ئینانا پرۆسێسا هەڤژینیێ پێدڤی ب بڕیارەکا بوێرانەیە.

گەلەک رێک یێن هەی بۆ هەلبژاردنا هەڤژینی لێ جهێ داخێ یە نها بارودوخ گەهشتییە جهەکێ کو ب کێمی کەسێن ئەڤیندار دگەهنە ئێک و ئەڤینداری ل وەلاتێ مە پێناسەیەکا خراپ بو خوە پەیدا کرییە کو ئەڤ ژی [رابواردن]ە، دەمێ ل سەر بناغەیا هەست و هەوەس و ئارەزوییێن سێکسی پەیوەندییێن ئەڤیندار دروست دکەن ل ژێر چەترا ئەڤینیێ، ل ماوەیەکێ کێم دا ئەو چەترە نامینیت و ب ناچاری ڤە دایک و باب رادبن ب هەلبژاردنا کەسەکێ لێهاتی بۆ وی کوری یان وێ کچێ.

ئێک ژ ئەگەرێن دیتر کو رێکێ ددەتە دایک و بابان بۆ دیار کرن یان ژی هەلبژاردنا هەڤژینی لایەنێ داراییە، دەمێ کور خۆدیێ لایەنێ

دارایێ باش نەبیت، خودیێ بڕیارەکا باش ژی نابیت و کەسەکێ بێ بڕیار دێ بڕیار ل جهێ وی هێنەدان، ئەڤ چەندەژی زیاتر لبەر بارودۆخێ و کەلتووریێ وەلاتێ یە، ل وەلاتێ مە کو زێری پێگەهەکێ دیار هەبیت و بێ زێر کەس شی ناکەت! و بێ کرینا زێری کەس ژنێ نائینیت! و گەنجێ دامایی کو هەمی ژیانا خوە ب خوێندنێ بریە سەر و ب هزار و ئێک واستە کارەکێ ڤەدبینیت ب مووچەیەکێ کێم، زۆر زەحمەتە بێ هاریکارییا مالێ ب وان هەمی مەرجێن کو جڤاکێ هەی بۆ پێکئینانا ژیانا هەڤژینیێ بشێت ژنێ بینیت، ناچارە پەنای بۆ مالا خوە ببەت و دەمێ هاریکاری ژ مالا خوە خاست مالێ ژی دێ مایی تێکرنا خوە دەست پێکەن و دێ بڕیارا دەن.
ب راستی ئەڤە بابەتەکە کو دڤیا زۆر لسەر بنویسین و ل جڤاکەکێ تازە پێگەهشتیدا هزاران ئاریشەیێن هەی ل هەمبەر هەلبژاردنا هەڤژینی و هەمی دزانن کو باشترین رێک ئەڤە هەردوو کەس کو ئێکدی خۆش دڤێت بڕیارێ بدەن لێ نەشێن و زۆر بکێمی شیاینەو ئەگەر بشێن دێ بەرەو رووی گەلەک ئاریشان بن، لەوما پێدڤییە کو گەنج هەولێ بدەت و ژیرانە کەسێ ب دلێ خوە هەلبژێریت.
ئامۆژگارییا من بۆ گەنجان ل بارۆدوخێ نهایێ وەلاتێ مە ئەڤەیە کو تڤیا گەنجێن مە باش بزانن کو خوشەویستی چ جاران نابیتە نان و ئاڤ بۆ هەوە، بەلکو پێتڤییە کو کەسەکێ کارکەر و هەولدەر بی و بشێی ب هێز و بازوویێن خوە کار بکەت و رزقەکێ بۆ مالا خوە پەیدا بکەت و بتنێ خوشەویستی نابیتە ژیان و بێ لایەنێ دارایی

خوشەویستی چ رامانەکێ نادەت، ئەگەر ئەفسانەیێن خوشەویستیێ [شیرین و فەرهاد، لەیلا و مەجنون، مەم و زین و ...] بتنێ لسەر حسابا خوشەویستیێ وانا بەرناما ژیانێ دانابیت سەرکەفتی نابن و ئەگەر ژیانا خوە ژی پێک ئینابا ل دەمەکێ نێزیکدا ژیانا وانا دا بەرەو ئشکەستنێ چیت یان ژی رەنگێ خوشەویستیێ نەدما، لەوما بۆ گەنجێن ئەڤیندارێن مە ل کوردستانێ دبێژم کو کار کرنا هەوە و دەرئینانا رزقەکێ باش مەزنترین خوشەویستییە بۆ ئەڤیندارا هەوە و ب وی رەنگێ دیشێن بگەهنە ئێک و برِیاردەرێن ژیانا خوە بن.[4]

دجڤاکەکێ دا کو پێنگاڤا دهاڤێژیت پاشەروژا خو بگەشی ببینیت و چ بناغە نینە بو هندێ کو چەوا دێ شێت ببینیت دێ توشی گەلەک ئاستەنگا بیت ل گەلەک بواران،خەلکەکێ نوی دێ دناڤ جڤاکیدا دەرکەڤیت کو هندەک جارا دبنە ئامراز کو دەسەلات بئاسانی حکومەتێ بکەت و بو پێش بچیت بو نمونە:دڤان جڤاکاندا ئەڤینی ب هندەک قوناغاندا تێ دپەریت و ل سەربناغێن نەزانینێ بەرەف تێکچوونێ دچیت، ئێکەم تشت ل ئەڤینیێ دڤان جڤاکاندا پرکرنا دەمی یە و چارەکرنا ئاریشەیا تنێ بونێ یە،وەکی تەقلیدەک ژ وەلاتین دەوروبەر وزور ئامانجێن دیتر.

---

[4] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

مەهەمیا وەلاتێن پێشکەفتی یێن دیتی ب رێکێن جوداجودا (سەرەدان ، راگەیاندن) مەهەمیا فلیمێن بیانی یێن دیتێ، ئەوفلیمین کو ل هالی وودیا بگرە هەتا بالی وودیا تێنە چێ کرن،ئەڤینی ب (جانی دەست پی دکەت و ب هەبوونا بەرژەوەندیێ قایم دبیت و ب کرێتیێ لاواز دبیت و ب نەمانا بەرژەوەندیێ داڤی تێت وبەرەف تەلاق و ...دچیت).

ئەڤینی بو گەنجێن دناف ڤان جڤاکاندا وەکی پێتڤییەکێ یا لێ هاتی کو چەوا مروڤی دڤێت زکێ برسی تێربکەت وەساش دڤێت دڤێ قوناغێ دا ئەڤێندارەک هەبیت! بەلێ دەمێ کو هزر و باوەر دگەل بارودوخێ ژیانێ دا گونجاو نەبیت (زەلام ژلایێ ماددی ڤە لاوازن و ئافرەتێش ژیانەکا ماددی دڤێت و چەندەها ئاریشێن دیتر...)کو هەمی گاڤا ب هەست وسوزا دگەل ئێک دگونجن لێ دژیانا مەیدانیدا بەرەف ئشکەستنێ دچن و دپاشەروژێ دا زور ئاریشە دروست دبیت ب تایبەتی ژ لایێ دەروونی ڤە کو زور جاران دەمێ ئەڤیندار نەگەهنە ئێک، پشتی دەمەکێ نێزیک ئێکدو ژبیر دکەن،بەلێ هەتا مرنێ دهزرا ئێک دا دمینن!؟

دەمێ کو پەیوەندیێن جڤاکێ وخێزانی بەرەف نەمانێ دچن ، پەیوەندییا هەڤالینیێ(friendship) چ رەنگ نامینیت و تاکێ جڤاکی بەس باوەری ب رەگەزێ بەروڤاژیێ خودهێت، بو نمونە ئەگەر

نێر بیت کەیف بە هەڤالەکا مێ دهێت و ئەگەر مێ بیت کەیف ب هەڤالەکێ نێر دهێت، لێرەدا ئەوا کو رەگەزێن بەروڤاژی بو ئێک دو دکەن رەگەزێن وەکێ ئێک دهەڤالینیێ دا بو ئێکدو ناکەن و ئەڤ چەندەش دبیتە ئەگەر کو ئەڤینداری جهێ خو دجڤاکێدا خوش ب کەت ل جهێ هاڤالینیێ.

تاکەکەس دژیانێن نەڤەکی ئێک مەزن دبن بو نمونە:کەسەک ژخێزانەکا ئاینی و کەسەک دی ژخێزانەکا لائیک یان هەلوەشایی یان دەولەمەند یان ... دێ گەهنە ئێک و هەتا ڤی دەمێ کو بیروهزر و ئامانجێن خۆ بکەنە ئێک دێ دەمەکێ زور بەت و ل ڤی دەمیدا هندەک هێزێن نە دیار وەک چەقو یەکی ، کنێفا ئەڤینیێ دناڤ بەرا هەردوو لایاندا دبرن بەری کو بگەهنە ئێک وتێگەهیشتنەکا دروست، دێ بەرەف لێک جودا بینێ چن و هێزێن نەدیار (نەبینا پارەی، داب و نەریتێن خێزانی، شەهوەت ،...)دێ کارێ خۆ کەن.

دەمێ کو ئایین دجڤاکەکا دیموکراسی دا کار تێکرنەکا زور هەبیت گەنج دێ ب چ رەنگەکێ هزرێ ل سەر ئەڤینیێ کەن؟ لێرەدا ئالوزی ئەوە کو ئەڤ رێکێن کو ئایین بو ئەڤینیێ دارێشتیە دجوداهیەکا زوردانە دگەل وان رێکان کو سیستەما دیموکراسی دادنێت، چونکی پتر ئەڤینی بەرەف ڤەشارتنێ دچیت و دەمێ کو بەرەف ڤەشارتنێ دچیت (

هزرا بەرژەوەندی خاز و ئەزمون وەرگرتن) کاردکەتە سەر تاکەکەسان و ئەڤینیێ بەرەف رێکا رابارد‌نێ دبەت و دوماهیکێش چ بگەنە ئێک یان نەگەهنە ئێک جهێ پرسیارایە؟

ئاریشێن پرۆسێسا پێکئینانا هەڤژینیێ

دەمێ گهوڕین دجڤاکێدا دروست دبیت هەموو لایەکێ بخۆ ڤەدگریت و چەند جڤاک بەرەڤ پێش بچیت ژیانا جڤاکی یان کو کۆمەلایەتی ژی بەرەڤ قۆناغێن سەردەمیانە دچیت و گهۆڕین دکەڤیتێ.

ئێک ژ ڤان گهۆڕینان کو ل ژیانا جڤاکیدا دروست دبیت شی کرنە، ئەگەر جاران تەمەنێ شی کرنێ ل [9] سالیێ دەست پێدکر بۆ هەر دوو رەگەزێن نێر و مێ، لێ نها ل ژیێ [25] بۆ سەرێ ب شێوەیەکێ گشتی دەست پێدکەت، ئەڤ چەندەژی جهێ داخێ یە کو زەرەرەکا زۆر ل کچان کەفتییە لسەردەمێ جیهانیبوونێ دا، نها کچ حەز ژ خاندنێ دکەت و قۆناغێن خاندنێ ژی ل تەمەنێ کچان دکۆژیت و ئەڤ چەندە ژی دبیتە ئەگەر کو نەشێت ل تەمەنەکێ کێم دا شی بکەت، لێرەدا ئاریشە لیرە دەست پێ دکەت، ل کوردستانێ هەموو تشتەک زووی پێش دکەڤیت لێ پێشکەفتنا کەلتووری زۆر ب ئارامی پێنگاڤا دهاڤێژیت، هەتا نها زەلام ل سەر وی هزرێنە کو تڤیا هەڤژینا وان ل تەمەنەکێ کێم دا بیت و کچا خویندەڤان ژی تەمەنێ کێم نینە!

لێرەدا پێتڤییە بۆ خۆ گۆنجاندن دگەڵ کەلتووریٚ کوردەوارید کچێن مە خاندنا خوە نەکەنە هێجەت بۆ شی کرنیٚ، هەرگاڤەکا قسمەت بێت ڤیٚ پرۆسیٚ تاخیر نەکەن و ل جهیٚ مەرجێن زێر و خاندنیٚ و هتد ڤیٚ مەرجیٚ ژی دابنێن کو رێک بۆ بهێتە دان بەردەوام بیت لسەر خاندنا خۆ.

مە بڤێت و نەڤێت ئەڤ کولتوورە یا مای و هەتا سەردەمەکیٚ دویر و درێژ ژی دیٚ مینیت لەوما ئەگەر کچان بڤێت بەرەو ئاریشا قەیرەییٚ نەچن [هیچ هۆکارەکیٚ نەکەنە بەربەست بۆ شی کرنیٚ، بەڵکو بکەنە مەرج بۆ شی کرنیٚ]، نەبێژن خاندنا من بەربەستە، بەڵکو ببێژن خاندنا من مەرجە بۆ شی کرنیٚ.[5]

پروسا پێک ئینانا هەڤژینییٚ تایبەتە ب بڕیارا دوو کەسان ڤە کو ئێکدی خۆش بڤێت و ل ژیانا هەڤژینییٚ تێبگەهن، لیٚ ئەگەر ئەو تێگەهشتنە نەما یان نەبوو ڤی دەمی رامانا پرۆسیٚ دهێتە گۆڕین و ل پرۆسێسا هەڤژینییٚ دبیتە پرۆسێسا بازرگانی و مرۆڤ لێرەدا رۆڵیٚ کالایەکی بازرگانی دگێریت.

ئەو پرۆسە هیچ پەیوەندییەک ب زێرکرین و پارەی نینە لیٚ مخابن نها ل جڤاکێن پاشکەوتی وەکو مامەلەیەکا بازرگانی لێهاتییە و ل کیرینا دیارییا بۆ ئێکدو هاتییە گهورین و خوازبینی وەکو موزاییدەکیٚ لێهاتییە و چەوا نها کالایەکیٚ دبەنە شێخەللای و هەر کەسەک

---

[5] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما وار هاتییە وەشاندن.

نرخەکێ بۆ کرینێ دادنێت نها ژی ل زۆربەیا خوازبینیان بابێ کچێ ب هژمارا 100 یان 200 مسقالێن زێری دەست پێدکەت و هەتا دگەهنە رێکەوتنێ ب رەزامەندییا هەر دوولایان!

ب راستی ئەڤ چەندە ئیهانەیە بۆ پرۆسێسا هەڤژینیێ و مافێ مرۆڤی و جهێ داخێ یە کو ئافرەت هەمی دەما داخازا مافێ خوە دکەت لێ ل رۆژا خوازبینیێ ب شێوازەکا زۆر سەیر ب ئارەزوویا خۆ نرخەکێ بۆ خوە دادنێت و ئەڤە ژی ئیهانەیە بۆ مافێ مرۆڤی، چونکی مروڤی نابیت نرخ هەبیت، تنێ کەسایەتی هەبیت، ل جهێ گەنگەشەکرنا کەسایەتییا هەر دوو لایان بهێتە کرن، هەول بۆ نێزیک کرنا جۆرێ کەسایەتیا وان و باشتر تێگەیشتنا وان [ژن و مێر] ل ئێکدو بهێتە کرن و ئەڤ سەودایە نەمینیت.

لەوما پێتڤیی نەک تنێ ئەڤ کەلتوورێ خواستنا پارە یان زێری بۆ ڤێ پرۆسێ نەمینیت، بەلکو مەرجێن زێر کرینێ ژی نابیت بمێنیت و تنێ سنورادار بیت و بێ جوداهی هەمی ب ئێک ئەندازە کرینا زێری بهێنە مارە کرن و مەرجێن دیتر پەیوەندی ب ژن و مێران ڤە هەبیت و کا دێ چەند زێرا وەک دیاری بۆ کریت و چ جۆرە ئۆتۆمبێل یان خانی و ...[6]

تەنەنەت هندەک جاران ئاریشێن نەدیار دروست دبن، بۆ نموونە شی کرن و بێکاری، ئەگەر ب چاڤەکێ ڤەکری بەرێ خۆ بدەینە ڤێ بابەتی

---

[6] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

دێ شێین ژ هندەک لایەنا کاریگەرییا زی شیکرنا کچان بۆ دروست بوونا بێکاریێ بۆ ڤێ چەندێ بزڤرینین کو دەمێ کچ زوی شی دکەن بەرهەمێ هەر پرۆسەکا هەڤژینیێ دبیتە ئەگەرێ دروست بوونا زارۆکان و پەیداکرنا پێداویستیێن ئابوورێن وان زارۆکان پێتڤی ب کارکرنێ هەیە و دەمێ ئەڤ پرۆسە زوی بهێتە ئەنجام دان داخواز بۆ کارکرنێ زۆر دبیت و ئەڤ چەندەش گڤاشتنێ لسەر جڤاکێ دروست دکەت و ل دەمەکێ دا کو جڤاک بۆ ڤی قۆناغێ ئامادە نینە کو ژمارەکا هێزا کار دابمەزرینینت و لێرەدا قەیرانا کار و بێکاریێ دروست دبیت و بۆ ڤێ چەندێ ژی ل گەلەک وەلاتان یاسایێن تایبەت هاتینە دانان بۆ نمونە نابیت ل ژیێ [18] سالی کێمتر شوی بکەن یان هەروەک ل وەلاتێ سین کو نابیت ل ئێک یان دوو زارۆکان زێدەتر هەبێت، ئەڤ چەندەژی بۆ نەهێلانا زۆربوونا خەلکی و نەهێشتنا دروستبوونا گڤاشتنێن ئابوورینە بۆ سەر جڤاکێ.

دیاردا بێکاریێ زۆر پەیوەندی ب شی کرنێ ڤە نینە و ئەگەرێن بێکاریێ بۆ گەلەک کێمتەرخەمیێن دیتر دزڤریتەوە ب تایبەت ل نەبوونا پرۆسێن ستراتیژی بۆ حکومەتێ، لێ ئەگەر بێین سەر ژیانا وان کچا بئاخڤین کو ل ژیێ بچووک شی دکەن دێشێین بێژین کو وەک تاکەکەس ل گەلەک ئاراستێن ژیانێ دویر دکەڤن چ ژ لایێ بەردەوامی دان ب خوێندنێ و پەیدا کرنا کارەکێ یان کو هەولێن دامەزراندنێ ل سەر ژیانا وێ ب خوە، ب نەچاری تڤیا مژیلی ژیانا هەڤژینی و خۆدان کرنا زارۆکان بیت و نەشێت هزر ل ئایندەیەکا پێشکەفتی بکەت و

مەجالێ ڤێ چەندێ ل دەف نامینیت ،چونکی شی کرن ب خوە بوارەکێ کارکرنا ماڵدارییەکا زۆر ددەتە ئافرەتی ل جڤاکێن مەدا، هەموو کارێن ماڵدارێ دکەڤیتە سەر ملێن وان و کێم ئافرەت هەنە کو د رۆژەکێ دا کیمتر ل [10] کارێن جودا پێن ماڵێ نەکەن ل جل و بەرگ شوشتن هەتا دروست کرنا خوارنێ و کارێن دیتر، ئەڤ چەندە ژی بۆیە عورفەک کو هەموو کارێن مالدارێ بکەڤنە سەر ملێ ئافرەتێ، پێتڤی بوو ئەو ژی خۆدیێ مووچە کێ بان ژلایێ حکومەتێ.

لەوما نەک بۆ دروست نەبوونا ئاریشا بێکارێ بەڵکو بۆ چارەسەرکرنا گەلەک ئاریشێن دیتر پێن ئابووری و جڤاکی و نیشتەجێ بوون پێتڤی یە کۆ یاساێن تایبەت ب هەبوونا سنورەکێ بۆ شی کرنێ و هەبوونا زارۆکان بهێتە دانان.[7]

یان دێشێین بێژین نەخۆشیێن درێژخایەن ب راستی ئاریشەکا مەزنە ل هەمبەر پرۆسێسا هەڤژینیێ، چونکی ژیان ل گەڵ کەسەکێ خاوەن پێداویستیێ تایبەت زۆر ب زەحمەتە و کێم کەسەک دشێت ب خۆبەخشانە بریارا ئەنجامدانا ڤێ پرۆسێ دگەڵ کەسەکێ خاوەن پێداویستی تایبەت بدەت وەکو [کورە، کەرولال، یان نەخۆشیێن گران و هتد]، چونکی هەر پرۆسێسەکێ بەرهەمەک هەیە ئەو ژی ژ دایکبوونا زارۆکێ یە و لێرەدا پێتڤی یە کو دایک و باب ل ئامادەییەکا باش بن بۆ خزمەتگرنا زارۆکان، لێ کەسانێن خۆدان پێداویستیێن تایبەت و

---

7 - 7 - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

هەروەسا کەسانێن خۆدیێ نەخۆشیێن گران زۆر زەحمەتە ب ڤی ئەرکی راببن ب باشی و لێرەدایە کو ئەڤ هۆکارە دبیتە ئەگەر کو زۆر ب کێمی بشێن پرۆسا هەڤژینیێ دگەڵ کەسەکێ تەندروست دا پێک بینن.
لێ کو نەشێن ڤێ پرۆسێ پێک بینن دونیا خلاس نابیت و شوی کرن نابیت ببیتە تەنیا ئومێد و ئارەزویا وان بۆ ژیانێ، بەڵکو دێ شێن مژیلی کار و بوارێن دیتر بن، گەلەک کەسێن کورە یان کەر و لال خۆدیێ تایبەتمەندی و پسپۆرییێن باشن کو ب کەسەکێ تەندروست ناهێتە ئەنجامدان لەوما پێتڤی یە کو بێ ئومێد نەبن ل ژیانێ و هەردەما بشێن ببنە کەسەکێ بەهرەمەند شانسێ پێک ئینانا هەڤژینیێ و ژیانەکا خۆش دێ پتر کەن و تەنانەت دێ شێن ل هەمبەر گەلەک کەسێن تەندروست بەختەوەرتر بن.[8]

تاکەکەس و ئاریشێن هەڤژینیێ

پشتی کو دجڤاکەکێ دا هەمی ئاریشە هەتارادەکا باش هاتنە چارەسەرکرن و یاسای پیێن خو دناڤ ئەردێ جڤاکیدا برنە خارێ و چارەسەرییا بێ کارییێش هاتەکرن و قەیرانا ئابوری بەرەف باشتر چوو یان ب بەروڤاژی ڤە جڤاک پڕ بیت ل ئاریشان، ئاریشەکا سەرەکی کو

[8] -ئەڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

وەکی شەپولەکێ دێ بەرەف جڤاکی هێت، کو ئاریشا تێرکرنا پێداویستیێن سێکسی یە و هەر تاکەکەسەکی ئەو چەندە یێ ل دەف هەی و کونترولکرنا ڤێ چەندێ هندەک جارا زور ب زەحمەت دکەڤیت !
ل جڤاکێن سەرەتایی و کەڤن دا ب رێکا زی ژن ئینان یان شی کرن ب تایبەت ل ژیێ 12سالییێدا ئەوچەندە دهاتە چارەکرن، بەلێ ل سەدرمێ نوی یێ ب جیهانیبوونێ دا، کو هەر دوو رەگەزێ بەرەف قوناغەکێ دچن کو دنەچارن ل سەرتر ژیێ 25سالێی دا ڤێ پروسێ پێک بئینن و ئەویش پتر ژبەر پروسێن خوێندنێ یان سستی یا بارێ ئابووری بو تێرکرنا پێداویستی یا یان ئارەزویا سێکسی یان...
تڤیا چ بکەن؟ ئەڤە پرسیارە کە کو من یا ل زور کەسێن شارەزا پرسی و بتایبەتی کەسایەتیێن ئایینی بتایبەتی دهندەک بەرنامێن تەلەڤزیونی دا، بەلێ کەس نەشیایە جابەکا دروست بدەتە من، هەمی جڤاکەکی ژبەر ڤێ ئاریشێ هندەک گورانکارییێن کری و وەکی ئەم دزانین وەلاتێ ئیرانی نەچاربوو کو یاسایا (سیغەکرنێ) یان کو مارەکرنا کاتی دابنێت و زوربەیا دەولەتێن عەربی بەرەف دانانا دانسینگ یانیش مەلهایا چوون، زور کەس ئەگەر دبێژن یاسایا (سیغە) خراپە، بەرسڤا وێ ئەوە کو هەر چ نەبیت باشترە ل دانسینگا، یان هەر چ نەبیت کچ و کور ناهێنە کوشتن وەکی دجڤاکێن پاشکەفتی دا کو

ل سەر ڤی بابەتی چەندەها گەنجێن کچ و کورێن هاتیە کوشتن و پرسیارا ئەوە چ باشە بێتە کرن؟ زور کەس دبێژن تڤیا حکومەت یێ هەڤکاربیت بو گەنجان کو ب ئاسانی بێن پروسا هەڤژینیێ پێک بینن و ئەم هەمی دزانین کو ئەڤ چەندە زورا ب زەحمەتە، ب بووچونا من باشترین رێک ئەوە کو هندەک گورانکاری بێنەکرن ل داب و نەریت و عورفێن ژیانا جڤاکێن سەرەتایی ب تایبەت جڤاکێن کو گرنگی یەکا زور ب هەبینا ئایین و عەشیرەت و ..ددەن، تڤیاپارێ (نەخت) نە مینیت تڤیا وەک دیاری ئەو کەسێن ڤی پروسێ پێک دئینن حکومەت وەک یارمەتی ئەگەر دوو ژوورێن بچوک داینە ڤان گەنجا تڤیا بدەتێ کو کارەکێ ئاسانە و تڤیا یاسا هەبیت کو نابیت بێ مارەکرن دو کچ و کور پەیوەندییا سێکسی پێکڤە ئەنجام بدەن و تڤیا بێنە سزادان، تڤیا کونترول ل سەر هەبینا زۆرزاروکی یان هەبینا پتر ل زاروکەکی بێتە قەدەغە کرن و بڤی رەنگەی زور ب ئاسانی نە پێویست دکەت کو سیغە بێتە دانان کو هەمی دزانن چەندەها ئاریشێن خراپتر بو جڤاکی دروست دکەت و نە پێتڤی ب دانانا مەلهایا (dancing) یە.

یا فەرئەوە کو یاسا و حکومەت و خەلک هەمی پێکڤە بو ئێک مەبەست کار بکەن و دروست کرنا پروسا هاوسەرگێرییێ ب کارەکێ پیروز بزانن و هەمی خەرجیێن کو دسەر رێکا ڤێ چەندێ هەبن بێنە کێم کرن و

(یاسایا کلیلا چاڤدێریێ هەبیت ل سەرڤێ چەندێ و کلیلا چارەسەرییێش هەبیت).

تێرنەبینا ئارەزوییێن جنسی زور یا ب مەترسیە و تەنانەت زور جارا یا هاتیە ریدان کو بوڤێ مەبەستێ تاکەکەس یێ نەچاربی بچیتە نک دایک و خۆشکا خۆ، یان یێ نەچاربی ئایینێ خۆ بگوریت، چونکی دهندەک ئاییناداا زور ئاساییە ئەنجام دانان کارێن سێکسی، کو بەرهەمێ پەیدابینا ڤێ چەندێ نەخوشیا ئایدزە.

ژێکڤەبوونا و دووبارە پێکئینانا ژیانا هەڤژینیێ

ژێکڤەبوون ژن و مێران چارەیە یان دووبارەبونا ئاریشانە؟ ژێکڤەبوون چارەیەکا تالە، دەمێ کو ژن و مێر بگەهنە ئاستێ لێک بێزاریێ مەترسیا رویدانەکا نەخازراو دێهێتە کرن، ژێکڤەبوون یا بۆیە چارە لێ مخابن هەتا نها حکومەت نەشیایە رێڤەبەرییا راوێژکارییا خێزانی دابمەزرینیت و ل جهێ وێ رێڤەبەرییا بەرەنگاربونا توندوتیژیێ دانایە! کو ئێکە ژ ئەگەرێن پتر بوونا ژێکڤەبوونا ژن و زەلامان ب دیتنا من، لێ ئەگەر وەکو هەموو وەلاتێن پێشکەفتی ل جهێ کو ژن و مێر پەنای بۆ وان جها و پارێزەرو و دادگەهان ببەن پەنای بۆ راوێژکارێن خێزانی ببەن، هەتا ئاستەکێ زۆر دا ژێکڤەبوون کێم بیت و

زۆربەیا ئاریشان دا هێتە چارەسەرکرن، ژێکڤەبوون ب رێژەیەکا زۆر دەستپێکا ئاریشایە چ بۆ زەلامی و ژ بۆ ژنی، چونکی د ئێکەم قۆناغا ژیانا بێ هەڤژینیێ دێ بتنێ مینن و بەردەوام د هزرا خەڵکیدا جهێ پرسیارێنە ئەگەر زارۆک ژی هەبن دێ بنە قوربانیا خەلەتیا وان و لێرەدا قوناغ ب قوناغ د جڤاکیدا دێ ئاریشەدێ بۆ وانا هێت.

ئەو ئەگەرێن وە ل هەڤژینان دکەت کو پەنایێ بەت بو ژێکڤەبونێ و بەردانێ، تێنەگەیشتن ل ژیانێ و ئارەزوویێن خەیالی، هەر کەسەک ب دروستی ل ژیانێ تێنەگەهیت وەکی بزنەکێ یە کو دڤێت ل گارانێ جودا بیت و ب تنێ ل ئاقارێ بێت و بچیت و ئازاد بیت و نزانیت کو دێ بەرەڤ مەترسیان کەڤیت و دێ بیتە خواردنا گورگا، ئەو ژن و مێرێ کو ژئێک جودا دبن ب تێنەگەیشتن و ئارەزوویێن خەیالییە کو وەسا دزانن ژیانا هەڤژینیێ زیندانە و پشتی ژیانا هەڤژینیێ دێ ب ئارامی و تەناهی ل جڤاکێدا ژین لێ نزانن کو نها دێ ئاریشێن مەزنتر هێنە بەرا وان و هەتا ساخ بن دێ خودیێ دەروونەکا رووخایی بن کێم کەس شیاینە پشتی ژێکڤەبوونێ ژیانەکا باشتر دابین بکەن.

شێوازێ نەدروستێ پێک ئینانا خێزانێ کاریگەریا خو هەیەل سەر ژێکڤەبونا هەڤژینا، نەتنێ کاریگەری لسەر ژێکڤەبوونێ هەیە بەلکو ئاریشێن گەلەک مەزنتر ژی لێ پەیدا دبیت وەکو خۆسۆتاندنا ژنێ یان تاوانێن کوشتنێ یان ژی خیانەتا هەڤژینیێ و ...لەوما پێک ئینیانا ژیانا خێزانی پرۆسێسەکا ئێکجار گرنگە د ژیانا هەر تاکەکەسەکێ دا و پێدڤی ب ئاگاهی و هوشیاریەکا گەلەک مەزن هەیە و دام و

دەزگەهێن جڤاکی و حکومەت زۆر کیم تەرخەم بووینە لسەر ڤێ چەندێ و هەولێن باش نەهاتینە دان بۆ تاکەکەسان چ ژلایێ دابین کرنا جڤاکەکێ باش کو تاک ب ئاسانی پێداویستییێن ژیانا خوە دابین بکەت و چ ژ لایێ رەوشەنبیری و هوشیاری ڤە کو زۆربەیا تاکەکەسان چ رەگەزێ نێر بیت یان مێ بۆ پێک ئینانا ژیانا هەڤژینیێ چ ئاموژگاری و رێنماییان وەرناگرن بتنێ ئەگەر هندەک ئاموژگارییێن جوتبوونێ نەبیت.

ژێکڤەبوون چارە نیە، بەردەوام بوون دگەل ئاریشان ژی رامانا ڤێ چەندێ دگەهینیت کو ئەو حەز دکەن ژێکڤەبن، چ ماڵەک یان خێزانەک نینە کو ئاریشە نەبن و تڤیا ئەم باش بزانین کو بەختەوەرییا هەتاسەر چ جاران نینە، مرۆڤ بەری کو ژیانا هەڤژینیێ پێک بینیت بەرڤ روی گەلەک ئاریشان دبیت و گەلەک رۆژێن نەخۆش و گەلەک رۆژێن خۆش دژیانا خوە دا دبینیت لەوما ژیانا هەڤژینییێش هەروەسایە دێ گەلەک رۆژێن خۆش پێکڤەبن و دێ گەلەک رۆژێن نەخۆش پێکڤەبن و یا گرنگ ئەڤە کو هەولان بدەن و ئارام بن و ب بێن فرەهی سەرەدەریێ دگەل ئاریشان بکەن و ژ هەمیێ گرنگتر گیان لێبوردنێ دناڤ بەرا هەردوو لایان دا هەبیت ب تایبەت زەلام پێدڤییە پتر خوراگرتر و بێن فرەهتر بیت ژ بەر کو ئافرەت لبەر زێدەییا هەست و سۆزان و لاوازی و گورانکارییێن جەستەی ژ لایێ فیزیکی ڤە پتر زەحمەتی و نەخۆشیان دبینیت و ئەڤ چەندەژی دبیتە ئەگەر کو پتر دەستپێکەرێ ئاریشان بیت و لێرەدا پێدڤییە زەلام ڤان چەندا

لبەر چاڤ بگرێت و هەولێن خوە بدەت کو ب بێن فرەهی ناکۆکی و ئاریشان چارەسەر بکەت و رۆلێ خوە یێ نێرینەیی ب باشی بگێریت.[9]
نها ل کوردستانێ ل دویف ئامارێن دادگەهان ئێک ژ مەنترین ئەگەرێن تەلاق یان ژ ئێک جودابوونا هەڤژینان د زڤریتەوە بۆ کێمییا ئاستێ تەمەنێ یان ژی جوداهییا زۆرا دناڤبەرا ئاستێ تەمەنێ هەڤژینان، ئەگەر د زۆرن، جۆرێن تەمەنێ ژی جوداهییا خۆ هەیە، لێ جهێ داخێ یە پرانییا وان کچێن ل خوار تەمەنێ 20 سالیێ دانە شوی ب زەلامێن ب تەمەن دکەن کو لەوانەیە ب دەهان سالْ مەزنتر بیت.
چەند جیهان بەرەو پێش دچیت ئاستێ تەمەنێ بۆ شی کرنێ بلندتر لێ دهێت، ئەگەر جاران تشتەکێ ئاسایی بوو کە کچ ل تەمەنێ 10 سالیێ دا شوی بکەت، گەلەک ئەگەرا پالْپشتییا ڤێ چەندێ دکر و پتر هەڤژین دگەل مالا دایک و بابێن کورکی دا دژیان و دابین کرنا پێدڤیێن ژیانێ لسەر ملێن هەموویان بوو و ب ژیانەکا هەوبەش د هەموو ئاریشێن کو دهاتنە پێش، یارمەتییا هەڤدو دکر و ب شێوازەکا کلاسیکی دشیان ژیانا خۆ راگرن و ئاریشێن خۆ چارەسەر بکەن.
لێ نها ئاستێ تەمەنێ گەهشتییە 30 سالیێ و پرانییا تاکێن جڤاکێ هەتا نەگەهنە ڤێ تەمەنێ نەشێن پێدڤیێن ژیانێ دابین بکەن ب تایبەت کو نها خواست بۆ ژیانەک جودا دگەل دایک و بابێن کورکی ئێکە ژ مەرجێن سەرەکی و خەرجێن دابین کرنا ژیانێ زۆر د گرانن و

[9] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما وار هاتییە وەشاندن.

ئەڤ چەندە ژی بۆ کەسەکێ خوار `یێ 20 سالیێ د بیتە زەختەکا گران بارگرانییەکا مەزن و ژ هەمی لایەکێ ڤە کارتێکرنێ دکەت ب تایبەت ژ لایێ دەروونی ڤە، لێرەدا هەڤژین نەشێن ئەرکێ هەڤژینیا خۆ بجە بینن و لێک تێنەگەهشتن دروست دبیت، لەوما پێدڤییە خۆ گۆنجاندن و ئارامگرتنەکا زۆر بۆ سەردەمێ نوکە هەبیت ب تایبەت بۆ کچێن کو ل ئاستەکێ تەمەنێ کێم دا شوی دکەن.[10]

خێزان بێ ئاریشە نابیت و هەروەکی زانا دبێژن [ئاریشە داینەمویا بەردەوام بوونا ژیانێ یە] و خێزانا بێ ئاریشە چ جاران نەشێت بەردەوام بیت، لێ یا گرنگ ئەڤە کو ئەو ئاریشە ل سنورێ مالێ نەچنە دەرێ ل سنورێ خێزانیدا بهێنە چارەسەر کرن و ئەگەر چوونە دەر، ل دەزگەهەک یان کو فەرمانگەها باوەر پێ کری بهێنە چارەسەرکرن.

ل هەموو ولاتان دەزگەهێن تایبەت هەنە بۆ چارەسەرکرنا ئاریشێن خێزانی، لێ ل جهێ دانانا دەزگەهەکێ مە دادگەهەک بۆ سزادانێ دانایە، ئاریشە پێتڤی ب چارەسەریێ یە نەک سزادانێ، نها ل کوردستانێ رێڤەبەرییا توندوتیژی دژی ئافرەتێ هەیە کو سەر بە وەزارەتا ناڤخۆیە،ئێکەم جار هەر ناڤەکێ خەلەتە و دووەمیش سەر ب وەزارەتەکا نە دجهێ خۆدایە، پێتڤی بۆ کو سەر ب وەزارەتا کاروبارێن جڤاکی یان کو فەرمانگەهەک با سەر ب وەزارەتا پەروەردێ، و ب ناڤێ رێڤەبەرییا [خێزانەکا باش] یان ژی هەر ناڤەکێ دیتر، لێ ل

---

[10] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

دەمێ کو ناڤێ توندوتیژیێ هاتییە سەر و سەر ب وەزارەتا ناڤخۆیە ئێکراست بێهنا زیندان و دادگەه و سزادان بۆ خەڵکی دچیت، لەوما نەشیایە رەوشەنبیرییا هەبوونا خێزانەکا باش و بێ ئاریشە بەلاف بکەت و سالانە ل دویف ئاماران توندوتیژییا خێزانی ل سەروی چەندین هزار حاڵەتایە و ئەڤەژی جهێ داخێ یە، لێ ئەگەر سەر ب وەزارەتا پەروەردێ با و پەیوەندی دگەڵ قوتابخانێ هەبا و یان سەر ب وەزارەتا کاروبارێن جڤاکی و کەسانێن پسپۆر ب کارێ چارەسەرکرنا ئاریشان هەستابان نها توندوتیژی نەدبوو دیاردەکا ترسناک ل جڤاکێ کوردەواری.

چارەسەرکرنا ئاریشان پێتڤی ب رەوشەنبیرییەکا ئێکجار زۆرە و پێتڤی ب هەبوونا ئارامی و خۆڕاگریی هەیە و ئەگەر ئارامی و خۆراگری نەما خێزانەکا ئارام و خۆراگریش نامینیت، لەوما دەمێ دروست بوونا ژیانا هەڤژینیێ پیتڤییە ئەڤ تێبینییە بهێتە کرن کو چەوا مروڤ بەری ژیانا هەڤژینیێ حەز ب ئارامی و ژیانەکا خۆش و بێ توندوتیژی و شەڕ دکەت تڤیا باش بزانیت کو دەمێ ژیانا هەڤژینیێ پێک دئینیت و دبنە دوو و پاشان سێ و چار و ... تڤیا کار بۆ هەبوونا ئارمی و خۆراگری ل خێزانێ دا جێ بە جێ ببیت و هەموو ئەندامێن خێزانی ببنە [ئێک کەس] و ب ئێک ئامانج هەوڵ بدەن.[11]

---

[11] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما وار هاتییە وەشاندن.

بێوەژن و بەربەستێن شی کرنەوا دووبارە و نەبوونا کارەکێ بۆ تێرکرنا پێداویستییێن رۆژانە، دجڤاکێ مەدا گرنگی ب بێوە ژنان ناهێتەدان، چونکی کەلتوورێ عەشیرەتیێ تێدا باڵا دەستە، گەلەک جاران دەمێ ئێک ژ هەڤژینا نامینیت ساخ، جوداهییەکا زۆر دهێتە کرن دنێڤبەرا رەگەزێ نێر و مێ دا، چونکی رەگەزێ نێر ب زویترین دەم هەڤژینەکا دیتر ب خوە پەیدا دکەت و ژ تنێ بوونێ خوە رزگار دکەت لێ مخابن د جڤاکێ کوردەواریدا رەگەزێ مێ نەشێت ب ئاسانی شی بکەت، ژ بەر هندەک ئەگەران[گوتگوتک، رێگری کرن ژ لایێ کەس و کاران، ل دەستدانا کەسایەتییا کچێتینیێ، ژیێ زۆر...] کو ڤان فاکتەراکاریگەرییەکا زۆر ل سەر رەگەزێ نێر دا نینە، بوونمونە: رەگەزێ نێر هەتا ژیێ سەرتر ل [70]ێ سالێ ژی شیایە ژیانا هەڤژینیێ پێک بئینیت و هیچ رێگرییەک نەهاتیە کرن ژ لایێ کەس و کار و دەوروبەری ڤە و ...لێ ئەڤ چەندە بۆ رەگەزێ مێ د جڤاکا کوردەواریدا پرە ل کێشە و ئاریشان و ناچار دبیت زۆر جاران هەتا هەتا ب تنێ و بێ هەڤژینەکێ دیتر بژیت، سەرچاوەیا هەموو نەخوشیێن دەروونی [تنێ] بوونە و چ رەگەزێ نێر ب تنێ بیت و چ رەگەزێ مێ، یا دیاریشە کو رەگەزێ نێر پتر دشێت خوراگر بیت بەرامبەر ب تنێ بوونێ، لێ رەگەزێ مێ نەشێت و لێرەدا ل دویف کێماسییێن خوە بەرەڤ رێکەکا مەترسیدار دێ پێنگاڤا هاڤێژیت، ئەگەر د بارودوخەکێ نە یێ باشێ ئابووری دا بژیت لەوانەیە بەرەف کارێن لەش فروشیێ بچیت، چونکی ل جڤاکێ مەدا ل دامەزراندنێ زێدەتر زۆر

ب زەحمەت کارەک بۆ ئافرەتان دێ هەبیت کو ئەنجام بدەن و تێرکرنا پێداویستییێن رۆژانە پاڵنەرەکێ مەزنە کو ئافرەتێ بەرەڤ کارێن نەخوازراو دبەت.[12]

[12] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما وار هاتییە وەشاندن.

بەشی دوویێ/ تاکەکەس و سیاسەت
نەچاربوون بۆ ئینتیمایا سیاسی
تاکەکەس و ئازادییا سیاسی
تاکەکەس و حزبێن سیاسی
خراپ تێ گەهشتن ل سیاسەتێ
خێزان و دەستهەلات
مژیل کرن ب سیاسەتێ
دەستهەلات و راگەهاندن
هەلبژارتنا لایەنەکێ

نەچاربوون بۆ ئینتیمایا سیاسی

هەمی جڤاکا ئاریشەیێن هەی و نەچارن کو چارەسەر بکەن و دیروکێ ئەو یارمەتیە یا دایە جیهانێ کو بشێن ب ئاسانی بەرامبەر وان ئاریشان راوەستن، چونکی هەمی ریدان دووبارە نە و ب رێ گرتن ل هندەک ئەگەرا و فاکتەرا، بۆیەرێن نەخوازراو ناهێنە رویدان و هەمی گاڤا مروڤ ب دەستێن خۆ یێن بوویە ئەگەرێ ژ ناڤ برنا خۆ و چ جاران ژی پێڤە ناچن! چونکی ماددە پەرستی و پلە و پایەی چاڤێن زورا یێت کورە کری و هەستا خوب مەزن زانین یا ل دەف وان دروست کری و ئەڤ هێزەش وانا هان ددەت کو غەدرێ و زولمێ بکەن، دەمێ کو زولم دهێتە کرن، قەبول نەکرن دروست دبیت و ل دویفدا هەستا بەرەنگاریێ دبیتە بناغا هژاندنا جڤاکی .

ئەگەر ل دوکانەکێ ترازی تێک چوو و خودانێ دوکانێ سیانە نەکر یان کو ترازی دروست نەکر، دەمێ کو (کریار) دهێت و ڤی چەندێ دبینیت یێ نەچارە کو قەبیل نەکەت و بەرەنگاریێ ڤی چەندێ ببیت، لێرەدا بەرژەوەندیێن خودانێ دوکانێ دێ تێک چیت، جڤاکیش وەکی دوکانەکێیە کو هەمیا پێتڤی ب ئێکدو هەهیە وەکی پەیوەندیا خودانێ دوکانێ و کریارێ، ئەگەر ترازییا عەدالەتێ خراب بی و چ هەول نە

هاتنەدان بو دروست کرنا ڤێ چەندێ، دێ هژینا جڤاکێ دەست پێکەت.
دەمێ کو زور چین و توێژێن خودان بیرو هزرێن تایبەت ب خۆ دەردکەڤن و بەرەف حزب و پارتێن رەنگا رنگ دچن، هەر ئێک ژلایێ خۆ ڤە هەول ددەت کو کار بو مەبەستا خۆ یا سەرەکی بکەن، ل پشت هەر پەردەکێ بیت (نەتەوەیی، ئاینی، ئازادی،...) کارتێکرنا ڤێ چەندێ سەر خەلکەکێ نەیێ خوێندەوار و سەر خەلکەکێ خوێندوار دێ چەوابیت؟
دەمێ کو گەنجەک ب ئارەزویەکا تایبەت لایەنەکێ سیاسی هەلدبژێریت و ل داڤیێ وازێ لێ دئینیت ب هەر بیانویەکا هەبیت زەختا (فشار) خزمایتێ، دەسەلات، تورەیی و ... و یان بەرەف لایەنەکێ دیتر بچیت، دمالەکێ دا کو ئەندامێن خێزانی، هەرکەسەک لایەنەک بڤێت ل دویف بەرژوەندییا خۆ، تڤیا هوگری(intimacy)یەکا گشتی بتنێ هەبیت کو هەمی لایەنا ب هەر بیروکەکا (ideology) گشتی هەبیت بو ئێک بەرژوەندی کو ب قازانجێ هەمیا بیت و هەمی کار بو وێ چەندێ بکەن.
زور جار دهەلبژاردنێن جوداجودا جورە ئاریشەک پەیدا دبیت کو وەک لاسایی کرنەکێ یە ل روژئاڤاییا و کومەلگەهێن دیموکراسی، پرسیار

ئەوەیە کو ئەڤ جورە هەلبژاردنە بو جڤاکێن کو باوەر ب دەسەلاتا ئاغایا دناڤ دا زورە، دیارە کادێ کی دەرچیت! ئەرێ مانە هەلبژاردن کارەکێ کارتونی یە؟ خەلکێ مە تڤیا باش تێ بگەهیت کو ئەڤ جورە هەلبژاردنە بەس بوبێ دەنگ کرنێ یە و بەری دەم ئامادەکاری تێنە ئەنجام دان کا دێ چ لایەنەک دەرچیت، ب تاکتیکاتێن رەنگارەنگ کودێ مروڤ ناچاربیت ب دەستێن خۆ وان تاکتیکاتا جێ بەجێ بکەت، بێ کو بزانیت .

تاکەکەس و ئازادییا سیاسی

هندەک تشت زی پێش دکەڤیت و هندەک تشت درەنگ پێش دکەڤیت و هندەک تشتیش هەر پێش ناکەڤیت ،بو نمونە: دەمێ کو بابەتێ ئازادی وماف و بەشداری کرنا (participation) ئافرەتان د جڤاکی دا تێتە گوتن زور گرنگی پێ تێتەدان و دەمێ کو تڤیا ئاستێ ئافرەتان بێتە بلندکرن، ب چاڤەکێ کێم تێتە وەرگرتن و بابەتێ ئازادییا ئافرەتێش ب رەنگەکێ دروست، بەس ئاخفتنە .

دەمێ کو لایەن و پارتێن سیاسی دجڤاکەکێ دا سەر هەلددەن چ رێنمایی ناهێنە دانان بو گەنجان کو ئەو لایەنە ل سەرڤی رێباز و

ئامانجێ یە، بەلکو هەرلایەک بەس دبێژیتە گەنجێن خۆ، ل ڤی حزبی دەرنەکەڤی؟ لێرەدا گەنج جورە ترسەک ل دەف چێ دبیت کو دفەلسەفێ دا وەکی بزنەکێ یە کول شڤانێ بترسیت! یا باش ئەوە کو دەسەلات بو گەنجێن کو نوکە تێنە ناڤ دونیا و ژیانا ئالوزا جڤاکی ب دروستی رێبازێن حزباتی و ئامانج ل حزبی بوونێ فێر بکەن و پاشی هەر کەسەک ب دلێ خۆ لایەنێ کو دڤێت هەلبژێریت.

لێرەدا حزبایەتی پتر ل سەر ئەساسا(بنەما) ماددی و هەست و سوز(کەرب و کەیف) کو پاشەروژا حزبایەتیێ نێزیک دکەت بو تاریاتیێ و بەرەف لاواز بینێ دبەت دروست دبیت، یا فەرە کو دحزباتیا دناف جیهانا سێ یێ دا،ئامانجا حزبێ یاروون بیت و بو ڤی چەندێ کار بکەت کو خزمەتکرنێ بەری هەر تشتەکی ببینیت بو بدە ستڤەئینانا هندەک کورسیان هندەک کەس و بیرو باوەرا نەکە نە قوربانی.

زور جارا دهێتە گوتن کو فرەحزبایەتی بو خەلکێ هەژار باشە!! ئەو رستەیە زور تشتان دناف جڤاکیدا روون دکەت:باوەر نەبوون ب ڤی حزبا کو تێدا، هەبوونا مەترسی ل ڤی حزبێ کو ل پاشەروژێ ببیتە دکتاتور،مەترسیا ڤی چەندێ کو ئەگەر روژەکێ واز ل حزبا خو ئینا چ جهێن دیتر نە بیت کو بچیتێ، ئەڤە هەمی دبنە ئەگەر کو چ ئینتیما

بو هەبینا حزبا خۆ نینە و باوەری د جڤاکێدا یا کێمە و یاسا یا ژیانێ بەس قەتاندنە! دناف هەر حزبەکێ دا بی یا گرنگ ئەوە کو تە ب خۆ ئارمانج و بیروباوەرەکا دروست هەبیت دا بشێی کو خزمەتەکا بچیک بو جڤاکێ خویێ هژاندی بکەی، زور گرنگە کو بو بەرەف پێش برنا جڤاکی ل تاکەکەسی بێتە دەست پێ کرن و ل هەموویێ گرنگتر ئەوە کو یا فەرە تاکەکەس ب خۆ هەولا بدەت کو بەرەف پێش بچیت، چونکی بەرەف پێش چونا تاکەکەسی، مزگینیەکە بو پێشچوونا جڤاکەکێ کو ددەمەکێ کێم دا هەمی جورە فشارێن پێشکەفتنێ یێ هاتییە سەر و هەر هندا مای کو وەکی کەسەکێ سە کران (مەبەست جڤاکە کێ هژیاییە)هندەک مەترسیا دروست بکەت.

تاکەکەس و حزبێن سیاسی

زورجار نەزانین ل پێناسا (حزبایەتی کرنێ) مەترسیەکا دی بو جڤاکی دروست دکەت، دەمێ کو مەبەستا حزبایەتیێ ئەوبیت کو هەمی هەول بدەن خەلکی کوم بکەن بو هندێ کو ببنە هەمان حزب و بەس

ئێک حزبیێ قەبول بکەن و وازێ ل هەمی پرسیارێن سەرەکی بینن دناڤ هزرا خۆدا، کو ئێک ژڤان پرسیارا ئەوە کو بوچی ئەو حزب هاتیە دامەزراندن یان ...؟

ئەم هەمی دزانین کو دەرکەفتنا حزبەکی ل سەر هەبینا پێداویستیایە، کو لێرەدا بۆ پرکرنا ڤی پێداویستیێ لسەر بیروکەکا پلان دانایی حزب تێتە دامەزراندن و ئارمانجا حزبێش تڤیا پرکرنا ڤان پێداویستیان بیت نەک کاری وان پارە و خەلەتاندن بیت و هەموو هەول ئەو بێت بو کوم کرنا خەلکەکێ زور، لێرەدا کورسیکێن پاشە روژا حزبێ دێ هێدی هێدی گرانیا خو ژدەست دەت ودێ روژەک هێت کو دێ ب ئەردی کەڤیت.

قوناغ ب قوناغ پەیرەو پروگرامێ حزبێ ب ئوتوماتیکی تێتە گورین کو ئەگەر سەر وێ گورێنی بچن و هەمان ئارمانجا دەستپێکی هەبیت دێ بەرەف پێشکەفتن و سەرکەفتنێ چن و ئەگەر بەروڤاژیێ وی چەندێ هەر دگەل گۆڕینێ هەمی ئارمانجێن دەستپێکی بێتە گۆڕین دێ بیتە مەترسیەکا دیکە بەرامبەر حزبایەتیێ .

فرە حزبایەتی هەمی گاڤا باش نیە و ب هەبینا فرە حزبایەتیێ تڤیا پتر هزرا پێکەڤە ژیانێ بەلاڤە بیت و هوشیارییەکا دروست هەبیت بو هەمی تەمەن و ئاستێ تاکەکەسان کو دژین دناف جڤاکیدا.

بەرچاڤگرتنا ئەوێ چەندێ پتر دێ رویەکێ گەشێ جڤاکی کەتە دیارێ بو خەلکی و گیانێ دلسوزیێ و ئاڤەدان کرنێ، و هزرا بەرەف پێش برنا مللەتی دێ پتر بیت و روژ ب روژ دێ تشتێن نی هێنه دیتن .

خراپ تێ گەهشتن ل سیاسەتێ

زور جار دبێژنێ سیاسەتە(political): دەمێ کەسەک کارەکێ دکەت و کەسەکێ دی بسەردا دبەت دبێژنێ سیاسەتە، یان بو پەیداکرنا مال و سەرمایەکێ دبێژنێ سیاسەتێ ب دەشولێ، کو مەبەست ئەوە هندەک فرتو فێلا بکە و مەبەست ئەوە مالا هندەکا وێران بکە.

سیاسەت زور رامانێن هەی و ل دەف زور کەسان ب خەلەتی دهێتە پێناسە کرن و نزانن کو سیاسەت چەندا مەزنە؟ سیاسەت تڤیا یا پاک و خاوێن بیت، سیاسەت تڤیا بو پارستنا بەرژەوەندیێ بیت و تڤیا بەرژەوەندییا دوولایەنە بێتە بەرچاڤ گرتن، دابشێن ناڤێ وێ دابنێن سیاسەت و ئەگەر بەرژەوەندییا ئێک لایەنە بیت سیاسەت نی یە!! غەدرە، دزییە ،حیلەیە، تاوانە.

زورجارا دبێژن سیاسەتێ تێکەلی ئایینێ نەکەن چونکی سیاسەت زور یا جێوازە دگەل ئایینێ و ل لایەکێ دیڤە دبێژن ئایین یەعنی هەمی ژیان، ئایین هەمی تشتە، بوچی ئەم ب دەستێن خۆ تڤیا پێناسا سیاسەتێ رەش بکەین و ب درو دابنێین؟ ئێک ژپرسیارا ئەوەکو زور کەس دبێژن هەتا دوهی دوژمن بین و ئەڤرو دوستێن ئێکن ! سیاسەت بەحرە و سیاسەت تشتەکێ درویە؟ لێرەدا جارەکادیش پێناسەکا کرێت بو سیاسەتی دروست دکەن و ب خرابی وەسف دکەن،ئەرێ ئەگەر هەتادوهی دوژمن بن ئەڤرۆ بو بەرژەوەندییا خۆ و دەوروبەرێ خۆ پێک هاتبن و پێکڤە ژیان بو خۆ هەلبژاردبیت، کارەکێ درویە؟ بوچی درویە؟ بوچی سیاسەتە؟ ئەڤەیە تێنەگەهشتنا خەلکێ جڤاکێ پاشکەفتی و بەلاڤەکرنا کەرب و کینەی دناف چین و ئەندام و خێزانێن جڤاکی دا.

مێژویا دیرودرێژ ب چاڤەکێ کرێت بەرێ خۆ یێ دایە سیاستێ و ئەف چەندەش یابوویە ئەگەرێ پەیدابوونا زور بەیا شەرا و هەڤرکییان، ئەگەر تێگە هشتن هەبا و سیاسەت بو پەیداکرنا رێکین چارەسەرکرنا ئاریشا ها تبیتەدانان ئەز باورناکەم ئەوهەمی ریدانێن(بویەر) دلتەزین هاتبانە ریدان،چونکی هەروەکی من گوت سیاسەت پێکڤە ژیانە و بەرژەوەندیا دوو لایەنایە بو خۆ دەوروبەرێ خۆ .

هەمی ژیانا مروڤایەتیێ هەر ل دەستپێکا جڤاکێن دەستپێک و هەتا چەرخێن ناڤەراست وهەتا نوکە ل سەر رینگ و زنجیرا سیاسەتێ بوویە و جورێ تێگەهشتن ل چەمکا سیاسەتێ و بکارئینانا سیاسەتێ گورانکاری یێن ئێخستیە دناف جیهانێ دا.

دروستە سیاسەت بەحرە(دەریا)، چونکی سیاسەت خلاس نابیت، چونکی سیاسەتا باش یاهەی و سیاسەتا خراپ یاهەی، چونکی سیاسەت یا جیاوازە.

ئێک ژ جورێن سیاسەتێ سیاسەتا چەپلەلێدانێ، سیاسەتا چەپلەلێدانێ دبیتە ئاستەنگێن دامەزراندنا سیستەمەکا ئێکسانی یان کو دیموکراسی کو ئەڤرو ناڤ بو دهێتە دانان، دبینین کو ل جهێ دەنگدانێ چەپلە لێدان بکار دهێت کو جورە نەرازیبوونەکێ ل دلێ) چەپلە لێدەرێ دا دروست دکەت و هێدی هێدی هەستا کینە و کەربێ پەروەردەدکەت و لێک تێ نەگەهشتنێ دروست دکەت وئینتمای ل ناڤ دبەت، لێرەدا ئەو کەسێ کو ب چەپلە لێدانێ دەسەلاتی دگریتە دەست، دێ نەچاربیت بو جێ بە جێ کرنا بریارا خۆ بەرەف زورداریێ بچیت و هێدی هێدی بەرەف ڤی قوناغێ بچیت کو ناڤێ وی دابنێن دیکتاتورییەت کوب ساناهی ل دایک دبیت و هەمی دێ هێنە تاوان بارکرن ل پەیدا بوونا ڤێ چەندێ کو ل دەستپێکی چ حسێب بو ناهێنە

کرن و هەروەکی زاروکەکێ ژ دایک دبیت و کەس لێ ناترسیت و چ حسێب بو ناهێنە کرن و دەمێ مەزن بی زور زەحمەتە رێک لێ بێتە گرتن و ب پەشیمانیێ بەرسڤا(وەلاما) دروست بوونا ڤێ ئاریشێ ناهێتە دان .

ئەوکەسێن کو دهەلبژارتنا دابەرەف هەلبژارتنێن چەپلەلێدانێ دچن ، ژلایەکێ ڤە باوەری ب خۆ نینە کو دەربچیت، یانیش هند یێ غرور بی کو نەڤێت کەسەکێ دی ل هەمبەر خۆ ببینیت و یانیش ... چەوا کەسەکێ هوسا دهێتە سەر دەسەلاتی نابیت یێ مەترسیداربیت ؟ ئەگەر گرنگیێ ب ڤێ چەندێ نەدەین کو کەسەک یێ بێ هەلبژاردن دەسەلاتی دگریتە دەستێ خۆ، ئەگەر گرنگیێ بڤێ چەندێ نەدەین کو کەسێن نەشارەزا پێن پلێن مەزن وەردگرن، ئەگەر گرنگی بڤێ چەندێ نەدەین کوهەمی دزانن گەندەلی یاهەی و هەمی دبێ دەنگن، ئەگەر گرنگی بڤێ چەندێ نەدەین کو گەنجێن جڤاکی پێن بەرەف تاوانێ دچن، پا گرنگیێ بدەینە چ؟ لێرەدا تڤیا گرنگیێ ب ڤێ چەندێش نەدەین کو مە وەلاتەکێ هەی، کو ئەمیش مروڤین و خۆدان هەست ، کو ئەمیش کێمتر نینە ل هیچ کەسەکێ دی.

سیستەم، بناغە بو چەوانیا سیستەمێ پترل سەر ئافرەتان بوویەو جورێ یاسایا وپەیدابینا دووبەرەکیێ و ل زێدەی خۆ غەدرکرن ل

ئافرەتان و زێدەی خۆ ئازادکرنا ئافرەتان یا بوویە ئاریشە، زێدە گرنگی پێدان ب ئافرەتان مەبەست ئەوە کو پتر زەلامەکی یێ ب رێزبیت و پتر زەلامی چاڤێ خۆ بدەنە بابەتێ ئافرەتان، ئەگەر وەکی خێزانەکێ بەرێ خۆ بدەینە جڤاکی دێ بینین کو دوو لایەنێن سەرەکی (دایک وباب) تێدایە، ئەگەر ب باشی لێک تێ نەگەهن(ل داب ونەریت و رەفتارو هزر...) دێ بناغەکا سست و خراب ئاڤا کەن (باش پەروەردە نەکرنا زاروکان و جوداهی دناڤبە را وان)، لێرەدایە کو ئەو خێزان دێ هەر تێک چیت، زی یان درەنگ و دێ هێتە سێدارەدان، ئەگەر جڤاکیش ب هەمی لایەنا ڤە، لێک تێ نەگەهشتن دناڤبەرا سیاسەت و ئایینان دا نەبیت، رێرەوا جڤاکێ ژی هەر وەکی خێزانەکا هەرشی یە، لێرە دایە جڤاکەکا پر ل تاوان دێ دروست بیت.

خێزان و دەستهەلات

زور جڤاک توشی ڤایروسا دیکتاتورییەتی دبن و ئاسەوارێن پشتی دیکتاتورییەتێ چ جارا بو جڤاکی قازانج نەبوویە و دیکتاتورییەتیش ل نزمیا ئاستێ رەوشەنبیریێ دەست پێ دکەت و ئەو نزمیا ئاستێ

رەوشەنبیریێ جورە دل رەقی و خو ب مەزن زانینەکێ دروست دکەت ل دەف تاکەکەسی و جورە حەز ل خۆ کرنەکا زێدە و خراب دروست دبیت وەک نمونە: دێ شێم بێژم کو زور جارا دناف خێزانێن ئاست نزم و یان داگیر کری ل بن هزرا عورف و یاساییێن کەڤن و عەشایری، هەمی گاڤا زەلام خۆ پتر ل ئافرەتی دبینن و زوربەیا مافێن ئافرەتان لێ دستینن، کو دیکتاتورییەت هەر لێرەدا پەروەردە دبیت و مەزن دبیت هەتا دگەهیتە وێ چەندێ کو دەمێ تاکەکەس مەزن دبیت دهەمی کارێن خۆدا یێ کەللەرەقە و هەرکەسێن هوسانە دەمێ دچنە سەر دەسەلاتی، مللەتەکی وێران دکەن .

ئە گەر دخێزانیدا یاسایا ڤەرگرتنا بیرو باوەری، بێ جوداهی کرن ل دەف ئەندامێن خێزانی هەبیت و ئێکسانی سەروەر بیت، دێ قوتابخانەکا باش بو نەهێلانا دیکتاتورییەتێ د پاشەروژا وەلاتیدا دروست بیت و هەر لێرەدا لایێ ترازییا ئاستێ رەوشەنبیریێ دێ بلند بیت و ریشە و رەگێن دیکتاتووریەتێ جهێ خۆ خۆش ناکەن بو تێکدانا پاشەروژا جڤاکی.

هە می گاڤا بو بنەبڕکرنا ئاریشا تڤیا ل سەری ڤێ بێتە دەست پێکرن و دەمەکێ زور بو بێتە دانان کو ئەڤ ئاریشە سەرێ خۆ هەل نەدەتەڤە،بو نموونە ئەگەر دارەکێ ببری، تڤیا ل رهان را بینیەدەر،

دا چ جارا مەزن نەبیتە ڤە، ئە گەر ل سەرێ را ببری دێ جارەکا دی گاتێن خو دەتەڤە وشین بیت و خۆ بهێزتر ل جاران کەتن.

سیستەما حوکمرانیێ و عەدالەت، ئەگەر مە ترومپێلەک هەبیت و بەشێن ترومپێلی ب چین و توێژێن جڤاکی بشوبهێنین، بو نمونە: دەمێ کو مە چار تایە هەبیت دێ وەسا دانێین کو چار گەرەکێن جودا مە یێن هەی و بەشێن دی ژی وەکی هەبینا عەشیرەتا، هەر بەسەکێ ترومپێلی ب چینەکا جێوازا خەڵکی بشوبهێنین وەکی خەلکێ پەککەفتی و مامۆستا و چەکدارو .. هەر هوسا هەمی بەشا ل دەف خو ب چینەکا خەلکی گریمان بکەین، نوکە پێتڤی ب لێخورەکێ یە، وی لێ خورەی تڤیا چەندین قوناغ تێ پەراندبیت هەتا کو شیابیت ئیجازا(مولەت) لێخورینێ وەرگرتبیت و تڤیا ئەزمونەکا باش هەبیت درێکێن جودا جودا، ئەوی لێ خورەی تڤیا دەست هەبیت وپێ هەبیت و سەر هەبیت و ئەوی سەری تڤیا چاڤ هەبیت و عەقل هەبیت و تڤیا یێ کامل بیت و تڤیا بئاخڤیت دا کو دەمێ خراب بیت بشێت ب ئاسانی خرابیا ڤی باس بکەت و چارە بکەت و لێرەدا چەند لێخوریا شارەزابیت و تەندروست بیت دێ شێت بئاسانی ل سەر جادێن جودا جودا، دیر ل مەترسیا دەربازبیت.

لێرەدا ئەگەر مە جڤاکەکا پر ل چین و توێژا هەبیت ب رێڤە ناچیت هەتا کو مەلێخورەک نەبیت و مەبەستا من ل لێخورێ (سەرکردێن سیستەما حوکمرانیێ یە) کو ئەو سیستەمە تڤیا ب چەندەها قوناغێن ئانالیز یان شروڤەکرنێ دا تێ پەرببیت و د زور جهان دا بکار هاتبیت و ئەزمونەکا زور بو کوم ببیت، پشتی هنگی دێ شێت ب ئاسانی بەرامبەر هەمی ئاریشا راوستیت وتڤیا یا رێگربیت بەرامبەر هەر کێشەکا کێم کو دروست دبیت.

ئەم هەمی دزانین کو ئەگەر برغوویێن تای باش پەیت نەکەین پێنگاڤ پێنگاڤ(step by step) ئەڤ تایە دێ هێتە دەر و نەتنێ هەر سێ تایێن دی بەلکو هەمی سەیارەی دێ توشی مەترسی کەت، تڤیا ب چاڤەکێ ئاگەهدار بەرێ خۆ بدەینە هەموو چینا و نەچینەک پارەکێ زور بدەینێ و چینەک چ گرنگی پێ نەهێتەدان ل سەر بابەتین جودا جودا کو زور بەیا وان ژی پتر ل جوداییا رەگەز وبیرو باوەرە، ئەڤ چەندە ل سەر لێ خوری دمینیت، کەواتە هەر ئاریشەک دروست بیت دجڤاکیدا دەسەلات یێ بەرپرسە و تڤیا دەسەلات یێ ئاگەهدارێ هەر کێم و کاسییەکێ بیت و (ئاریشا کێم مەزن نەکەت و ب بەروڤاژی ئاریشا کێم ب چاڤەکێ مەزن چارەسەربکەت).

مەگوت تڤیا دەست و پێ و سەر هەبیت و لێرەش دا دێ شێین چاڤەکێ ب تیووریيا ئەفلاتونی بخشینین کو دبێژیت، سەرێ مروڤی بەرامبەر کەسێن کو حوکمی دکەن و دەستیش بەرامبەر ڤان کەسا کو کار دکەن و پێ ژی بەرامبەر وان کەسا کو بەرگریێ دکەن و بەشێن دیتریش هەر ئێکی ب رەنگەکێ پێناسە دکەت و ژبەرڤێ چەندێ من گوت کو تڤیا لێ خورێ هەمی بەشێن پێتڤی هەبیت، لێرەدا سیستەما حوکمرانییێش تڤیا هەمی بەشێن پێتڤی هەبیت دا چ بیانو نەمینیت دەمێ کو ئاریشە کا جڤاکی پەیدا دبیت، تڤیا پێ هەبیت دا ستوپی بگریت دا بەرگریێ بکەت تڤیا دەست هەبیت دا کار بکەت و تڤیا سەر و عەقل وچاڤ هەبیت دا هەمی تشتا ببینیت،کەسێن شارەزا و پسپور کو دجڤاکی دا ئاریشا ببینن و چارە بکەن تڤیا فیتەر هەبن ، کەواتە تڤیا حاکمێن (دادوەر) هەبن، دادگەه هەبیت دا ب ئێکسانی بریارێ بدەن و تاوانباران دەست نیشان بکەن هەر وەکی کوفیتەر دبێژیت ل بەر فلان ئەگەری فلان ئاریشە پەیدا بوو! لێرەدا ئەگەر سیستەمەکێ هوسا هەبیت دەسەلات دێ نەچار بیت خزمەتا جڤاکی بکەت دەمێ کو هەر چارتایە وەکی ئێک برغوو یێن ڤان هاتبنە پەیت کرن کەواتە ئێک ژوان خراب نابیت و ئەگەر هەمی چین ب چاڤەکێ ئێکسان گرنگی پێ هاتنەدان زور زەحمەتە کەس خیانەتێ بکەت یان ... د سیستەمەکێ

هوسا گەندەلی نامینیت و هزرا بەر پرسیارەتیێ دێ کونترول کەرێ هەمی ئاریشا بیت ودەمێ کو هەر ل دەسەلاتی هەتاکو تاکەکەسان هەمیا هەست ب بەرپرسیارەتیێ کرو هەمیا پێکڤە ژیان لێ گرت دێ چەوا ئاریشە هەبیت و ب هەبینا رێکین هەلبژارتنا دێ ل کەڤناتیا مودێلێ یان پیربوونا ترومپێلی رزگار بین و دەمی کو ترومپێلەکا نی دهێتە شینێ دێ بینین کو باشتر ل جاران کار دکەت و دەمێ سیستەمەک بو ڤێ قوناغێ باش نەبیت یان ئەو کەسێ حوکمێ دکەت یێ باش نەبیت تڤیا بهێنە گورین کو ئەویش برێکا هەلبژارتنایە،لێرەدایە گرنگیا هەلبژارتنا دەر دکەڤیت کو ئەڤ چەندە ل سەر ملێن خەلکێ جڤاکی دمینیت، چونکی ئەگەر سیستەمەکا خراپ هەلبژێرن یان لێخورێن خراپ هەلبژێرن دێ زەرەرەکا زور کەین و ب دەستێن خۆ دێ جڤاکی تووشی مەترسی کەین و چارەسەریا ئەڤێ چەندێ دێ ب زەحمەت بیت و ئەگەر بوویەر بێنە ریدان چ جاران نابیت گازندا بکەین .

مژیل کرن ب سیاسەتێ

بۆ باشتر تێگەهشتن ل ڤێ بابەتێ نموونەیا وەرزش و سیاسەت دێ ئینین، گرنگیدان ب وەرزشێ یا بوویە بابەتە کێ گرنگ، وەکی ئامێرەکێ یان وەکی چەکەکێ یا لێ هاتی کو زور سیستەمێن سیاسیێن دەولەتا بو پێ گەهاندنا ئارمانجێن خۆ بکار دئینن و هەر جارەکێش ل دویف بارودوخێ بو ئارمانجێن جودا جودا بکار دهێت،ئەڤرو ئەگەر هەر مللەتەکێ چەند یانێن ب هێز ل وەلاتێ خۆ نە بیت ل بوارێ تە پاپێ یان وەرزشێن دیتر دێ ب وەلاتەکێ مری هێتە نیاسین! چ سیاسەتەکا مەزن ل پشت وەرزشێ یان ل پشت یارییا تە پا پێ دا هە یە؟ دەمێ کو وەلاتەک پا رەکێ زور بو هەبوونا چەندین یانێن ب هێز خە رج دکەت یان کو سەرمایەکا زور بو کرینا یاریزان و راهێنەرو ریڤەبەرێن یانا دادنێت ل بەر چ ئامانجەکێیە، ئەم هەمی دزانین کو ئەو یانێ کو پارەکێ خەیالی خەرج دکەت چ جارا پارەکێ خەیالی ب دە ست خۆ ڤەنائینیت .

وەرزش دبیتە ئەگەرێ دروستکرنا هزرا مژیلیێ کو تاکەکەسێن جڤاکی نەچار دکەت هەر کەسەک خۆ ب پشتەڤانێ یانەکێ بزانیت و بەردەوام یێ مژیل بیت لسەر ئەنجام و گۆڕان کارێن کو دڤی یانێ دا دهێنە

کرن، ئەو چەندەش زورا گرنگە بو دەستهەلاتی کو بشێت هەتا رادەکێ باش کونترولەکا هزری دروست بکەت، لێرەدا گرنگ نیە کو ب کەیف بن یان تورە بن، بەلکو گرنگ ئەوە کو د مژیل بن ل سەر بابەتەکێ نە یێ ب مفا و وازێ ل تورەییێ ل کێم و کاسیێن وەلاتێ بینن! ژ لایەکێ دیڤە ریکلامەکا بو پارێزگەه یان وەلاتێ کو چەند ب ناڤ و بانگ ببیت ئەو سیاسەت یا دروست بی بو ڤی چەندێ کو خەلک ژ دەسەلاتێ رازی بیت و جورە حەز لێ کرنەکا نەتەوەیی دروست ببیت.

چەند خە لکێ وەڵاتەکێ ژلایێ وەرزشێ ڤە دزیرەک بن پتر کەسا یەتیا نەتەوەیی ددەنە خۆ و شانازیێ پێڤە دکەن، ئەڤرو هەمی تشت سیاسەتە و نابیت ب بانگەشێن کارتونی ببێژن کو (نابیت فلانە تشت تێکەلی سیاسەتێ ببیت) هەر کارەک کو دهێتە کرن مادەم ئارمانجەک هەیە وخەلکەک پێ مژیل دبیت و پە یوەندی ب بەرژەوەندیێن ماددی و مەعنەوی هەیە سیاسەتە و چەند وەلاتەک خۆ ژلایێ وەرزشی ڤە پێش بێخیت دێ ژلایێ سیاسی ڤە پێشکەڤیت و ئەوا ل هەمیێ خراپتر کو مەبەستا من ئەوە ئاماژێ پێ بدەم ئەوە کو دەولەتەک زولمێ ل خەلکێ خۆ بکەت و پری گەندەلی بکەت و ب مژیل کرنا خەلکی ب وەرزشێن جودا جودا هەول بدەت پەردەکێ دابنێتە سەر ریارێن خۆ یێن رەش و لێرە دایە کو تێنەگەهشتنا هزرا گشتی کو پتر گرنگی ب باتێن

بێ مفا ددەن و ئاگەه ل دەوروبەرێ خۆ نامینیت و نزانن کو چ پاشەروژەکا ل بەرامبەر یان ل سەر رێکا وان.

بوچی ل جهێ هندێ کو گرنگی ب لایەنگیرییا یانەکا وەرزشی دهێتەدان بو گرنگی ب وەرزشێ ب خۆ ناهێتە دان بۆ هەموو تاکەکسان کو تەندروستیا خۆ بەرەف پێش ببەن نەک هەستا لایەنگیرییا خۆ بەرەف پێش ببەن و خۆ مژیل بکەن؟ چونکی هەروەک دبێژن هزرا دروست یان عەقلێ(ژیرێ) دروست دناف لەشەکێ تەندروست دایە.

نابێژم بەرێ خۆ دانا یارییێن وەرزشی دخراپن بەلێ بلا بەرێ خۆ دانا مە یا ب مفا بیت و مە ل هزرا ئاگەهداریێ نەغافلینیت و زەرەرێ ل ژیانا مە نەدەت، ئەم تڤیا ب سیاسەت هەر کارەکی بکەین و بلا بەرێ خۆ دانا مە ژی یان وەرزش کرنا مە ژی سیاسەت بیت بو بدەست ڤە ئینانا سودەکا ماددی و مەعنەوی بیت ،چونکی ب بەروڤاژی ڤێ چەندێ چ جوداهی دنا ف بەرامە و مروڤێن ئاسنین یان روباتێن کنترول کری نامینیت .

دەستهەلات و راگەهاندن

ل وەلاتێن پێشکەفتی هزرا گشتی ل راگەهاندنێ دروست و پەروەردە دبیت کو وەکی خۆدیکەکێ زانیارییێن تایبەت سەبرەت ب خێزان و دەوروبەرێ ڤە دوەشینیت، راگەهاندن ئەڤرۆ وەکی خەستەخانەکێ یە بو چارەسەرکرنا ئاریشێن جڤاکی و هەمی دەما سیستەم گرنگیەکا زور ددەتە جورێ راگەهاندنێ، تڤیا راگەهاندن یێ بێ لایەن بیت، لێ نەشێت بێ لایەن بیت، چونکی راگەهاندنا بێ لایەن نەشێت خەرجییێن خۆ بینیتە دەر ل جڤاکێن پاشکەفتی، دەسەلات ئاستەنگە و یاساییێن دەسەلاتێ و جورێ دەسەلاتێ راگەهاندنا سەربخو دمرینیت، دێ بینین کو راگەهاندنەک ل سەر بوودجا گشتی ب پارەکێ زور دێ کارێ خۆ کەت و راگەهاندنا سەربخۆش دێ ل سەر داهاتێن خۆ پارەی ددەت هەتاکو داهات نەمینیت، و دڤی دەمێ دا رولێ راگەهاندنێش خلاس دبیت!پاشی دێ بێژن ل وەلاتێ مە راگەهاندنا ئازادە و هەر کەسەکێ بڤێت بلا تی ڤی یان گوڤار یان روژنامەکێ ل سەر حسابا خۆ دابنێت! دەسەلات ئەو دەسەلاتە پارەی خەرج بکەت بو راگەهاندنا سەربخۆ، (advertisement) تەنانەت ئەگەر دژی دەسەلاتێش کار بکەت، راگەهاندن هزر و داب و نەریتێ دروست دکەت، بو نمونە:

ئەگەر دەسەلاتێ بڤێت جڤاکەکێ ئایینی هەبیت دێ هەمی بەرنامێن خو ل سەر یاسایا ئایینی دانێت و ئەگەر ڤیا ئایین نەمینیت ل راگەهاندنێ دا،بابەتێن ئایینی دهێنە قەدغە یان کێم کرن و ئەگەر ڤیا بەس بو ناڤی ئایین هەبیت، دێ بتنێ بو چەند سەعەتەکا ل هەیڤێن ئایینی یان موناسباتێن ئایینی بایەخی پێ دەت، ئەوان نمونادێ شێین ل وەلاتێن جیرانێن خۆ دا ببینین، زور جاراش قەلەبالغیەکێ دروست دکەن ب زور کرنا دەزگەهێن راگەهاندنێ (روژنامە، تەلەڤزیون، ...) کو خەلک بێ زاربیت و گرنگیێ پێ نەدەت دابشێن ب ئاسانی ئەڤ هزر و بیروباوەرا کو دەسەلاتێ دڤێت و خەلکی نەڤێت بو جیلێ نی کو پتر گەنجا دگریتە خۆ، بسەپینن و هێدی هێدی بەرەف ئاراستە یا دەسەلات و سیستەمێ ببەن، مەبەستا من ل قەلەبالغیێ ئەوە کو د وەلاتەکێ بچیک دا چەندین روژنامێن روژانە کو هەمی هەتا رادەکا زور دووبارە نە و بدەهان بەر پەرا دێ بەلاڤ کەن کو(خودانێن راگەهاندنێ)نەشێن تەنانەت بو روژەکێ ژی ڤان هەمی بابەتان بخوینن.

ل هەمیێ خراپتر ئەڤە کو ئەڤ هەمی راگەهاندنێن سەربخۆ تووشی هژاندن دکەن و چەندەها زەرەرێن دی کو هەمی باشیێن راگەهاندنێ دڤە شێریت، بەلێ دەمێ کو بەرنامەکا رێک وپێک هەبیت و ب رێکەکا

زانستی خەلک بەرەف خوێندن و بایەخ دان ب ریدانێن روژانە بێنە کێشان، ژلایەکی ڤە خەلک دێ پتر گرنگیێ ب راگەهاندنێ دەت و راگەهاندنیش دێ شێت کار تێکرنێ بکەت، نەوەکی جڤاکێن پاشکەفتی کو راگەهاندنێ کەسایەتیا خۆ یا ژ دەست دای، چونکی (دجڤاکەکێ دا کوکەس گرنگیێ ب ئایینی نادەت بوچی گۆتارێن ئایینی د هێنە بەلاڤەکرن ، بەس ژبەر هندێ کو دەسەلات ئاینی یە؟ یان د وەلاتەکێ کو هەمی گرنگیێ ب ئایینێ ددەن بوچی دێ بەردەوام بابەتێن دژی ئایینێ ل سەر راگەهاندنێ هەبیت و چ گرنگی ب ئایینێ ناهێتە دان چونکی دەسەلاتی ئەڤ چەندە دڤێت.

ئەوەیە برینا راگەهاندنێ و چەند بنڤیسی باش و خراپ ل دەف خەلکی وەکی لاپەرەکا سپی یە و چەند بەرناما پێشکەش بکەن، خەلک دێ پێکڤە بەرەف یارییێن مژیلی ییێن روژانە چن (کومکان ،دومینە،دامانێ...)، دڤی دەمێدا کو ئەو هەمی پارە بو ڤان هەمی راگەهاندنا دهێتە خەرجکرن و راگەهاندن وەکی گەردەلولەکی دچیتە دناف جڤاکیدا کو ئاریشا ڤەبینن و چارەسەریا بو دابنێن و مەترسیێن پاشەروژێ دیار بکەن بو وەلاتی، ئەڤ چەندە ب سەری بێت زور جهێ داخێیە کو دکەڤیتە ڤێ ئالوزیێ و چارەسەرکرنا ئەڤی چەندێش یا ب ئاسان بیت و کەس هەولا بو نەدەت، ئەگەر هەولاش بدەن زەحمەتە

هەولێن كەسەكێ بگەهیتە ئەنجامەكێ! لێرەدا ئەركە سەر ملێ دەسەلاتی كو هەولا بدەت بو گونجاندنا راگەهاندنێ دگەل بیروباوەرو داب و نەریتێن جڤاكی، داكو خەلكیش پتر گرنگیێ پێ بدەت.

تاكەكەسیدایە نەبینا ئیمكانیاتییێت پێتڤی

دجڤاكێن نەپێشكەفتیدا و جڤاكێن نەبزاڤ و راوستایی، هندەك ئاریشێن بەزر پەیدا دبن و دەمێ كو دبێژین ئاریشێن بەزر ئەڤە بو مە روون دبیت كو (هێشتا ئاریشە نەهاتیە ڤەدیتن پادێ چەوا چارەسەر بیت؟) ئەڤ چەندە نیشا مە ددەت كو تڤیا بەرەف پەیدا كرنا ئاریشێن بەزر بگەرێین و مەزنترین ئاریشەش دناف دل و هناڤێن تاكەكەسیدایە و ئەو خەما دخوت بو ژیانا خوّ یا پاشكەفتی و نەبینا ئیمكانیاتییێت پێتڤی كو دژیانا خوّدا بو پێشـــكەفتنا خوّ بــكاربینیت.

ئەڤ چەندە هێزەكا نەرێنی بو مروڤی دروست دكەت پــڕ ل برینێن ڤەشارتی و پــڕ ل هیموگـــلوبینێن رەش بیـــنی و بێ ئومێدی و دكەتە دیاری بو جڤاكی، زور جارا دبێژن ئەگەر كەسەك چەند كارەكا پێكڤە ئەنجام بدەت دێ نشكەستنێ ب خوّ ڤە ئینیت، ئەز دبێژم ئەگەر نەتەوەكی جەژنێن هەمی نەتەوان ب جەژنا خوّ دانا كارەكێ زور خەلەت ئەنجام ددەت و ئەڤ چەندەش پتر ل وەلاتێن جیهانا سێ یێ

تێته دیتن، چونکی زور بەیا ڤان مسلمانن و دئاییندێ ئیسلامێ دا زور بیرەوەرییێن هەی وەکی جەژن بیت یان رێورەسم.

ل زور جهان تەنانەت وەک پشویا فەرمی هەمی دەزگەه دهێنه راگرتن و ئەگەر هەمی روژێت جیهانی(ئافرەت ،دایک ، کرێکار، عەشق...) و سالروژێن ئایینێن دیتر وەکی (مه سیحی، یەهودی)یش هەر ببنه ئەگەرێ راگرتنا دەزگەهان و وەکی بیروکەکێ خەلک یێ نەچار بیت کو گرنگیێ پێ بدەت ئەو جڤاک تڤیا ل دویف زاراڤا و گرنگی پێدانێن خۆ ناڤێ وەلاتێ خۆ بکەته پشوستان؟؟ ئەڤە نائێکسانیا هاوکێشا نەبوونا رێکخستنا ئارمانجا نەتەوەیی یه کو هەمی تشتا تێکەل دکەت و ل داویێ نەشێت ڤێ هاوکێشێ بگەهینیته بەرسڤەکا دروست.

ئەڤ جڤاکه وەکی حەجەت یان بیانوو دبێژن: ئەم هەمه رەنگین و مه نەڤێت غەدرێ ل کەسەکی بکەین، ئەڤ قسه یا دروسته، بەس باش بزانن کو نابیت ئەڤ چەنده تێکەل ببیت د گەل سیتەما حوکمرانیێ!!! هەر میللەتەکی یاسا و پەرلەمانەکێ هەی کو یان ئایینی یه یان سیستەمێن نه ئایینی وەکو دیمو کراسی و فیدرالی و سەرۆکاتی و پاشایەتی....ه و ل دویف ڤان سیتەما تڤیا روژێن فەرمی بێنه دانان کو تڤیا جڤاک گرنگیێ پێ بدەت یان ببیته پشوو یان روژێن بێن

ڤەدانێ، دا ئێک بیرو هزر دروست ببیت یانیش ئه گەر گرنگی ب هەمی جەژنا و رێورەسمان هاتەدان بلابەس تایبەت بن ب لایەنێ نەتەوەیی و ئایینی یێن زۆرینه وەکی روژێن پشو بێنه دانان و رۆژێن دی ب تنێ ل دەف کەمینەیان رێک بێته دان بۆ گرنگی پێدانێ و جڤاکێ بەرەف ئالووزیێ نەبەن.

هەلبژارتنا لایەنەکی

هندی جیهان ل هەمی لایان ڤە پێش دکەڤیت و هەر کارەکێ نی دەربکەڤیت ئەڤرۆ ب پێشکەفتن دهێته ناسین و هەمی ژی نەچارن قەبیل بکەن ب رێکەکا نه راستەوخوو، ئەڤرۆ ئەگەر خیانەتێ بکەی و سەر کەڤی دێ بێژن پێشکەفت ! ئەگەر جل و بەرگێن تەنک و دریایی بکەیێ دێ بێژن پێش کەفت ئەگەر...و چەند پتر شاز بی، پتر یێ پێشکەفتی، چەندەها فاکتەرێن دیترو هەمی ڤان کارا زور لایەنگر یێن دەورێ خۆ خرڤەکری کو کەیف ب ڤێ چەندێ دهێت و (مەبەستێن هەمیا بەس گوزەرانا ژیانێ یه و دژایەتی کرنا لایەنەکی و بدەست ڤە ئینانا هندەک بەرژەوەندیێن ماددیی و مەعنەوییە) کەواته بێ لایەنی نەمایه و ئەڤرۆ هەر کەسەک ژ مه بێ کو بزانیت لایەنگیرێ

لایەنەکێ یە، ڤێجا ل روژنامە و مودێلات و یانێن وەرزشی و .. بگرە هاتا دوماهیکێ، لایەنگیرییا هەر لایەنەکێ بکەین، ئەم نزانین کو یێ ژیانا خۆ دکەینە قوربانی بو ڤی لایەنێ و ئەو لایەن چەند سەر بکەڤیت و پاش بکەڤیت ئەم ئێکین ژ ئەگەرێن مەزن.

لێرەدا تڤیا دەمێ کو ئەم لایەنگرییا کارەکێ دکەین ل دەف خۆ ئامانجەکێ بو خۆ دروست بکەین و بەس نەبینە (ئامێرەک بو گەهشتنا هندەک کەسان بو مەرەما خۆ یا تایبەت، ئەمیش بوکا لاستیک بین بەرامبەر ڤی چەندەی).

بێ لایەنی زورا خرابە وەکی قوربانی بینێ یە و ئەو کەس یان جڤاک یان میللەت یان لایەن کو یێ بێ لایەن بیت بو ئەڤرۆ دێ زەرەرێ کەت، وەکی بزنەکێ یان دێ کەڤیتە بەرهێرشا گورگی یان قەسابی یان بەرێن زاروکا یان ...

ب بوچونا من ئەگەر هەلبژاردنا لایەنەکێ یا ب زەحمەت بیت و جورە ترسەک ل دەف مروڤی دروست بیت کو ئایا ئەولایەنێ ئەز هەلبژێرم یا دروستە یان نە؟ و ل سەر ناڤەندا دورێیادا بمینیت و وەک بێ لایەنەک بەرێ خۆ بدەتە جڤاکی یان جیهانی، دێ تەمەنێ خۆ بێشول بەتە سەر، یا باش ئەوە لایەنەکێ هەلبژێریت و پشتی هنگی کو زانی ڤی لایەنێ هندەک خرابیێن هەی، هەول بدەت چارەسەر بکەت و بو باشیێ

ببەت و هوسا دێ سەرکەڤیت، بەلێ ئەگەر هەتا نیڤا رێکی چوو و واز لێ ئینا، دێ زورا ب زەحمەت بیت کو دیسان بشێت ڤی هەمی رێکێ بچیت و پرانیا ژیێ خۆ دێ ژ دەست دەت و .

بو هەلبژاردنا لایەنی تڤیا بیرو باوەر و هندەک تشتێ پیروز ل دەف مروڤی هەبیت کو وەکی چرایەکێ بو ڤی رێکێ بکار ب ئینیت، (هندی دونیا پێش بکەڤیت ئەوکەس دێ دورینن کو پەشیمان دبن) یان کو ئەفسوسێ بو ژیانا رابردوویا خۆ دخون و ڤان پەشیمانیا دکەنە (تختە سرەک) کو ژیانا بەری لێ ببەت و چ کارناما بو خۆ دروست ناکەت، نابیت پەشیمان بی و ئەگەر پەشیمان بوی، ڤێ پەشیمانیا خۆ بکە دناف بوکس یان سندوقا ئەزمونێ دا و بو پاشە روژا خۆ بکار بینە، ب هێزەکا زور هەلبژێرە و دوو دلیێ بدە رەخەکێ و بەری بچی و دەمێ تو چوویە دناف رێکێ دا هزرێ ل سەر چەوانیا بارودوخی بکە، هنگی بێژە چ کارەکێ بکەم دروستە یان خرابە؟ ژیان ب ڤی رەنگێ خوشە کو شەری بکەی و بچیە دناف دلێ ئاریشا و هەمی شیانێن خۆ بکاربینی و چارەسەرییا ڤەبینی، ئێک دلیێ بێخیە دناف ئەندامێن ڤێ لایەنێ یان کو ئەو کەسێ دگەل تەدا هەولا ددەت دڤێ لایەنێدا و وی دەمی پێکڤە پێشکەفتنێ بکەنە ئارمانج و گورینێ بکەن، مەبەستا من ل

(لايەنى) هەمى تشتا دگريتەڤە هەر ل هەلبژارتنا لايەنەكێ سياسى يان هەلبژارتنا هاوسەرەكێ بو پاشه روژێ يان..ه .

هوشيارى گرنگه ل پێشكەفتنا جيهانا نى بترسه و هەمى ريدانەك (بويەر) نێزيكه كو بێته ريدان و ئەگەر ته خو ئاماده نەكربيت بو بەرەنگاريێ يان ئەگەر ته چەك گەل خوو نەبربيته مەيدانا شەرى چ جارا نەبێژه ئەزدێ سەركەڤم يان لەوانەيه سەربكەڤم،چەكێ ته ل بەرامبەر گورانكاريێن جيهانێ يه،كوب باشى ل دەوروبەرى تێ بگەهى ب بەلگەه و زانست و هوشيارى و....

هوشيارى و دلسوزى گەلەكه بو زێدەبين دناف پەيره و پروگرامێ حزبێ دا، داكو بشێت ل خزمەتكرنا خۆ بەردەوام بيت و ئاريشێن كو ب زەحمەت بێنه چارەكرن يان كو چ جارا نەهێنه چارەكرن بو جڤاكى دروست نەكەت و هەمى گاڤا بيروكا نەتەوەيى و ئاينى ل پێش ڤه بيت، ئەگەر بدروستى ل دويف ئارمانجێن خو بچيت دێ برينێن جڤاكى چارەسەركەتن و سلامەتيێ دێ زڤرينيتەڤه بو ناف دەرونێ جڤاكى.

بەشی سێیێ/ تاکەکەس و ئایین
جیاوازیا ئاینی
ئایین و یاسا کنترول کرنا رەفتارێن تاکەکەسی
باش تێنەگەهشتن ل ئایینێ
کارتێکرنا گوتارێن مەلایان
کارتێکرنا ژینگەهی لسەر تاکەکەسی
ئێمناهییا گەندەل
تاکەکەس و تاوان
دەمارگیری و دروست بوونا ئاریشان
نائارامییا دەروونی

جیاوازییا ئاینی

جیاوازییا کولتووری تا رادەیەک ل جڤاکێ مەدا شیایە بهێتە قەبوول کرن، لێ هێشتا جیاوازییا ئاینی نەهاتیە قبوول کرن ل پرۆسا هەڤژینیێ دا، هەتا نوکە نەشێی ناڤێ دوو هەڤژینا بهێنی کو هەر ئێک سەر ب دینەکێ بیت لێ دێشێی گەلەک هەڤژینا ببینی ل جڤاکێ کوردەواریدا کو نەک تنێ ژ لایێ زاراوەی، بەڵکو ژ لایێ نەتەوەیی ژی لێک جودانە.

هەر کەسەک ب هەر زاراوەکێ باخڤیت و سەر ب هەر نەتەوەکێ بیت، بێ گۆمان کولتووریێ تایبەت ب خوە هەیە، لسەر دەمێ بە جیهانیبوونێ دا ئاستێ پەیوەندییان زۆر ب هێز و نێزیکە، لەوما ب ئاسانی کەسەکێ رۆژئاوایی یان ئەوروپی دێشێت پەیوەندیێ دگەڵ کەسەکێ رۆژهەلاتی یان کو ئاسیایی دروست بکەت، هەر ئەڤە ژی بۆیە ئەگەر کو سنوورێن کولتووری بهێنە شکاندن وخەڵک ب ئاسانی شارەزایێ کولتووریێ بێگانەی ببن و بشێن قەبوول بکەن، ئەگەر هەڤژین رازی ببن کو رێزێ بۆ کولتووریێ ئێک دا بنێن دێ شێن ژیانەکا هەڤژینیا بەختەوەر دروست کەن.

لێ ئاین بابەتەکێ جودایە و زۆر هەستیارە و تەنانەت نەک ل ئاینەک بۆ ئاینەکێ دی، بەڵکو دناف ئاینەکێ بخوە ژی دا کو چەندین مەزهەب تێدانە هەڤژینی ناهێتە کرن، ئەڤە ژی بۆ ڤێ چەندێ دزڤریتەوە کو هێشتا سنوورێن ئاینێ بۆ تێکەڵ بوون و دروست کرنا

هەڤژینیێ نەهاتینە ئشکاندن و گەلەک کێشە ژێ دروست دبن، بە جیهانیبوون و عەولەمە ژی نەشیایە ل وڵاتێن رۆژهەڵاتا ناوەراست ڤێ کاریگەریێ دابنێت کو ئەو هزرە نەمینیت.

ئەڤەژی دزڤریتەوە بۆ تایبەتمەندیێن ئاینێ کو رێکێ نادەت، بۆ نموونە کەسەکێ مسلمان ببیتە هەڤژینێ کەسەکێ مەسیحی یان بەروڤاژی، رێگرییەکە ل ئاینێ ب خوە دایە، لەوما عەولەمە چ جارا نەشێت ڤێ بەربەستێ ل رۆژهەڵاتا ناوەراست کو زۆر ب توندی دینداریێ دکەن بشکێنیت، هەروەکو ل رۆژئاوای شیای، چونکو خەڵکێ رۆژئاوای نەک بتنێ ماددیەن عەولەمە یانکو بەجیهانیبون قەبوول کریە، بەلکو ب مەعنەویەن ژی قەبوول کریە، لێ خەڵکێ رۆژهەڵاتا ناوەراست بەس ب ماددی ئەو چەندە قەبوول کرییە و چ جارا نەشێن هزرییەن ببنە لایەنگرێن عەولەمەی.[13]

---

[13] -[13] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

ئايين و كنترول كرنا رەفتارێن تاكەكەسان

ئايين بابەتەكێ زورێ گرنگە كو هەمی دەما رێ نیشاندەرەک بوویە بو ژیانەكا ئارام و بێ ئاریشە و تێنەگەهشتنا ڤێ ئەگەرەكێ گرنگ بوویە بو پەیدابینا ئاریشێن زور دناڤبەرا خەلكەكێ زور كو زور جار وەكی ئامێرەكێ بوویە كو هندەک پێ بگەهنە پلە و سەرمایەكا زور، زور كەسێن هەی كو هەبینا ئايينێ ب هەبینا ئاریشەی دزانن كو ئەڤ چەندەش بناغا پەیدابینا ڤان شەرایە كو ئايين ئێک بوویە ژ ئەگەرێن سەرەكی .

بەلێ ب تێپەربوونا قوناغێن هەمەرەنگ د جیهانا مەزن دا یا دەركەفتی كو ئەگەر ئايين نەبیت ب دروستی یاسا ناهێتە جێ بە جێ كرن و ئێک ژ باشیا ئايينێ ئەوە كو ئايين زیاتر كاردكەت بو كونترول كرنا رەفتارێن تاكەكەسی ب شێوازەكێ گشتی كو تەنانەت تاک یێ نەچارە ئەگەر كەسیش ل دەف نەبیت نابیت كارێن خراپ بكەت كو دبێژنێ گونەه، چونكی خودێیێ مەزن دێ بینیت و یێ ئاگەهدارە ب هەمی كریارێن مروڤان،بەلێ یاسا بەس دشێت كو رەفتارێن مروڤی ب سەرڤە و ب بەلگەه كنترول بكەت و سزای بدەتێ و ئەم هەمی دزانین كو ریدانا هەمی تاوانا ب نهێنی تێتە ئەنجام دان و مەترسی چێ دبیت بو جڤاكێ.

نوکه زور ل زانایێن جیهانی یێن گەهشتینە ڤی چەندێ کو ئایین یا فەرە هەبیت بو پەروەردەکرنا خەلکی و جڤاک بێ ئایین دێ توشی مە ترسیا بیت و شەرێ هەرە مەزنیش د چەرخێ نوکەدا ئەڤە کو تڤیا ئایین بتنێ بو پەروەردەکرنێ بیت و نابیت بو رێڤەبرنا جڤاکێ پەیرە و پروگرامێ ئایینێ بێتە جێ بە جێ کرن!ئەگەر ب شارەزایی بەرێ خو بدەینە هەمی کتێبێن ئایینی د ناڤەروکا ڤان دا یاسایا ژیانێ یا هەی کو رێکێ ددەتە هندەک کارا و رێکێ نادەتە هندە ک کاران و بو هەر تاوانەکی سزایەک یێ هاتیە دانان و باش و خراب یێ هاتیە گوتن، ئەو چەندەش بو مە ئاشکەرا دکەتەڤە کو <u>ئەو کەسێن دبێژن ئایین بەس تڤیا بو پەروەردە کرنێ بیت د خەلەتن و وەکی ڤێ چەندێیە کو موبایلەکێ بکرن و بەس بو رسم کێشانێ بکار بینن،</u> زور جارا ب تەواوی ئایین دهێتە دویر ختن و پاشەروژا ڤان جڤاکا بەرەف ئالووزبونێ دچیت و هندەک جاراش ئایین دهێتە سەر دەسەلاتێ و جارە کادی جڤاک بەرەف ئالووزبونێ دچیت و نوکە یابوویە داخوازییا خەلکی و هەمی یێن گەهشتیە ڤێ بیر و باوەرێ کو هەبین یان نەبینا دەسەلاتا ئایینێ تڤیا ل دەنگدانا گشتی دا دەربکەڤیت، ئەو چەندەش ئێکە ژ باشترین رێکا و دەسەلات دێشێت بڤی رێکێ ب ئاسانی کونترولا جڤاکێ بکەت و یێ ناچارە کو مافێ هەمیا بدەتێ ب

ئێکسانی، چونکی باش دزانیت کو دێ روژەک هێت دێ شێوازا دەسەلاتێ هێتە گوهرین ئەگەر نائێکسانیێ جێ بە جێ بکەت بەرامبەر ئەندامێن جڤاکی، ئەگەر دەسەلات بو لایەنەکێ بۆ هەتا هەتا مابا چ جارا نە دگەهشتە لایەنێ نوکە، چونکی لایەنێ بەری وی دەسەلات هەبی!

ئەگەر هەمی ئاریشە ل ئایینێ ڤە سەر هەلبدەت بوچی مەلا و شێخێن ئایینی سەرکردێن سەرکردێن شورەشێن ئازادیێ و راستیێ بینە؟

هەر ئایینەک کو هاتبیت بەرگری یێ کری ل برایەتی و ئازادی و دژ راوستان ل بەرامبەر زولم و زورداریێ و ریگە نەدایە کو هندەک کەس هەر کارەکا خراب کو ب دلێ وان بیت بکەن و رێک یا ل زور خوشگوزەرانیێن بێ مفا هاتیە گرتن کو نوکە ب پێشکەفتنا زانستێ یێ دەرکەفتی کو هەر کارەک ئایینێ قەدەغە کردبیت ژ بەر هندەک ئەگەرا بوویە کو ب ئەنجام دانا ڤان کارا زەرەر د گەهشتە تاکەکەس و جڤاک و دەوروبەرێ، هەر ل خاردنەڤێن کحولی بگرە هەتا کو زیناکرن و کوشتن و ...

ئەگەر کەسەکێ باوەریش بڤێ چەندێ نەبیت کو دامەزرێنەرێ ڤان هەمی ئایینا خودایەکێ مەزنە، بلا دژایەتیێ نەکەت چونکی ئایینێ پێشنیارا چ کارێن خراب نەکریە ! ئایین بتنێ ئەڤە نیە کو مەلایەک یان هەر کەسایەتییەکا ئایینی ل بارەی ڤە دئاخڤیت، بەلکو ئایین

ئەو ژیانا بەختەوەر و ئارام و سەر بلندو ئازاد و...ە کو ب یاساییێن رێک و پێک باس لێ هاتیە کرن، بەلێ جهێ داخێیە کو زور دەسەلات وەک ئامێرەک بکاردئینن بو چەوساندنا هندەک کەسان و زور کەسیش وەک ئامێرەک بکار دئینن بو ریڤە برنا ژیانا خۆ ل سەر حسابا خەلکێ هەژارو سادە کو ئەڤ چەندەش ل زهمانێ فیرعەونیا بگرە هەتا نوکە یا هەبی و بڤی رەنگێ ییێن هەولدای کو ئاییینێ بکار بینن .
ئایین یاسایەکا مەزن یا هەی و جێ بە جێ کرنا یاساییێن ئاییینێ کارێ هەر دەستهەلاتەک و کەسەکێ نییە، بو نمونە دەمێ یاسایا قیساسێ دخوینین ل ئاییینێ دێ بینین کو ل داڤیێ دبێژیت کو ئەگەر لێ بوردن هەبیت زورا باشە،کەواتە مەرج نیە تڤیا بەرامبەر کوشتنێ کەسێ تاوان بار بهێتە کوشتن ، یان بو هەر قوناغەکێ نابیت کو هەمان یاسایا کوئاییینێ دانای وەک سزایەک بێتە جێبەجێ کرن ل سەر تاوان باران، بو نمونە ڤی دەمێ تڤیا یاسایا برینا دەستێ ڤی کەسێ کو دزیێ دکەت بێتە ئەنجام دان کو دجڤاکی دا یاسایا ئیسلامێ ب تەواوی جێ بە جێ ببیت و مسلمانیەتەکا تەواو هەبیت دناڤبەرا خەلکێ جڤاکی و چ بنەما و ئەگەر نەبن کو کەسەکە بچیت دزیێ بکەت، چونکی ئەو کەسێ دزیێ دکەت بێ گومان بو بدەست ڤە ئینانا پێداویستییێن خۆیە و مادەم دجڤاکێ دا چینێ هەژار و دەولەمەند هەیە

دیارە کو یاسایا ئایینێ بدروستی جێ بە جێ نەبوویە، لەوما لێرەدا نابیت یاسایا دەست برینێ بهێتە ئەنجام دان چو نکی غەدرە!

تێنەگەهشتن ل ئایینێ

باش تێنەگەهشتن ئاریشەیە هەتاکو تێ نەگەهشتن،چونکی ئەو کەسێ تێ نەگەهیت، یان دێ تێ گەهینی یان تێ ناگەهیت، بەلێ ئەو کەسێ بدروستی خوتێ نەگەهینیت، دێ بیتە ڤایروسا دروستکرنا ئاریشێن جڤاکی، زورجار دئایینی دا دێ بینین کو زور لایەنێن ئایینی بدروستی ل ئێک تێناگەهن و ل ئایینێش تێ ناگەهن و ل سەر ڤێ تێ نەگەهشتنێ بەردەوامن، هەتاکو زورێن دی توشی تێ نە گەهشتنێ دکەن، ئەڤەیە پاشکەفتنا هزری کو بەحس لێ دهێتە کرن و ئەوەیە هێلا دروستکرنا جوداهیێ ل سەر مافێن مروڤان یان مافێ ئافرەتان. چەندەها بابەتێن گرنگ ب تێنەگەهشتنێ تێنە دامەزراندن و هەر بڤی رەنگێش مەزن دبن، هەمی کار ل بناغەی دەست پێ دکەت و ب چەوانیا بناغەی ئامانج دیار دبیت، ئەگەر گرنگی بڤی بناغەی نەهێتە دان دێ کەڤیتە سەر رێرەوا تێ نەگەهشتنێ، یافەرە کو دبابەتێن

جوداجودا دا ئێکەم جار ب رووکەشی بەرێ خۆ بدەنە کارێ و ل دویف قوناغی رێکە چارەبێنە دانان، بو نمونە دەمێ دئایینەکێ دا چەندەها لق سەر هەلددەن.

نابیت دژایەتی بێتەکرن، گرنگ ئەوە کو ڤان ئایینا ئێک جهێ مەبەست(destination) هەبیت و ئێک خودێ هەبیت و ئامانج چاکی بیت ودژایەتی کرنا خرابیێ، پشتی هنگی هێدی هێدی بو چارەسەرکرنا ئاریشێن لسەر بیرو باوەرێن جێوازدا ل دویف قوناغ و هەستیارێ رێک بێنە دانان، ئەگەر هەر ل دەستپێکی ب تێنەگەهشتن چوو پێش و ئێک و دوو قەبول نەکرن ب توندی دەست پێکر، دێ بەرەف کویرکا تێ نەگەهشتنێ چن و کەڤنە تێدا.

نابیت سوکایەتی ب هیچ ئایینەکێ بێتە کرن و دانانا یاسایا ئەگەر دژی ئایینان بیت دێ ئەو جڤاک بەرەف وێرانیێ چیت و ئەوچەندەش دمێژویا رژێما شای ل ئیرانێ و رژێما روخاییا سەدامی و تەنانەت ل سیستەمێن ئایینیشدا یێ گەهشتیە ڤی قوناغێ کو دژی ئایینێ بریار دهێنەدان و ل دومهیکێ ژی هەروەک مە دیتی کو تێک چوون و دێ تێک چن، مەبەست پشتگری کرن ل ئایینی نیە (بەلێ دەمێ کو ئایینێن ئەسمانی فەرمانا کردەوێن باش ددەن و دژی زولم و زوردارێ نە) وب تێکدان و تێکەل کرنا ڤی چەندێ دێ زور یاسا دروست بن بو

ڕێڤەبرنا جڤاکی و چەندەها سیستەم دێ دروست بن کو ل دایک بویێ ڤێ یاسایێ نە و گەلەک ڕێنماییێن دی ییێن ئایینی نە.
ئاریشا تێنەگەهشتنێ ئەوەکو پروژە ناهێتە دانان بو دەست نیشانکرنا لایەنێن باش ولایەنێن خراپ، بەلکو پروژە دهێتە دانان بو گوهرینەکا گشتی کو کەس نەزانیت دێ گەهیتە چ ریکەکێ و جە و مەبەستا ڤێ چەندێ کێرێ یە. هەمی گاڤا هەست و سوزا کارتێکرنەکا خراب هەبوویە ل سەر مێژویا خەلکی ب هندەک بریارێن کو پشتراست ب ئەقلی ڤە نەبوویە، کو ئاکامێن خراپ ییێن سەرێ ڤی جڤاکێ ئینای و ل ڕێگا پێشکەفتنێ یا هاڤێتیە دەرێ و یا هاتییە دووبارەکرن کو ئەڤرو دەولەتێن روژئاڤا دبێژن کو ئەم پترژ 100سالا ل وەلاتێن جیهانا سێ یێ پێشکەفتی ترین و ئەف چەندەش بتنێ ژ هندەک لایان ڤەیە و بەلێ ژهندەک لاییێن دیڤە جیهانا سێ یێ 100سالال جیهانا ئێکێ پێش کەفتی ترە!!

کارتێکرنا گوتارێن مەلایان

ئێک ژ ئامانجێن چوونا مسلمانان بۆ نڤێژا جەماعەت دروستکرنا پەیوەندییێن مکوم و ئاگەهدار بوونە ل رەوشا ئێکدی و جڤاکێ ئەڤ چەندە لسەردەمێ خۆ دناف یەهوودیان ژی هەبووە، لێ نها زۆر ب کێمی ل سەر مینبەران خەڵک ئاگەهدارە ل رەوشا جڤاکی ژ لایێ سیاسی و ئابووری و کۆمەلایەت و هتد، زێدەتر نوکە خەلک ل راگەهاندنان هوشیارییا پێدڤی وەردگریت و نەبوونا راگەهاندنەکا راستگو و دویر ل کارتێکرنا حزبی ژی ئەڤ هوشیارییە یان شێلاندی.

هەموو جڤاکەک تووشی قەیران دبیت و ئامادەکرنا خەڵکی بۆ قەیرانان ئێکە ژ پێتڤیێن سەرەکی و جهێ داخێ یە ل کوردستانێ پشتی هەبوونا وان هەموو مزگەفتان وەک پێتڤی خەڵک نەهاتیە هوشیارکرن و نەهاتیە ئامادە کرن، ئەڤ چەندەژی کاردانێن ل دویف دا هاتی چ ل سەردەمێن خوپێشاندانان یان ل سەردەمکێ قەیرانێن ئابووریی یان ل سەردەمێ شەری ناوخۆ و هەتا نوکە کو شەر دگەڵ تیروریستایە خەڵکێ مە باش نەهاتیە ئامادە کرن.

دەمێ ل کوردستانێ شەر دەست پێ کری دگەڵ تیروریستێن داعش ترسەکا زۆر دناف خەڵکی دا هەبوو و تەنانەت ل شەڤەکا شووم هژمارەکا زۆرا خەڵکی باژێرێ خوە بجە هێشت ل ترسان، لێ ئەگەر مەلا شیا بان ئێکگرتنەکا مکوم دناف خەڵکی دا دروست بکەن و خەڵکی ئلاگەهدار بکەن ل هەر جورە مەترسییەکێ و رێ و رێکارێن پێتڤی بۆ

خەڵکی دانابا، نە ئەو ترسە مەزنە دهات و نە خەڵکی هزرا چولکرنا بازێری دکر و هەموو پێکڤە ب ئێک دڵ دا بەرگری ل ناميس و شەرەف و خاکا خۆ کەن، کو ئەڤە ژی ل ئاينيان دا ب جيهاد دێتە ناسين کو ئێکە ژ پيروز ترين کاران، لێ ئەڤ کارە و راگرتنا خەڵکی و دروستکرنا ورەی هەر کەفتە سەر ملێ پێشمەرگەی و ئامانجا سەرەکييا چوون بۆ نڤێژا جەماعەت و گوهێ خۆدان بۆ گەتارا مەلای کو دروستکرنا ئێکگرتنێ يە و هوشيارێ چ کارتێکرن نەبوو.

هەتا نها زۆربەيا دوعا و نزايێن مەلايان ب عەرەبی نە ل گوتارێن رۆژا جومعەی و ئەڤ چەندەژی پێتڤی يە بێتە چارەسەرکرن، چونکی هەر دوعا يان نزايەک هەڵگری ئاريشەکا جڤاکی يە ، بۆ نموونە دەمێ مەلا دوعا دکەت [يا خودێ تو هەژارێ دناف خەڵکێ مەدا نەهێلی] ئاماژەيە بڤێ چەندی کو هەژارييا هەی يان دەمێ دبێژيت [يا خودێ تو کوردستانێ و پێشمەرگەی بپارێزی] ئاماژەيە بۆ هەبوونا مەترسيێ، لێ جهێ داخێ يە کو پرانيا خەلکێ مە زمانێ عەرەبی نزانن و ل پرانيا مزگەفتان ئەڤ دوعايە ب عەرەبی دهينە گوتن، ئەڤەژی ئێکە ژ لاوازيێن گوتارێن نڤێژا جومعەی.

پێتڤييە پلانەکا باش بهێتە دارشتن و شێوازا گوتاران و بابەتێن گوتاران بهێتە رێکخستن، چونکی نوکە هەر مەلايەکێ ژمارەيەک گوتارێن ئامادەکری و سالانە وان گوتاران دووبارە دکەتەڤە و ل ليستەکی ل رێزێ دادنێت بۆ سالا بێت و ئەڤ چەندەژ بوويە ئەگەر کو زۆربەيان خەڵکی هەموو ئاخفتنێن مەلايان لبەر بن و بتنێ بۆ

بیرئانین بچنە مزگەفتێ وەک عادەتەکێ کلاسیکێ باپ و باپیران بەرێ خو بدەنە نڤێژا جەماعەت.[14]

کارتێکرنا ژینگەهی لسەر تاکەکەسی

ژینگەه ئێکە ژ هۆکارێن گرنگە، هەر تاکەکەسەک ژ ژینگەهێ کاریگەری لسەر دهێتە کرن، ب بوێری دێشێین بێژین کو ژینگەه ئێکە ژ هۆکارێن سەرکەفتنا هەر تاکەکی، بۆ نمونە ژی دێشێین زانای ب ناڤ و بانگ [ئەنیشتەین] بینین دەمێ کو لە ئەڵمانیا گرنگی پێ نەهاتە دان و چوو بۆ وڵاتێ ئەمەریکا و ل ئەمەریکا پشتی گرنگی پێدانێ ئەو زانایێ هوسا مەزن لێ دروست بوو و هەروەکی پرۆفیسۆر [رەشاد میران] دبێژیت ئەگەر هاتوو [ئەنیشتەین] نەچووبا ئەمەریاکای و هاتبا عێراقێ ئایا دا بیتە ئەو زانایێ هوسا ب ناڤ و بانگ و مەزن؟ بێگومان نەخێر، لەوما هەر دەمەکێ ژینگەه ل بار بیت بۆ پێشکەفتنێ و بوار هاتبنە رەخساندن کو تاک بشێت خۆ بسلمینیت و شیانێن خو تاقی بکەت و ب ئایندەیەکا باش و روون و گەشبینانە بەرێ خۆ بدەتە پاشەرۆژا خۆ، دێ بینین کو دێ کەسەکێ سەرکەفتی بیت، لێ ئەگەر ل ژینگەهەکێ دا بژیت [ئەگەر عێراقێ بکەینە نموونە] کو

---

[14] -[14] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما خەبات هاتییە وەشاندن.

قۆناغێن شەڕی بەردەوامن تێدا و هەر گاڤا قۆناغەکا شەڕ و دەربەردەریێ خلاس دبیت،قۆناغەکا دی یا شەڕ و دەربەدەریێ ل دویف دهێت! لێرەدا تاکەکەسی متمانە نە ب خۆ دمینیت و نە ب ژینگەهی و بەردەوام ل نائارامی و دڵەراوکێدا دێ ژیت و بەردەوام ترس برادەرێ وی یە، لەوما ئەگەر بێین بەرێ خۆ بدەینێ ب کێمترین ئەزما بەنزینێ تەنانەت بۆ چەند سەعەتەکا سرا بەنزینی ب چەند کیلومەترا درێژ دبیت! ئەڤ چەندە کاریگەرییا ژینگەهێ یە.
تەنانەت ل ژینگەهێت هەژار نشینیشدا دبینین کو زۆربەیا تاوانێن جڤاکی ل دویف لیکۆڵینان ل گەرەکێن هەژار نشینە و دەمێ ژینگەهێ تاکەکەسێ پێداویستیێن وی دابین نەکەت ئەو تاک بۆ پڕکرنا وان پێداویستییان ل دویف شیانێن خۆ تاوانێن وەکو دزی و کوشتن و هتد ئەنجام ددەت، لەوما پێتڤی یە کو حکومەت بەردەوام ژینگەهەکێ باش بۆ هەموو تاکەکەسان دروست بکەت کو بشێت تێدا ئارەزوویێن خۆ ب هەوڵ و ماندی بوونا خۆ بدەست بینیت و دویر بیت ل رەشبینیێ، هەبوونا ژینگەهەکا باش ژی پێتڤی ب هەبوونا بارودوخێ باشێ ئابووری وو سیاسی و کۆمەڵایەتی و پەروەدەیی و گەلەک هۆکارێن دیکەیە، ل کوردستانێ ژی ب هەبوونا ئاوارەیێن زۆر و قەیرانێن ئابووری و سیاسی و شەڕ و هتد بۆیە هۆکار کۆ بارگرانییەکا زۆر بکەڤیتە سەر ملێ حکومەتێ و پێویستە کو ئەڤ رەوشە بهێتە چارەسەر کرن چونکی ل ژینگەهەکێ هوسادا چاڤەرێی کەسەکێ لێهاتوو ناهێتە کرن، بەڵکو ژینگە ئاوێنەیا تاکەکەسیی و ئەگەر ژینگەهەکێ پڕ لە

شەڕ و قەیران بیت دێ تاکەکەسەکێ شەڕانی و قەیراناوی بەرهەم ئینیت و ئەگەر ژینگەهەکێ زانستی و ئارما و پێشکەفتی بیت دێ تاکەکەسەکێ ئارام و زانا و پێشکەوفتی بەرهەم ئینیت.[15]

ئێمناهییا گەندەل

یان ئاریشەکادی، دهەر جڤاکەکی دا هندەک دەزگەه بناڤێ ئاسایش یان پولیس بو دروستکرنا ئارامیێ پەیدا دبن و زیاتر ب شێوازەکێ نهێنی کاردکەن بو دروستکرنا ئارامیەکا دل نەرم بو خەلکی، یا مەترسیدار ئەوە کو ئەگەر دناف ڤی جڤاکی دا ریدانێن تاوانێ دکێم بن و کەسانەکێ زور دناف ڤان دەزگەهان دا کار بکەن و پارەکێ زور وەربگرن! دێ چ هێتە ریدان؟ دزور جڤاکادا هەر ئەو کەسێن کو دڤان دەزگەهاندا کاردکەن ل داویێ دبنە بەشداربوویێن ریدانا ب رێکێن جوداجودا، دەزگەهێن ئاسایشێ کو بەردەوام ل کار ب دەستێن خو راپورت بڤێت و ئەو کەسیش بو برە پارەکێ کێم،ب کورتی تەروهشکا پێکڤە بسوزن و مشکێ بگەنە گامیش دێ چ ب سەرێ پاشەروژا ئەندامێن ڤی جڤاکی هێت کو ئەڤ چەندە ب سەری ڤی هاتییە؟

---

[15] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

دەمێ کو زور بەیا پارەی بو لایەنەکێ بێتە خەرج کرن و ئەولایەن بباشی بێتە دیتن و لایەنێن دی ل تێناتی و برساتییا ڤی پارەی بمرن، مانەنیشانا هندێ یە کو دێ جڤاک بەرەف تاوانێ چیت ؟

ئەڤ چەندە د وەلاتێن هیند و پاکستان و ئەفغانستان و ئیران و چەندەها وەلاتێن دی ب ئاشکرایی تێتە دیتن و نائارامیا جڤاکی کو روژ ب روژ و سال ب سال بو وێران بینێ دچیت دێ چەوا شێت جیلەکێ نوی ل گەنجێن خۆدان بیرو باوەرو شارەزاو دیر ل بەرژەوەندییا ماددی بو جڤاکێ چێ کەت، زور دەزگەهێن ئاسایشێ ل جیهانی ئشکەستنا ئینای کو ئێک ژڤان دێ شیێن ساواکێ بێژین کو دەزگەهەکێ ئەمنی یێ رژێما شاهەنشاهییا ئیرانێ بی و ب نهێنی و بە پارەکێ زور خەلکەک بو کارێن خۆ دکری و چ کارەکا بڤیابا بێ گوهێ خۆدان ب یاسای و بێ چاڤدێریا یاسای دکر و پشتی کو خەلکەکێ زور هاتە ئشکەنجەدان و کوشتن، جڤاک توشی رێنیسانسەکا دەسەلاتێ بی.

زور جارا ڤان دە زگەهان کو کەیف ب کەسەکێ نە هاتبا ب گوتەگوت و پروپاکندێن بێ بنەما کەسایەتیا ڤی تاکێ تێک ددا و زیاتر هەول بو دروستکرنا کەرب و بارەکێ نە ئارامێ دەرونی یان شەڕەکێ دەروونی دهاتە دان و بڤی رەنگی پتر یا ئارمانجێن خۆ جێ بە جێ دکر، ئەڤ چەندە بەس ل جڤاکێن کو پشتا خۆ ب هندەک دەولەتان گەرم دکەن

بو پاراستنا خۆ و بدەست ڤەئینانا بەرژەوەندییێن خۆ و هەمی کارێن کو ئەنجام ددەن دەردکەڤیت کو ئێکەم جار ل وەلاتێن سەرتر خۆ ئیجازەی (مولەت) وەردگرن و لێرەدا یە ئاگرێ گەندەلیێ دناف جڤاکێ دا دەست ب سوتاندنا هەمی تشتەکێ هزری و داب و نەریت و خزمایەتی و...دکەت و جڤاکەکێ هشک و دیر ل داهێنان (invention) و هەست و سوزان دمینیت.

(جڤاک تڤیا وەکی سەعەتەکێ بیت کو چ جارا ئاڤ نەچیتێ)، نابیت هەبینا گەندەلیێ دجڤاکیدا پاشەروژێ تێک بدەت، زور زەحمەتە و پتریا گاڤا گەندەلی ل حزبایەتیێ دەست پێ دکەت و بەرەف دەمار و خوێن و بەشێن دیتر یێن جڤاکی دچیت و ب ناچاری هەمی بەش توش دبن و هەمی دێ بەشداربن دگەل گەندەلیێ بێ کو بزانن کو یێن گەندەلیێ دکەن، ئەگەر گەندەلییێش بکەن ل نەچارییێن خۆدا دکەن ب بیانوییێن جوداجودا کو هەر نەچاردبن ڤەشێرن.

تاكەكەس و تاوان

بوچی گەنج دێ بەرەف تاوانێ چن؟ دەمێ دناف جڤاکەکێ دا کێشەک پەیدا دبیت یافەرە ل سەرملێن حکومەتێ کو رێکە چارەکا دروست بو چارە سەرکرنێ پەیدا بکەت، دزور جڤاکا ئاریشە یا بێ کارێی یا هەی و چەندەها ئاریشێن دیتر کو کارتێکرنێن خراپ دکەتە سەر دەروونێ تاکەکەسی دناف جڤاکی و ب چەندەها کریارێن جێواز، تاکێ مە دکەڤیتە بن ڤان کارتێکرنا و بەرەف تاوانێ دچیت ئەویش دەمێ ل خو بێزار دبیت هەرکارەکێ نە دروست وەکی (دزی ،خوکوشتن ، رێگری ...) ئەنجام ددەت.

ئەگەر دجڤاکادا ئێکسانی ب دروستی مەعنایا خۆ نەبیت، ئەگەر دجڤاکادا بێ کاری پێنگاڤێن خۆ ب کارتێکرنێن خۆ پێن کرێت و ناشرین بەردەوام بهاڤێژیت ورێگە لێ نەهێتە گرتن! ئەگەر جڤاکەک بو تێرکرنا پێداویستیێن خۆ پشتا خۆ ب بەرهەمێن دەرڤەگرێ دەت وچ هزرا بو دروست کرنا کارگەه وشەریکێن بەرهەم هێن نەکەت! ئەگەر ...!چەند پێش بکەڤێت دێ پتر رێکێ خوش کەت بو پەیدابوونا تاوانێ.

بێ کاری کو دایکا پەیدابوونا ئاریشایە وئەڤڕو زوربەیا گەنجان ل 70% د ژیانا خۆ دا بێ کارن،جهێ مە ترسیێ یە، تڤیا خۆ ب کارەکێ مژیل کەن ل دیف پێ چێ بینا خۆ و مخابن زور جارا ئێک ژ ڤان کاران دبیتە تاوان.

ئەلمانی دبێژن: ئەگەر تەدیت دکولانەکێ دا چەند گەنجەک پێکڤە دانیشتن و پسەپسێ بکەن، باش بزانە کودێ کارەکێ خراپ کەن) لێرەدا ئەو چ کارە؟ جهێ داخێیە کو باراپتر ژ گەنجان کارێ تاوانێ یێ لێ گرتی، مەبەستا من ل تاوانێ بەس (دزی، کوشتن و ...) نیە، بەلکو هەر کارەکێ کو سود بو تاکەکەسێ و جڤاک و دەوروبەرێ تێدا نەبیت تاوانە، بێ شول دابنیشی تاوانە، غەیبەتا ئێکی بکەی تاوانە، هاریکاریا دەوروبەرێ خۆ نەکەی تاوانە.

فارس دبێژن (ئاڤ پشک پشک کوم دبیت و هەلەکێ دێ بینی بەحرەک چێ بووا)،ئەگەر تە هاریکاریا کەسەکێ نەکر، ئەگەر تو دەمێ خۆ بێ مفا بکوژی، ئەگەر مفای نەگەهینیە دەوروبەرێ خۆ، هێدی هێدی دێ بەرەف تاوانەکا مەزن چی و دێ بیبە بەحرەکا پڕ مەترسی بو جڤاکی و دێ زەرەرەکا زور گەهینیە دەوروبەرێ خۆ.

تڤیا حکومەت وخەلک بزانن بوچی تاوان تێتە ئەنجام دان، بوچی گەنج بەرەف تاوانێ دچن، ئەرێ ما بەرسڤا دروستی نەبینا ئێکسانیێ

یە؟ ئەرێ بەرسڤا دروستی ئەو نی یە کونە شێن پێداوستییێن ژیانا خو تێربکەن؟ یان ژبەر فەرق و جوداهیێ نینە؟ یان ژبەر نەبوونا پەیرە وپروگرامەکێ زانستی بو چەوانیا ژیانا ئەڤرۆیا گەنجان ژلایێ حکومەتێ ڤە نییە؟ یان...

تشتەکێ ئاساییە کو د رابردویادا مە کومەلە گەنجەک پێن دیتی کو بەرەف تاوانێ دچن، تشتەکێ ئاساییە کومەدیت گەنجەکێ خۆ ل سێدارەی دا و خۆ کوشت، تشتەکێ ئاساییە کو گەنجەک ب تنێ چەند بێ گونەهان بکوژیت، تشتەکێ ئاساییە ... ئەگەر هزرەکێ نەکەین بو بەرسڤا بوچی ئەف گەنجە ڤان کارا دکەن؟ دێ ب دەستێن خۆ جڤاکێ خۆ سوژینین، تڤیا خەمەکێ لێ بخوین، ئێکسانی تڤیا هەبیت و حکومەت ب ئێک چاڤ بەرێ خۆ بدەتە گەنجا و جوداهیێ نەکەت ل هەمی لایان ڤە چ سیاسی، ئابووری، ئێکسانی دابەشکرنا کاری...چونکی پاشەروژەکا رەش دێ چێ بیت.

هەمی باژێر دهێمنن و نابیت دەرگەه ڤەبن بو پەیدا بوونا تاوانێ و نابیت بهێلن ئەو باژێر رەنگەکێ کرێت بگریتە خۆ.

یا فەرە کو پروسەکێ دابنێین کو گەنجێ مە خۆ ب خۆدانێ وی وەلاتێ بزانیت وبەرگرییێ ل جڤاکا خۆ بکەت و ب دیتنا من ئەڤ پروسەیە پتر دکەڤیتە سەر ملێ هەر دوو وەزارەتێن (پەروەردە، ناڤخو)، چونکی

هەمی تاکێن مە ئەگەر ب رەنگەکێ کێمیش بیت هەر دکەڤنە بن کارتێکرنا ڤان دام و دە زگەها و ڤان دەزگەها کارتێکرنەکا زور یا هەی ل سەر بیروباوەرێ تاکەکەسێن جڤاکی.

دەمارگیری و دروست بوونا ئاریشان

ئێک ژ بەرچاوترین ئەگەرێن دروست بوونا دەمارگیریێ هەژاری و نەخوێندەواری یە، هەر دەمەکا ئەو فاکتەرە ل جڤاکەکێ دا هەبوون دێ دەمارگیری سەرهەڵدەت دناڤبەرا تاکەکەسان، بۆ نمونە دەمێ جڤاک تووشی هەژاریێ دبیت و تاکەکەس ب زەحمەت پێداویستیێن ژیانا خوە دابین بکەن و ب ماندیبوونەکا زۆر هەموو رۆژێن خوە ب کارەکێ گران دەرباز بکەن، لێرەدا ئەڤ ماندی بوونە کارتێکرنێ لسەر هەستێن تاکەکەسان دروست دکەت و ل پڕانیا رویدانادا نەشێن ب ئارامی خۆراگر بن وب رێکا دەمارگیریێ هەلسوکەفتا دکەن و ئەڤەژی ل شەڕێن کولانا دەست پێدکەت دناڤبەرا جیارانا و تەنانەت ئەگەر خێزانەک ژی هەژار بیت دبینین کو ئەڤ دەمارگیرییە ل ناڤبەرا دایک و بابان یان خوشک برا یان باب و کور و کچ و کوران دا پەیدا دبیت، هەروەسا نەخوێندەواری و نەبوونا رەوشەنبیرییەکا پێتڤی کو تاکەکەس بشێت رێکا ژیانا خۆ تێدا ببینیت، دێ بیتە ئەگەرێ هەبوونا مێشکەکێ [قوفل دایی د ناڤ سندوقەکێ دا]، کو نەشێت دەرەوەی

سندوقێ ببینیت و ل ڤی دەمیدا ل دەف وان جۆرە تاکەکەسان، ئێکدی قەبول کرن و پێکڤە ژیان و رێز گرتنێ چ رامان بۆ نینە و ب شێوەیەکێ رادیکالێ و توندرەوانە بەرسڤا هەموو کارەکێ ددەن و ل نموونا وان جۆرە کەسان دێ شێین کەسێن تیرۆریست و گەلەک تاوانبارێن بوارێن کوشتن و تاوانێن دیتر دا بینین.

لەوما ئەڤ دوو فاکتەرە ب مەزنترین فاکتەر دهێنە هژمارتن بۆ دروستکرنا دەمارگیریەکا زۆر، ل هەر خێزانەکێ دا و ل هەر جڤاکەکێدا ئەگەر ئەڤ دوو بوارە نەهێنە چارەسەرکرن دێ جڤاک بەرەو رویدانێن توندرەوانە پێنگاڤا هاڤێژیت و لەوما دبینین کو زۆربەیا دەلەتان ب خۆرایی و بێ بەرامبەر رادبن ب دانانا پرۆسێسا پەروەردەکرنێ و فێرکرنا خوێندنێ و نەهێلانا نەخوێندەواریێ، و هەروەسا ئێک ژ هەرە ئەرکێن بەرچاڤێن دەولەتان نەهێلانا هەژاریێ یە، ل کوردستانێ ژی ڤان دوو فاکتەرا دەمارگیرییێن زۆر مەزن دروست کرینە و جهێ دلخۆشیێ یە کو حکومەت شیایە ب باشی ڤێ ئاریشێ چارەسەر بکەت و ب رێژەیەکا کێم نها ل کوردستانێ ئەڤ دوو ئاریشە دهێنە دیتن و ئەگەر بەراوردەکێ دگەڵ جاران بکەین دبینین کو دەمارگیری ب رێژەیا [85%] نەمایە چونکی بارێ ئابووری و خویندەوارییا پرانیا خەڵکێ کوردستانێ د ئاستەکێ باش دایە و

تاکەکەس دشێت ب ئارامی و ب بەرچاورەوونی سەرەدەریێ دەگڵ رویدانادا بکەت .[16]

نائارامییا دەروونی

کەسانێن خانەنشین تڤیا ڤێ چەندێ بەرچاڤ بگرن کو پێدڤییە پشتی خانەنشین بوونێ شول و کارێ وانا نەبیتە نڤستن و دانیشتن ل مال، چونکی لێرەدا ئێکەم جار دێ بارگرانییەکا دەروونی بۆ خۆ دروست کەن و پاشان بارگرانییەکا دەروونی بو ئەو خێزانا کو تێدا دژین، لەوما پێدڤییە کو بەردەوام خۆ ب کارێن مال یان کو پەیدا کرنا کارەکێ دن مژیل بکەن چ ب دانانا دوکان یان هەستان بکارێن دی یێن سڤک و مەزنترین ئامانج لێرەدا مژیل بوونە.

ل بیر نەکەین کو مژیل نەبوون یان کو بێکار مانەوە ل ماڵ دێ دەمی ل پێش چاوێن وانان کەتە ئەژدیهایەکا مەزن و زۆر ب زەحمەت هەست ب چوونا دەمی دکەن و لێرەدا تووشی خەمۆکی و بێزاری دبن و دەمێ تووشی خەم و بێزاریێ بوون دێ ڤێ هەستا نەرێنی یان کو نێگەتیڤ بو ئەندامێن خێزانی ڤەگوهێزن و لێرەدا کارتێکرنەکا نێگەتیڤ دێ هەبیت لسەر خێزانی.

---

[16] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما وار هاتییە وەشاندن.

باشترین کار بۆ وان کەسان کو بەرەو خانەنشینیێ دچن ئەگەر هەر ل دەرێ چ کار ڤەنەدیت دێ شێت ل مال خۆ ب بیستانەکا بچیک مژیل کەت یان هەستیت ب شیرەتکرنا زارۆکان یان رۆژانە کارێن پێدڤیێن مال ئەنجام بدەت، ئەگەر بشێت دگەل هندەک برادەرێن هەوتەمەنێ خۆ بەشەک ل دەمێ مایی بسەر ببەت لێرەدا دێ شێت خۆ دگەل ئەندامێن دی یێن خێزانی بگۆنجینیت کو هەر ئێک ب کارەکێ تایبەت رادبیت و نابیتە ئەگەر بۆ ڤێ چەندێ کو ئەندامێن خێزانی ب دیتنا کەسێ خانەنشین بوی یان بێکار بێزار ببن.[17]

[17] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

بەشێ چارێ/ جڤاک و هێرشێن کەلتووری
کەلتوورێ ناوچەگەری و پێکڤە ژیان
کەلتوورێ گوتگوتکان و باوەرێن خەیالی
کەلتوورێ نێوانگیری و ئاشتیخوازی
تێکەڵبوون و وەرگرتنا کەلتوورێن بیانی
کەلتوورێ ترس و شەرمینای زارۆکان
کەلتوورێ نەمانا سلاڤ کرنێ
کەلتوورێ هەبوونا شەرمینیەکا نامۆ
کەلتوورێ مایتێ کرن وپەیوەندیێن جڤاکی

کەلتووریٚ ناوچەگەریی و پیٚکڤەژیان

ل جڤاکیٚن جوداجودا و جڤاکیٚن دەست پیٚک بو پیٚش ڤەچوونیٚ ژ بەر هندەک ئەگەریٚن نەزانین و نزمیا ئاستیٚ رەوشەنبیریێ ب شیٚوەیەکێ دیار و نەدیار گرنگیەکا زور ب ناوچەگەری(رەگەز پەرستی)یێ دهیٚتەدان، کو هیٚدی هیٚدی وەکی بچیکەکیٚ ساڤا ل جڤاکیدا مەزن دبیت و قوناغیٚن شوفیٚنی و دیکتاتووریێ خلاس دکەت و جڤاکی بەرەنگاریٚ ئاریشیٚن مەزن دکەت.

گەلەک جارا ئەڤ چەندە دبیتە ئەگەر کو گەلەک کەس بیٚنە قوربانی کرن و گەلەک غەدر ل هندەک کەسان بهیٚتە کرن و دیٚشیٚم ب روونی بیٚژم کو خزم خزمانیٚیا کو ئەڤرۆ ل دام و دەزگەهیٚن حکومی دا بکار دهیٚت ل جڤاکیٚن پاشکەفتی کو ب چاڤەکیٚ مەزن بەریٚ خۆ ددەنێ لەوانەیە کو مفایەکی بگەهینیتە خزمی، بەلێ ل هەمان دەم دا دێ بیتە ئەگەریٚ زیان گەهاندنیٚ بو گەلەک کەسیٚن دیتر کو ب تیٚپەربوونا دەمی دیار دبیت،ئیٚک ژڤان دیاردا دبینین کو دلساردی و <u>نائیٚکسانیەکا زور ل دام و دەزگەهاندا دروست دبیت و زور گەنج دبیٚژن ژیان هەمی واستەیە و ژبەرکو من چ واستە نیە ئیٚرە وەلاتیٚ من نییە.</u>

ئەڤەش دبیتە خەنجەرا برینا دلێن تاکەکەسان، رامانەکا دی یا واستەی خزم خزماتینییە، خزم خزماتی مەبەستا ڤی یا سەرەکی ناوچە گەری یان رەگەز پەرستییە(racism) .
کی دبێژیت کو ئەو جهێ واستە و خزم خزماتی لێ بیت دیموکراسیەت یان پاراستنا مافێ مروڤی ل وێرێ یا هەی؟ راستە دبێژن دایکا پەیدابونا تاوانێ، بێکاریە و ب بووچونا من دایکا پەیدا بونا واستە و گەندەلیێ خزم خزمانێیە! کو بەرپێ یێن مروڤی خوش دکەت و دبیتە ئەگەرێ دزینا سامانا نەتەوەیی و نەمانا ئیکسانیێ دناڤبەرا ئەندامێن جڤاکی و چوونا هندەک کەسێن بێ شیان ب وێ رێکی بو جهێن گرنگ و وەرگرتنا پلێن بلند و هندەک دیاردێن دی، کو رەشبینیێ چێ دکەت بو پاشەروژا مللەتەکی کو دڤێت پشتی هزاران سالا وەکی هەمی مللەتێن دیتر هەر چ نەبیت هەستا نەتەوەییا خۆ هەبیت.
*هەر ل مێژوویا کەڤن دا زور جارا دەستەکا مروڤا پێکڤە کوم دبین بو خۆ پاراستن ل ئاژەلێن درندە) و هەڤکاریا ئێک و دوو دکرن بەرامبەر بویەرێن سروشتی، کو ئەف رێبازە هەتا نوکە ژی یا مای بەلێ ب شێوازەکا دیتر،نوکە بناڤێن حزب یان عەشیرەت یان کوتلێن سیاسی و هەڤپەیمانی و چەندەها ناڤێن دی بو پاراستنا ژیانا خۆ نەک ل ئاژەلێن درندە، بەلکو ل دەوروبەرەکێ درندە و هەڤکارییا ئێک و

دوكرن نەك ل بەر ريدانێن سروشتى، بەلكو ژبەر دابين كرنا بەرژەوەندێن ئێك و دوو .

جوداهيەكا زور يا دروست بى و جهێ داخێ ئەڤە كو ئەڤرو مەبەست ل پێكڤەژيانێ رامانێن جووداجودا هەيە، كو ئەڤەژێ ل سەرپالنەرا نەچاريێ يە!بو خراپ كرنا لايەنێ بەرامبەرە و بدەست ڤە ئينانا پلێن ماددى و مەعنەوييە.

ئەم هەمى دزانين كو ئەگەر مروڤێن جيهانێ پێكڤە نەژين بو دابين كرنا پێداويستيێن ئێك دى وهەڤكاريا ئێك و دوو نەكەن دێ ئاريشێن مەزن هێنە سەر رێكا ژيانا خەلكێ جيهانێ، ئەڤ ئامانجا كو ئەو گروپێن خە لكى بو خۆ دادنێن و لسەر دچن بو پاشەروژا دەوروبەرێ وان زورا گرنگە و ئەگەر دەستەكا خەلكى بناڤێ جودا گروپەك چێ كر تڤيا بەرژەوەنديا گشتى پتر بەر چاڤ بگرن، چونكى سەركەفتنا وى گروپى بو هندەكا قازانجێ تێدا و بو هندەكا زەرەر،زور ناچمە دناف بەبەتێن دى، مەبەستا خۆ دێ ب روونى بێژم و ب نمونەكێ دێ شێم باشتر رون بكەم: ل زور جڤاكادا ئە گەر ب چاڤەكێ كير بەرێ خۆ بدەينێ دێ بينين كو ئە گەر كەسەكێ ئايينێ دەسەلاتێ بگريتە دەست دێ كەسايەتيێن ئايينى پتر خۆدان دەرفەتێن زێرين بن و سوودمەند بن، ئەگەر كەسەكێ سەربازى بيت دێ چين و توێژا سەربازى شێت پتر

قازانجێ وەربگریت و ئەگەر کەسەکێ ئەکادیمی و خوێندەوار بێتە سەر دەستهەلاتی دێ ئەڤ جڤاک ژ لایێ زانستی ڤە پێش کەڤیت و چینێ خوێندەڤان وخۆدان شەهادە و بروانامە دێ ل رێزا پێش بیت و ئەگەر...

ئەو چەندەش د هەمی جڤاکادا یێ هەی و د جڤاکێن روژهەلاتا ناڤین زور زور ب روونی دیارە و هەر ژبەر ڤێ چەندێش دێ بینین کو زور جارا ئەوچین و توێژا کو نەگەهشتیە وەرگرتنا دە ستهەلاتا جڤاکی، یا زەرەرمەندە و بەرەف دروست کرنا ئاریشا دچیت، لێرەدا جڤاک توشی لەرزین دبیت و چارەسەرکرنا ڤێ چەندێش بباشی تێ گەهشتنا ڤی بابەتێیە و گورانکارییە د ئامانج و بیرو باوەرا ناوچە گەریێ ل دەف گروپێن جوداجودا و دابینکرنا ئێکسانیێ و رێگەدان بو کەسایەتیێن شارەزا و دلسوز کو پتر پێش بکەڤن.

کەلتووریَ گوتگوتکان و باوەریَن خەیالی

ل جڤاکیَ مەدا یا بویە چەکەکیَ گران بو ئشکاندنا کەسایەتیان و ئەڤ چەکە ل سەر ئافرەتی زۆر ب کاریگەرە ب تایبەت ئافرەتیَن بیَوە ژن کو بەردەوام ل بن چاودیَرییا کەس و کار و جیران و خەلکیدانە، ئەگەر کارەکیَ ئەنجام بدەت ل کومپانیا یان جهەکیَ دیتر دیَ چیتە بن ئستیَرکا گومانا! ئەگەر شی بکەتەڤە دیَ چیتە بن ئستیَرکا گومانا!ئەگەر شی نەکەت دیَ چیتە بن ئستیَرکا گومانا! ئەگەر زۆر بچیتە دەر یان نەچیتە دەر، دیَ چیتە بن ئستیَرکا گومانا! و ئەگەر... هەموو ژیانا ویَ دیَ بیتە پرسیار ل دەف خەلکی و ل دویف دا وەکی فیشەکەکیَ دیَ هیَتە دناف دەروونیَ ئافرەتیَ دا و هیَدی هیَدی دیَ هەستیَن ویَ بەرەف ویَرانییَ بەت، لەوما پیَدڤیە دناف جڤاکیَ مەدا هندەک ریَسا و یاساییَن تایبەت هەبن و هوشیاری زیَدەتر ببیت بو رەگەزیَ نیَر کو بشیَن بچنە داخوازییا بیَوە ژنان، چونکی د جڤاکا کوردەواریدا ریَگرییەکا زۆر دهیَتە کرن ژ لاییَ رەگەزیَ نیَر بو چوونە داخوازییا بیَوە ژنان و هندەک شریعەتیَ ئیسلامیَ دکەنە هەجەت کو دبیَژیت هەرنە داخوازییَت ژنیَن جوان و خودییَ بنەمال و ... لیَ راستە، بەلیَ ئیسلامیَ چ جاران ریَگری نەکرییە ل داخوازییا بیَوە ژنان، چونکی زۆربەیا ژنیَن پیَغەمبەریَ ئیسلامیَ [س.خ] بیَوە ژن بووینە و مەزنترین خیَرە کو خەلکیَ مە، ئەویَ خوە ب موسلمان دادنیَت بچیتە داخازییا بیَوە ژنان نەک کچیَن چواردە سالی!لیَرەشدا پیَدڤییە

کو مەلایێن مزگەفتێ پتری هەموویان ڤی بابەتی ل سەر مینبەران بۆ خەلکی روون ڤەکەن و رولێ خوە بدروستی ببینن دناڤ جڤاکێدا.[18]

*یان کەلتوورێ دارین مرادا دناڤبەرا راستیی و نەراستیی دا، ئەری راستیەک بۆ ڤان دارا هەیە؟ لسەر دیرۆکا پەیدا بوونێ ڤێ کەلتوورێ پێزانینێن دروست من نینە، لێ ئەو کارە ل دیرۆکا زۆربەیا جڤاکێن رۆژئاوایی و رۆژهەلاتی دا هەبووە، بۆ نمونە ل یابان دەمێ کچەکێ حەز ژ کورەکێ بکربا بۆ ڤێ چەندێ کو گەهشتبا مورادا خۆ پارچەیەک ژ کراسی ِخۆ یان کو پارچەیەکێ جوان و گرانبەها ب لەق و پوپێن پیرترین یان کو ب تەمەن ترین دارێ ڤە گرێ ددا بۆ ڤێ چەندێ کو بگەهیتە ئەڤینداراێ خۆ، ل جڤاکا کوردەواریدا ئەڤ چەندە هەبووە لێ ب ڤان داراڤە گرێ ددا کو لسەر قەبرێ کەسەکێ ديندار [شێخ و سەید] با، ب مەرەمێن جودا، چ ئەڤینداری یان کو دوو گیانبون و هتد، هەرچەندە ل زۆربەیا ئاییندا ئەڤ چەندە ب نادروست یان کو حەرام هاتیە ناسین لێ هەتا نها خۆدیێ باوەردارێن ڤی کاری دزۆرن ب تایبەت دناڤ جیلێ کەوندا.

لێ نوکە ب پێشکەفتنا جیهانێ و هاتنا تەکنەلۆجیا و هزرا جیهانیبوونێ ئەڤ چەندە کال بۆیە و کێم بوویە، ل جهێ ڤێ چەندی خەڵک ب رێکێن جودا حەز دکەت فالێن خۆ بگریت و ل گەلەک بەرپەرێن داڤیێ ل رۆژنامە و گۆڤار یان کو ل تەلەفزیۆن و رادیۆ

---

[18] -ئەڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

یاندا بەشەک بۆ ڤێ چەندێ دهێتە تەرخان کرن، لێ ئەڤ چەندە ب تنێ تێتە ئەنجام دان بۆ زێدە کرنا دڵنیایی و رون کرنا پێش چاڤێن خۆ و پتر ژ لایێ وان کەسان دهێتە ئەنجامدان کو خۆدیێ رەوشەنبیرییەکا باش نینە و زانیارییێن دروست لسەر چەوانیا ژیانێ و چەوانیا گەهشتن بۆ ئارمانجان نینە.
ژیانا نهۆ پێدڤی ب ڤێ چەندێ یە کو تاک ب هەوڵدان و رێکێن دروست هەوڵ بدەت بگەهیتە ئارمانج و مەرامێن خۆ، چونکی سەردەمێ نوکە بدەست ئینانا زانیارییان زۆر ب ساناهی کەفتییە، مێشکێ تاکەکەسی ل گوندەکێ دا نەهاتیە سنوردار کرن و تاک نها دشێت ل سەر نهێنی ترین بابەتێن ژیانێ ب ساناهی زانیارییان بدەست خۆ بینیت لەوما باوەر بوون ب ڤان هۆکاران کارەکێ نەدروستە.[19]

کەلتوورێ نێوانگیری و ئاشتیخوازی

هەر چەندە ژ لایێ ئاینی ڤە پێکئینانا دوو کەسان زۆر گرنگی پێ دهێتە دان و هەموو ئایینەکێ پێداگری لسەر ڤێ چەندێ کرییە، لەوما ژ لایێ جڤاکی ڤە ئەڤ چەندە ل جڤاکێن ئاینیدا وەک رەفتارەکا جوان دهێتە دیتن و ل جڤاکێن لائیک یان کو بێ دین ئەڤ چەندە گرنگی پێ

[19] - ڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

ناهێته دان ژ بەر لاوازیا پەیوەندیێن جڤاکی و ل زۆربەیا ئاریشان دا پەنا بۆ دادگەهان دهێته برن.
پێکئینانا دوو کەسان کەلتوورەکێ جوانە، دەمێ 2 کەس لێک عاجز دبن ژ لایێ هندەک کەسێن دلسوز یان هەڤالێن دی یان تەنەنەت ل ئاستێ بلندتر، ژ لایێ ردین ئسپی و مامۆستاییێن ئاینی ڤە ئەڤ پرۆسێسا پێکئینانان کەسان دهێته ئەنجام دان بۆ نەهێلانا هەستا دوژمناتیێ و رق ژ ئێک بوونێ د جڤاکێ دا و پترکرنا هەستێن خۆشەویستی و سۆزداریێ، ئەگەر گرنگی نەمینیت بۆ پێک ئینانا کەسان لەوانەیە بگەهیتە ئاستێ دروست بوونا کارەسات و ریدانێن خراب .
هەبوونا پەیوەندییان گەرم و گۆڕییەکا تایبەت ددەتە خێزان و جڤاکی، نابیت ئەو پەیوەندییە ب ساردی بمینن یان ژی ب هەلوەشاندی بمینن، چونکی گەلەک جاران تێکچوونا ئاستێ پەیوەندییا دناڤبەرا دوو کەسان بۆیە ئەگەرێ تێک چوونا پەیوەندییان دناڤبەرا دوو خێزان یان دوو بنەماله یان دوو حزب و تەنانەت ٢ حکومەتا، لەما پێتڤییە گرنگییەکا تایبەت ژ لایێ تاکەکەسان ڤە بهێتە دان بۆ ڤایم کرنا پەیوەندییان و رێزگرتن ژ ئێک دی و رێزگرتن ل سنوورێن کەلتووریێن ئێکدی، مادەم پێکڤە ژیان ئارمانژا مرۆڤایەتیێ بیت تڤیا پەیوەندیێن گەرم و گۆڕ دناڤبەرا وانادا هەبیت داکو بشێن ئارامی و پێکڤە ژیانێ رابگرن.[20]

[20] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

تێکەڵبوون و وەرگرتنا کەلتوورێن بیانی

ئەگەر جڤاکەکی ڤیا کو ل سەر رەسەنایەتیا مێژوییا خۆ بیت و ئەندامێن ڤی خۆدان هەستەکا نەتەوەییا بهێز بن تڤیا کەلتورێ خۆ بپارێزیت، دەمێ کو دبینین وەلاتێن عەربی زور ب گرنگی بەرێ خۆ ددەنە جل و بەرگێن خۆ کو زیاتر ئارمانجا ڤان ئەوە کو هەستا نەتەوەییا عەرەبایەتیێ ل دەف ئێک ب ئێک ژ ئەندامێن جڤاکی زور بیت، ئەوچەندەش هەر هەستانەتەوەییەە، کەواتە چەند ب مەزن بەرێ خۆ بدەینە کەلتورێ رەسەنایەتیێ دێ جڤاک زور ب ئاسانتر شێت ئەندامێن جڤاکی بێخیتە بن کونترولا خۆ، ب بەروڤاژی ئەگەر کەلتورێ خۆ ب کەلتورەکێ لاواز زانی و واز لێ ئینا بێ کو بێن لاوازیێن کەلتورێ خۆ ب هێز بێخن (چونکی مە کەلتوورێ لاواز نی یە، بەلکو هەر کەلتورەکێ هندەک لاوازی یان داب و نەریتێن باش و خراپ پێن تێدا هەی) ب چاڤ ڤەگرتنا هەمی لایێن باش دکەلتوورێ نەتەوەییدا کو مللەتەک ب ڤی کەلتورێ تێتە نیاسین زورا گرنگە بو سەلماندنا هەبوونا میللەتەکێ، خەلەتیێن جڤاکێن پاشکەفتی ئەوە کو زی دهێنە هەلخەلەتاندن بڤێ چەندێ کو هەمی تشتێ وان یێ پاشکەفتیی ەو ل سەر ڤی خەلەتیێ دبنە ئەگەر کو تشتێ خۆ یێ باشیش بگورن و خراب بکەن.

ئێک ژ کەلتورێن نەتەوێن پاشکەفتی هەبینا پەیوەندییەکا مروڤایەتیا ب هێزە کو ب چەندین خێزانا ڤە دهێنە گرێدان و هەمی خەمخورن دگەل ئێک و ئەگەر ئاریشەک بو ئێک ژ ئەنداما پەیدا بوو هەمی پێکڤە هەول ددەن کو چارەسەر بکەن و دکەیف خۆشیا دا هەمی پێکڤەنە، ئەڤە کەلتورەکە کو زور دەولەتێن پێشکەفتی یا ل دەست خۆ دای و هەتا نوکە نەشێن کو جارەکادی ڤی کەلتوری بزڤریننەڤە بو ناڤ جڤاکێن خۆ و جارەکادی تر گەرم و گوریێ بدەنە جڤاکێن خۆ.

مەترسیا هێرشێن کەلتوری دزور کتێباندایا هاتیە باس کرن ومن نە ڤێت ب تێرو تەسەلی بچمە دناف ڤی بابەتی دا و ئەز هند دزانم کو ئێکە ژ بابەتێن هەرە گرنگ بو پاراستنا جڤاکی ل زور ئاریشا و هەر جڤاکەک ئەڤێ چەندی ب گرنگ وەربگریت دێ دەرگەهێن پێشکەفتنێ ڤەکەت و ب بەروڤاژی تڤیا خۆ بدەنە دەست یان کو تەسلیمێ چەرخ و فەلەکێ ببن.

*زانکۆ جهەکە کو تاکەکەس تێدا فێری تێکەلینیێ دبیت و فێری رەوشەنبیریێ دبیت، لێ ژبەر کو مللەتێ مە ل جڤاکێن جیاوازدا ژیایە، بوویە ئەگەرێ دروست بوونا کەلتووریێ جیاواز، ئەوە ژی ئەگەرە بۆ دروست بوونا بەربەستێن رێگریێ بۆ تێکەلبوون دگەڵ ئێکدی ب ئاسانی، بۆ نموونە، ب هزارانماڵێن کوردان ئاوارێ وەڵاتێن [ئیران و

توركيا و سوريا و دەوڵەتێن دیتر] بووینە ب ئەگەرێن جیاواز، ژمارەیاکا دی ل خەڵکێ مە ژی ل بن دەستێ رژێما بەعس بوویە کو ب راستی بوویە ئەگەر کو زۆر ل ئێکدی دویر کەڤن و ببنە خودیێ کەلتورێ ڤان دەوڵەت و رژێمێن جیاواز، ل کەلتوورێ کوردەواریدا ئێک ژ هەرە رەفتارێن باڵکێش کو ل هیچ دەولەتەکێ دا نەبوویە [تێکەلبوون و خزم و خزمانێ]یا گەرم بوویە ب شێوازەک کو هەتا نوکەش دەمێ دوو کەس ئێکدی دبیین ئەگەر خەڵکێ گوندەکێ یان عەشیرەتەکێ یان قەزایەکێ بن ل دەف خەلکێ بیانی خوە ب پسمام یان ناسیار ددەنە ناسین بێ کو هیچ جۆرەکا خزمایەتینیێ ل بەینا وانا هەبیت، پێدڤییە کو ئەڤ کەلتوورێ جانێ کوردەواری ل زانکۆیدا جارەکادی بهێتە ڤەژاندن و دەمێ ل زانکۆی بهێتە ڤەژاندن دێ ل جڤاکێ ژیدا هێتە ڤەژاندن، چونکی زانکۆ هێلکەدانا دروستبوونا کەلتوور و رەوشەنبیریێ یە، لێ نها جهێ داخێیە کو ئەڤ تێکەل نەبوون و دروست بوونا گرۆپ و کوتلێن جیاواز ل هێلکەدانا کەلتوورێ بێگانە هاتیە دروست کرن و ل جڤاکێ کوردەواریدا دهێتە پەروەردە کرن و گەهشتییە ئاستەکێ کو دبێژنە ئێکدی فلان کەس سەر ب فلان [عەشیرەت و بنەماڵ و گوندو..] یان خەڵکێ فلانە زاراوەیە [بادینی ، سۆرانی، هەورامی..] یان ل فلانەچینێ جڤاکێ یە [دەولەمەند و فەقیر

و ناوەند و ..] یان... لەوما بۆیە ئەگەرێ دروست بوونا کوتلە و گروپێن جیاواز و نەمانا هەستێن کوردەواری و برایینی.[21]

کەلتووریٚ ترس و شەرمینای زارۆکان

شەرمینیا زاروکان دزڤریتەوە بۆ جۆرێ پەروەردەکرنێ و ئەڤ سنورێن بۆ وانا هاتینە دانان، ل جڤاکێ مە یێ کوردەواریدا ل پڕانیا خێزانا زاروکان مافێ ئاخفتنێ نەبوویە و ئەگەر زاروکەک ل مالێ دناڤ مەجلسەکێ دا ئاخفتنەک کربا، بێ گرنگی پێدان بەرسڤا وی ئەوە بوو، [هەرە دەرسا خۆ بخوینە، زمانێ خۆ درێژ نەکە، تۆ لێرە چ دکەی؟] یان ژی دا شەقەکێ خۆت!! ئەڤە ئەو بەرسڤن کو لەوانەیە پڕانیا مە ل تەمەنێ زارۆکینیێ دا وەرگرتبیت و تەنانەت نوکە ژی ئەگەر ل مەجلسەکێ دابنیشین و کەسانێن مە مەزنتر تێدا هەبن، مافێ ئاخفتنێ بۆ مە نینە یان هەر شەرمە ب ئاخڤین!

لەوما ئەگەرێ سەرەکی دزڤریتەوە بۆ ژینگەهێ کو تێدا دهێتە پەروەردە کرن و خێزان بڕیارێ ددەت کو زاروک شەرمین بیت یان نە، ئەگەر دایک و بابا رێکێ بدەنێ و گرنگیێ ب ئاخفتنێن زاروکان بدەن بێ کو [ترانا] ب ئاخفتنێن وانا بدەن ب تایبەت دەمێ زاروک دچیتە قوتابخانێ، لێرەدا دێ شێت شەرما خۆ ل قوتابخانێ و دەزگەهێن دیتر

---

[21] - [21] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما وار هاتییە وەشاندن.

ییێن جڤاکیدا بشکینیت، لێ ئەگەر خێزانەکا پەرژێندارکری بیت و ل سەر بیر و باوەرێن جاران رەفتارێ دگەڵ زاروکان بکەت و پاساوا وان ژی ئەوە بیت کو [ئەگەر رێکێ بدەیە زاروکان دێ سەرخۆ چن و زمان درێژ بن]،زاروک دێ شەرمین بیت.

لێرەدا [زمان درێژی] جودایە و [بەرسڤ دان و داخازا مافێن خۆ کرن و پرسیار کرنا زاروکی] جودایە و بابەتەکێ دیترە، لەوما پێتڤییە کو جوداهی دناڤبەرا زمان درێژی و رادەربرین و پرسیارکرنێ بهێتە کرن، گرنگی ب زاروکان ل هەموو بابەتاندا بهێتە دان و رێگری لێ نەهێتە کرن ل بەشدا بوونا وان ل دانیشتنان دگەڵ خێزانی و یاریکرن دگەڵ زاروکێن دیتر.[22]

*گەلەک هۆکار هەنە و هەر هۆکارەک ژی رۆلێ خۆ ل قۆناغێن دیاری کریدا دەردئێخیت، بۆ نموونە ئێک ژ هۆکاران [نەبوونا پەیوەندییا هەڤالینییە] دناڤبەرا زارۆک و دایک و باباندا، کەلتوورێ مە وەسایە کو دایک و باب رۆڵێ دایک و بابیێ دگێرن نەک رۆڵێ هەڤالینی، ل جڤاکێن پێشکەفتی ئەڤ چەندە جیاوازە و چەند رۆلێ دایک و باباتیێ بگێرن زێدەتر رۆلێ هەڤالینیێ دگێرن و پێدڤییە کو ئەڤ پەیوەندییە دناڤبەرا زارۆک و دایک باباندا هەبیت.

ئێک ژ هۆکارێن دی [تەمەن]ە، چونکی تەمەنێ دایک و بابان ل زارۆیان مەزنترە لەوما زارۆک نەشێت و ل خۆ را نابینیت کو نهێنییێن

[22] -[22] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما وار هاتییە وەشاندن.

خۆ بۆ دایک و بابێن خۆ ببێژیت، بەردەوام کەلتووری ڕێزگرتنێ هەبوویە و گەلەک جاران ئەو ڕێزگرتنە ب نەرێنی هاتیە وەرگرتن، بۆ نموونە ئەگەر زارۆک یان گەنج نهێنیێن خۆ بۆ بابێ خۆ یان دایکێ ببێژیت وەک بێ ڕێزی بەرامبەر دایک و بابان هاتیە دیتن و تەنانەت ل زۆربەیا خێزانان گەنجی ماف نینە ل کارێن مالێ گفتوگۆیێ دگەل بابێ بکەت.

هۆکارەکا دەی [زۆرییا هژمارا زارۆکان]ە، گرنگی نەدانا دایک و بابان ب زارۆیان نەخاسمە ل وان خێزانان کو هژمارا زارویان زۆرە، وەک پڕانیا خێزانێن کوردەواری کو سەرتر ژ چار زارۆیان هەنە و ئەڤ چەندەژی دبیتە ئەگەر کو نەشێن ب باشی پەیوەندیێ دگەلێ زارۆیان دروست بکەن.

کەلتووریێ نەمانا سلاڤ کرنی

ب دیتنا من سلاڤ بەرەف نەمانێ ناچیت، بەڵکو بەرەف گهورینێ دچیت, دناف هەر جڤاکەکیدا جوریێ سلاڤ کرن جوداهیەکا تایبەت هەیە، لێ ب شێوازەکێ گشتی سلاڤ کرنا گەرم و سلاڤ کرنا سار] یا هەی، جاران دناف کوردەواریدا ب دەست گڤاشتن و ماچ کرن ل روومەت و تەنانەت دەست ماچی کرن و مل ماچ کرن زۆر ب گەرمی دهاتە ئەنجام دان، لێ نها ب هەبوونا گهورینێن زۆر ب ئالیەکێ گشتی سلاڤا

گەرم نەمایە و ب تنێ ب دەست بلند کرن یان ژی دەست خشاندن نەک گڤاشتن تیتە ئەنجام دان.
تۆرێن جڤاکی کارتێکرنا راستەخۆ یا هەی لسەر نەهێلانا سلاڤا گەرم، دێ شێین ببێژین کو کەلتوورەکێ دن دهێت کو ئەڤ ژی ژ بەر کارتێکرنێن تورێن جڤاکی، خەڵک نها ب رێکا لایک کرنێ سلاڤا بۆ ئێک دی دهنێرن، ب تایبەت دناڤبەرا فەرمانبەر یان قوتابیێن زانکۆی کو هەر کەسەک ل پەیجا خۆدا سلاڤان بۆ برادەرێن خۆ دهنێریت یان ب لایک کرنا بابەت و وێنەیێن وان جۆرە سلاڤ کرنەکا سەردەمیانە دهنێریت.
لێرەدا هەتا کو تۆڕێن جڤاکی هەبن و خەلک مژیلی ئەنتەرنێتێ بیت مەیل بۆ هەبوونا سلاڤەکا گەرم دێ هەر بەرەف سستیێ چیت، چوونکە پەیوەندیێن جڤاکی بەرەف سست بوونێ دچن، [کۆچکا جاران یا بۆیە فەیسبووکا نها] و [یارییا گوستیلکانێ یا بۆیە کەندی کراش و هتد]، جاران هەڤالینییەکا سنوردار هەبوو لی ًنها خەڵک هەڤالینیا دگەل هزراران کەسا هەی، گلەییا [لایک نەکرنێ] یاهەی هەتا کو [سلاڤ نەکرنێ]!
ئەڤە هێرشەکا کولتورییە کو هەمی جیهان بخۆڤە گرتییە و شەڕنەکرن و خۆ بدەست ڤەدان دێ بیتە ئەگەرێ نەمانا کولتوورێ وان، لەوما پێتڤییە بکارئینان وان تۆرێن جڤاکی کێم ببیت و رۆژانە ل کاتژمێرەکێ تێپەر نەبیت، دەمێ هەبوونا نەخۆشی و تازی یان پیرۆزباییا پێتڤییە کەسێن نێزیک و هەڤالێن نێزیک ب لایک و

کومێنتەکێ وی کاری ئەنجام نەدەن و ب سەرەدان کرن وسلاڤەکا گەرم هەستێن خۆ دەرببڕن،[23]

کەلتووریێ هەبوونا شەرمینیەکا نامۆ

شەرمینی خۆ دویر خستنە ل هەر کار و رەفتارەکێ، لێرەدا مەبەست شەرمینیەکا نامۆیە، کو تاکێ کورد ب شێوەیەکێ گشتی هەتا تەمەنێ گەنجینیێ دنالینیت پێڤە، ئەڤ شەرمینیە ژ ئەگەرا نەبوونا متمانە ب خۆبوون ل دەف تاکەکەسی و نەبوونا زانیاریێن پێتڤی و هەست کرنا تاکی ب کێماسییێن ژیانێ ل دەف چ مەعنەوی بن یان ماددی، لێرەدا تاک خۆە ل خەڵکی ب دوور دگریت و نەشێت دناف هندەک تاکێن دیدا ئاخفتنا خوە هەبیت و نەچار دبیت دوورە پەرێز بیت.

ئەڤەژی ئێکەمجار ل ناف خێزانی دەست پێدکەت و دەمێ خێزان رێکێ نەدەت کو زاروک دناڤ مێڤانان‌دا دابنیشیت و رێکێن پێشکەفتن و پەیداکرنا رۆشنبیری و زانستێ بۆ زاروکان ئاسان نەکەت و پێداویستییێن زاروکی دابین نەکەت، لێرەدا تاک بەرەو شەرمینیەکا نەرێنی دێ چیت کو نەیا پەسەندە، زارۆک نەشێت ل قۆناغێن ژیانێ دا مافێن خوە بدەست ڤە بینیت و ئێک ژ هەرە ئەگەرێن سەرەکی کو نوکە تاکێ کورد غەدر لێ دهێتە کرن ئەڤە کو هەمو گاڤان بە شەرم

---

[23] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

داخازا مافێن خوە کریە تەنانەت ئەگەر ئەڤ مافە ژ لایێ حکومەتێ ڤە لێ هاتبیتە داگیرکرن، مخابن ئەڤ شەرمینیە بوویە کەلتوورەک ل دەف کەسێن دلسوز، بۆ نموونە ل جڤاکا کوردیدا تاکی َهەی خۆدیێ ماندوبوونەک و زەحمەتەکا زۆرە، لێ هەتا نها نەشیایە وەک پێتی مافێ زەحمەتا خوە وەربگریت.

چارەسەر ئەڤە کو تاک خۆدیێ رۆشنبیرییەکا باش بیت و بهێتە ئاگادارکرن ل وان مافێن کو پێتڤییە ل ژیانێ دا هەبیت و جۆرێن شەرمینیێ بهێنە دەست نیشان کرن [ب تایبەت لێرەدا دەزگەهێن راگەهاندنێ تڤیا رۆلەکێ باش ببینن]، چونکە خۆ دیر خستن ل هەر کار و رەفتارەکی نابیتە شەرمینیەکا خراپ، دەمێ رێز ل کەسێ ئێکەمێ خێزانێ دهێتە گرتن یان رێز ل کەسایەتیێن ئاینی و سەرکردێن جڤاکی دهێتە گرتن نابیتە شەرمینیەکا خراپ، لێ قەبوولکرنا ئاخفتنا نەدروست و خواردنا مافێ وان ل دەف وان کەسایەتییا شەرمینیەکا خرابە و ناهێتە قەبولکرن، یان شەرم کرن لە ئەنجامدانا کریارێن خراپ کارەکێ جان و پەسەندە، لێ شەرم کرن ل دەربرینا رەئیا تایبەت و هاریکرنا کەسەکێ و هتد نەیا باشە.[24]

---

[24] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

کەلتووریٚ مایتیٚ کرن وپەیوەندییٚن جڤاکی

مایتێکرن کارەکە زیاتر ل رۆژهەلاتا ناوەراست یان ب سادەتر دناڤ کورد و عەرەب و تورک و فارس و..و دەولەتێن پاشکەفتی دا رۆلەکێ بەرچاڤ هەیە و دیٚشیین بیٚژین کو زۆربەیا هەرە ئاریشێن مەزن و نەبوونا گۆرانکارییان د کەلتووریٚ دا و مانەوا هزرا ناوچەگەری و دۆگماتیزم دزڤریتەوە بۆ مایتێکرنێ.

ئەڤ مایتێکرنە ژی پتر ل بەینا دوو لایەنا دەست پێکرییە وەک بیک و خەسی و پاشان ل مایتێکرنا سەرۆکێ خێزانێ دەست پیدکەت هەتاکو سەرۆک عەشیرەت کو ب ئاغا دهێتە نیاسین، مایتێکرن ل بنەرەت دا ل ئامۆژگاریێ سەرچاوە گرتییە و پشتی کو ئامۆژگارییا تاکەکەسی رۆلێ نەما یان ل ئاستێ خوە پتر بوو، مایتێکرن پەیدا بوو.

ئاغا و کەسێن مەزن ل بنەمالی دا مایتێکرن وەک ئامرازەک بۆ مەراما ئاراستەکرن و کۆنترۆلکرنا رەفتارێن تاکەکەسی بکار دئینان و ئەو چەندە نها هاتییە دناڤ حزبان دا و حزب نوکە پتر رولێ مایتێکرنێ دبینیت بۆ نموونە: دەمێ چاودێرییا برادەر و دوستێن لایەنگرەکێ خوە دەکەن و دبێژنێ نابیت ل گەلێ فلان کەسی بگەریێ یان بچییە فلانە جێێ چونکی فلانە حزبە و ... لەوما لێرەدا تاکەکەس پێدڤییە دەورێ خوە ببینیت و ب بلند کرنا هوشیارییا جڤاکییا خوە رێکێ ب کەسی نەدەت کو مایتێکرنێ د ژیانا کەسییا وی دا بکەتن، ئەگەر ئاستێ رەوشەنبیریێ خەلکی ل سالێن چوویی دا ل ئاستەکێ نزم دا بوو لێ

نها ب دەرکەفتنا شۆرەشا زانیاریێ ژیانا خەڵکی هاتیە گهۆرین و پێدڤییە کو هزرا خەڵکی ژی بهێتە گهۆرین و بشێت ئاراستەیا هزری و رێکا ژیانا خوە ب دلێ خوە هەڵبژێریت بێ کو هیچ کەس و لایەنەک پلانا بۆ دابنێت و ب مایتێکرنا خوە بزاڤێن تاکەکەسی ل هەموو رێیەکێ ڤە کونترۆل بکەت.[25]

*هندی پەیوەندیێن جڤاکی مکوم و قایم بن، مایتێکرن دێ هەر ب رەنگەکێ بەرچاڤ هەبیت و ئاستێ زۆربوونا مایتێکرنێ دزڤریتەوە بۆ ئاستێ ب هێز بوونا پەیوەندیێن جڤاکی، ئەڤ چەندەژی ل جڤاکێن بچوک دا هەیە بۆ نموونە ل گۆندا، ژبەر کو جهەکێ جوغرافی و مرۆڤی و لۆجەستیکی یێ بچوکە، خۆدیێ پەیوەندیێن بهێزێن جڤاکییە لەوما مایتێکرن تێدا ل ئاستەکێ بلندە ، ب بەروڤاژی ل باژێران ژبەر کو خۆدیێ جڤاکەکێ مەزن ژ هەمو لایەکێ ڤە دێ بینین کو پەیوەندیێن جڤاکی تێدا لاوازن، لەوما مایتێکرن تێدا کێمە، هەرچەند ئەگەرین دیتر ژی هەنە وەکی بێکاری و نزمییا ئاستێ رۆشنبیری و هتد.

مایتێکرن روویەکێ ئەرێنیا هەی و روویەکێ نەرێنی، روویێ ئەرێنی ئەڤە کو ئەگەر مایتێکرن ل ژیانا تاکەکەسان دا هەبیت دبیتە ئەگەر کو تاک هەست ب تنێ بوونێ نەکەن و تووش نەخۆشیێن دەرونی نەبن ب مەرجەکێ ئەڤ مایتێکرنە بۆ کارێن باش بیت وەک هەڤکاری و ئامۆژگاریی و هتد ، لێ مایتێکرنا نەرێنی کو پتر ل جڤاکێ مە ناڤێ

---

[25]-[25] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

وان کەسا ب [فەساد یان بەلبەلچی] تێتە ناسین، ئەڤ مایتێکرنە نەرێنییە و ئامانجەکا خراپ ژ لایێ کەسێ مایتێکەر هەیە لەوما ناهێتە پەسەند کرن، چونکی دبیتە ئەگەرێ سەرهەلدانا ئاریشێن جڤاکی و تێکدانا ژیانا تاکەکەسان.

ئاستێ رۆشنبیری ل هەموو لایەکێ ڤە کارتێکرنا هەی ل سەر ژیانا تاکەکەسان و ئاراستە کرن و کۆنترۆلکرنا رەفتارێن تاکەکەسان، مایتێکرن دەرئەنجامێ هندەک کێماسیییایە کو کەسێ مایتێکر ل خۆدا دبینیت و هەست ب نەفس نزمی یان کو هەست نزمیێ دکەت، بۆ ڤێ چەندێ کو بشێت خۆ باش بدەتە ناسین و خۆراگرییا خۆ زێدە بکەت رادبیت ب ئشکاندنا کەسایەتییا کەسێن دەوروبەرێ خۆ ب تایبەت ب رێکا مایتێکرن ل ژیانا تایبەتییا وان کەسان و تێکدان و دروست کرنا ئاریشان بۆ وان کەسان، دا کو ژیانا وان تێک بدەت و ب خراپ بێنە ناسین ل جڤاکی و بشێت خۆ دەربێخیت، لەوما پێتڤییە ئاستێ روشنبیریێ تاکەکەسان پتر ببیت و ژ لایێ حکومەتێ ڤە تاک بهێنە مژیل کرن چ ب رێکا خاندنێ بیت یان پێدانا دەرفەتا کاری یان هتد.[26]

[26] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

بەشی پێنجێ/ تەکنەلۆجیا و هۆشیاری
ڕەوشەنبیری و پێشکەفتن
پرۆسێسا پەروەردەکرنێ
ژینگەه و پەروەردەکرنا زارۆکان
تەکنەلۆجیا و پەیوەندیێن جڤاکی
تورێن جڤاکی و پەیوەندیێن وەهمی
پەیوەندیا گەنج و پیران لسەر پێشکەفتنێ
ڕێکخراوێن جڤاکی و پێشکەفتن
ژێرخانا ئابووری و پێشکەفتن
نەچاربوون و پێشکەفتن
دوماهیک

رەوشنبیریی و پێشکەفتن

جوداهیا دناڤبەرا مروڤێ زیندی ومروڤێ مردی کارکرنە، ئەو کەسێ کو حەز ل نڤستن و بێ کارێ بکەت دیارە حەز ژ مرنێ دکەت و وەسا دزانیت کو مرن زور باشترە کو دناف ڤی هزرێ دابیت، بژیان موسیقایە و هەمی رەنگێن باش و خرابیێ تێدا هەنە و ئەو کەسێ کو موزیکێ دادنێت مروڤە کو ب دلێ خۆ موزیکێ دادنێت، مەبەستا من ئەڤە کو بدلێ خۆ جورێ ژیانا خۆ هەڵدبژێریت بێ کو بزانیت و لێ هندەک دزانن!

پەرەپێدانا هزرا فەلسەفی و رێبازا ژیانا نوی ئارمانجەکە کو جڤاکا پاشکەفتی دڤێت پێنگاڤا بو بهاڤێژیت ،تڤیا خەلک بێتە تێگەهاندن کو هێدی هێدی ژیان هەمی دێ هێتە گهورین و تڤیا کەلتورێ کەڤن بهێتە گوهرین و بەرەف جڤاکەکا تاکەکەسی و بێ رەنگ ل هەست و سوزو ژیانەکا پڕ ل رابادرن کو بتنێ تێپەربینها دەمی و هەبینا ماددیاتێ گرنگە و هەر کەسەک بو خۆ یێ ساخ بیت و چ جوداهی دناڤبەرا دایک و باب و برادەر و جیران و خەڵکێ بیانی نینە و ب روونی بێتە دیار کرن کو جیهانا پێشکەفتی رەنگێ وێ چەوایە ؟!! ئەڤەژی وەکی تانەکێ یە بو ڤان جڤاکا کو پتر بایەخا دای بو

گوهرینا داب و نەریتێن نەتەوەکا خۆدان شارستانییەت و ب چاڤەکێ زورێ پێکەنین بەرێ خۆ ددەنە ژیانا خەلکی و کەلتورێ روژ ئاڤای ب رێکا پێشکەفتنێ دزانن و یێ بیرکری کو رێکا پێشکەفتنێ ل سەر چەوانیا ئاخفتنێ و جل و بەرگێ و جورێ ژیانێ نییە، ب بەروڤاژی ڤە چەوانیا گرنگی دان ب بەلافکرنا زانستیێە و فێرکرنەکا گشتی و سەرتاسەرییە بو ئێک ب ئێکێ خەلکی ب هەمی تەمەنەکی و بەر چاڤ گرتنا ئاستێ رەوشەنبیریێ یە بو دروست کرنا پێگە ها جڤاکیا تاکەکەسی دجڤاکیدا.

ئەگەر تە دیت دجڤاکە کێدا ئەو کەسێ نەخوێنیت زیاتر ل ئەو کەسێ دخوێنیت تێتە بەر چاڤگرتن و بو رێڤەبرنا کارا پتر پشت پێ دهێتە قایم کرن و چ رێنمایی نینە ب ڤێ چەندێ کو خەلک بەرەف خوێندنێ بچن و پتر گرنگی ب هێزا شەر بێتەدان نەک هێزا داهێنانی، ئەڤە جڤاکەکێ بێ بەرنامەیە و یا پەرت و بەلاڤە و چ جارا ب دەستێن خۆ پێشکەفتنێ دروست ناکەت و دێ هەر چاڤێ وان ل بێگانە یـــــــا بیت.

<u>ئەم ژبیر نەکەین کو پشت قایم کرن ب بێگانەیا وەکــــــی ئاڤا کرنا خانیەکێ یە ل کەرستێن شیشەی کو چ جارا نەشێین ل خۆ نە ترســـین و نەوێرین جابا نە بدەینە وانا، چونکی ئەم دزانــین کـــو</u>

ئەگەر زێدە درێژ کـــــەین دێ مالا مە ئشکێت یان کو دێ مالا مـە خراب بیت و دێ ژبرسان مرین.

ئەڤرۆ هندی کو ڕەوشنەبیرێن مە مژیلی سیاسەتێ نە، مژیلی کارێ خۆ یێن سەرەکی کو هۆشیار کرنا جڤاکێ یە چ [هۆشیارییا خێزانی یان یاسایی یان پەروەردەیی یان ..]نینە، هەر کەسەکی ب حزبەکا دیاری کری خۆ گرێدایە و سیاسەتێ دکەت.

جڤاکێ کوردەواری پێتڤی ب ڕەوشەنبیرییەکا گەلەک زۆرا هەی و پڕانیا چینێن جڤاکێ ل قەیرانا هزری دا دژین و زارۆک ژی چینەکە کو پتر هەموو لایەکێ نها ل کوردستانێ دا ل قەیرانا پەروەردەیی و دەروونی و ڕەوشەنبیریێ دایە، نەخاسمە کو ئەو ژی نها کەفتینە بن کارتێکرنا بارودۆخێ نهایێ شەڕ و قەیرانێن دارایی و بەنزین و هتد.

پرۆسێسا پەروەردەکرنێ

پەروەردەکرنا زارۆکی کارەکێ پیرۆزە و چەوا دبێژن زارۆک شرینە لێ پەروەردەکرن شیرینترە! ئێک ژ هەنگاڤێن پەروەردەکرنێ ل ئێک نێزیک بوونا زاروک و دایک و بابایە، و بۆ ل ئێک نێزیک بوونێ ژی پێدڤی ب ڕێبازەکێ یە کو ئەڤ ڕێباز ژی هەڤالینییە، هەتا نها دەمێ خەلکێ مە دبینیت دوو باب کور یان دایک و کور دگەڵ ئێک هەزالن نیشانەیا پرسێ د مێشکێ خەڵکی دا دروست دبیت و ب کارەکێ نامو دهێتە

هژماردن لێ ڤێ چەندێ ڤەناشێرین کو هەڤالینییەکا بەردەوام دنێڤبەرا دایک و کچێ دا هەبوویە د جڤاکێ کوردەواریدا ب درێژاهیا دیروکێ و ئەڤ چەندە ژی جهێ دڵخۆشیێ بۆیە، یان ژی ئەگەر هەڤالینی دناڤبەرا باب و کورا دا هەبیت ژ بەر هندەک ئەگەرا بۆیە ئەو ژی یان پێکڤە کارێ کری بۆ دابین کرنا بژێوییا ژیانا خێزانێ، لێ هەڤالینیا راستەقینە ب ئامانجەکا راستەقینە دروست دبیت...

ئێک ژ مفایێن هەڤالینیا دایک و بابا د گەڵ زارۆکان ئەڤەیە کو ئێدی زارۆک هەست ب کێماسیێ ناکەت و تووشی هەڤالێن خراپ نابیت و دایک و باب ژی بێ ترس و دلەراوکێ دێ شێن زارویێن خوە مەزن بکەن و رێنماییان ئاراستەی وانا بکەن، ئەگەر ئەڤ هەڤالینیە نەبیت پەیوەندییەکا مکوم ژی نابیت و دەمێ پەیوەندییەکا مکوم دنێڤبەرا ئەندامێن خێزانێ دا نەبیت ئەو خێزان دێ وەکی باڵندەکێ بێ باڵ بیت و نەشێت بگەهیتە ئارمانجێن مەزن و خێزانا سەرکەفتی ب هەبوونا پەیوەندییان دێ شێت بەردەوام بیت و پەیوەندی ژی بێ دروستبوونا هەڤالینیێ ناهێتە دروستکرن.

هەر خێزانەکا ئەندامێن وانا وەکی هەڤاڵ دگەڵ ئێک رەفتارێ بکەن هەموو دەمان دێ ب ئاسانی ب رێیا گفتووگۆی ئاریشێن خوە چارەسەر کەن و رێکێ نادەنە کەس کو ل ژیانا واندا کارتێکرنێ بکەت و

بەردەوام دێ شێن خزمەتا خێزانا خوە کەن و ب خزمەتکرنا خێزانا خوە ژی خزمەتا جڤاکێ خوە دکەن.[27]

ژینگەه و پەروەردەکرنا زارۆکان

پێویست ناکەت کو زارۆک مژیلی وان کێشە و ئاریشان بن، پێتڤی یە ژینگەهەکا نەرم و نیان و بێ ئالوزییا هزری بۆ وانا دروست ببیت، داکو ب ئارامی و هێمنی بەردەوامیێ ب ژیانێ بدەن، رۆڵی جڤاکناس و دەروونناسان ل کوردستانێ نەک ب تنێ دیار نییە، بەڵکو دێشێم بێژم هەر نینە، لەوما ئەگەر کار بۆ باشتر کرنا ژینگەهێ زارۆکان نەهێتە کرن هێدی هێدی دێ ب دەروونەکا نەیا باش مەزن بن و مەژیێ وانا ژی دێ پڕ بیت ل وان کێشان کو جارێ پێتڤی ناکەت هزرێ لسەر بکەن یان کو کارێ وان نینە جارێ خەما وان ئاریشان بخۆن.

جهێ داخێ یە ل کوردستانێ نها رۆشنبیری بۆیە سیاسەت و خۆشگوزەرانی، هەر کەسەکێ دوو ڤسێن سیاسیێن مەزن کر یان ژی ل جهێن گەشتیاری بتلەکا مادێن کحولی بسەردا کر ناڤێ وانا بۆیە رۆشنبیر! لەوما نها بارێ دەروونیا خەڵکێ مە ل ئاستێ پێتڤی دا نینە و پێتڤی بوو کو کارەکێ جدی هاتبا کرن بۆ چارەسەر کرنا ڤێ

[27] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

ئاريشێ، چونكى ئەگەر خەڵک ل بارەکێ دەرونیا خراپ دا بیت دێ کارتێکرن هێته کرن لسەر پەروەردەکرنا زارۆکان.[28]

تەکنەلۆجیا و پەیوەندیێن جڤاکی

پەیوەندیێن جڤاکی لڤی سەردەمی لاواز بووینە و ئەگەرێن لاواز بونێ ل سەردەمێ تەکنەلۆجیای جوداهیەکا تایبەت هەیە، خەلکێ مە ب راست و دروستی ل سەردمێ خۆ تێنەگەهشتییە، دەمێ کو ئامێرێن تەکنەلۆجیای دناف جڤاکەکێدا دەردکەڤیت بۆ ڤی چەندێ یە کو ئاسانکاریێ بکەت د زۆرتر کردنا پەیوەندیێن جڤاکی، لێ مخابن د زۆربەیا جڤاکاندا ئەڤ چەندە ب بەرۆڤاژی هاتیە وەرگرتن و ل ڤێ چەندێ ژی مەترسیدارتر ئەڤە کو یا بۆیە جێگرەوەیەک بۆ جهێ پەیوەندیێن جڤاکی، نها ل جڤاکێن مەدا ئالوگورکێیەک هاتییە ئەنجام دان دناڤبەرا [پەیوەندیێن جڤاکی و پەیوەندیێن تەکنەلۆجیای]! چونکە هژمارەکا زۆرا تاکێن جڤاکی پەیوەندیێن جڤاکی وەکو [هاورێیەتی، خێزانداری، سەرەدانا خزم و کەس و کاران...] لاواز کرینە و خوە ب تەکنەلۆجیای [موبایل، کومپیوتەر، ئەنتەرنێت، تۆرێن جڤاکی...] ڤە مژیل دکەن و گەهشتییە رادەیەکێ کو ئێدی پێدڤی ب ڤێ چەندی نیە کو ژیانا هەڤژینیێ پێکبئینیت یان کو سەرەدانا خزم و

[28] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما وار هاتییە وەشاندن.

کەس و کاران یان هەڤالێن خوە بکەت، ئەڤ چەندەش مەترسییەکا مەزنە کو ل جهێ هەبوونا کەسەکێ دڵسوز و چالاک و بەهەرەمەند دناڤا جڤاکیدا کەسەکێ بێ سوز و نە چالاک و نە بەهەرەمەند دروست دبیت وەکو رۆبوتەکا ئاسنین، لەوما دەمێ دبینین کو زۆربەیا قوتابیێن ڤان جڤاکان وازێ ژ خوێندنێ دئینین یان ژێ درەنگ ژیانا هەڤژینیێ پێک دئینن یان ژێ... هەر ئێک ژڤان ئەگەران جڤاکی بەرڤ مەترسیان دەبەت، چونکە جڤاک ب پەیوەندیێن کەس و کاری و خزم و ژیانا هەڤژینی و هەڤالینی و هەڤکاریکرنێ دێشێت بەردەوام بیت و ب کێمترین ئاریشە برێڤە بچیت و ئەگەر ئەڤ فاکتەرە نەمان تڤیا هزرا رویدانا هەموو جورە ئاریشەکێ بهێتە کرن.

نها ئەڤ مەترسییە دناڤا جڤاکا کوردیدا ل قوناغەکادی تر یا مەترسیدار دەست پێدکەت، چونکی هێرشا دروست بکارنەئینانا تەکنولوجیای نها ل ژیێ زارۆکینیا ئەندامێن جڤاکی دەست پێدکەت و جاران د ژێ یەکێ ناڤنجی دەست پێدکر و هەتا رادەیەکا زۆر تاکەکەسێ مە شیانا راگرتنا پەیوەندیێن جڤاکی هەبوو، نها هەر ل تەمەنێ [2]سالیێ ڤە موبایلەکا[گالاکسی یان ئایفۆن و ..] دناڤ دەستێ زارۆکاندایە، و پتریا دەمێ خوە ب یاریێن ئەلکترۆنی یان وێنە و ستراناو... مژیل دکەن، لێرەدا هەر ل تەمەنێ زارۆکینیێ هەستێن سوزداریێ ل دەف نامینیت ب تایبەت هەستا سوزداریێ بۆ دایک و بابێن خوە، ئێدی بو وی گرنگ نینە کو ل مال بن یان نا؟ ئێدی بو وی گرنگ نینە کو دێ دگەل خوە بەنە جهان بو سەرەدانا یان نا؟

لێرەدا هەتاكو دگەهیتە ژێ گەنجێتیێ ئەو گەنجەی ئێدی پێدڤی ب پەیوەندییێن جڤاكی نینە! چونكە ب رێكەكا دیتر جهێ ڤان پەیوەندییان پڕ دكەت، لێرەدا داهاتوویا جڤاكەكێ كو تاكەكەسێن وێ هەست ب هەڤكارییا ئێكدو نەكەن دێ بەرەف مەترسی و گێژاوییەكا نادیار چیت، مروڤایەتی دناڤ ڤێ جڤاكێدا رامانا خوە وەرناگریت، لەوما داخازێ دكەم كو ئامێرێن تەكنولوجیای بو پتر كرنا پەیوەندییێن جڤاكی و ئاسانتركرنا پەیوەندییێن جڤاكی بكاربهێت نەک كێمتر كرن و نەهێلانا ڤان پەیوەندییان.[29]

تورێن جڤاكی و پەیوەندییێن وەهمی

دەمێ كو تورێن جڤاكییێن ئەنتەرنێتێ [فەیس بووک و تانگو و ...] دناڤ جڤاكەكا پاشكەفتی سەرهەلّدەت پێدڤییە ل سەر رێكخراو و دەزگەهێن رەوشەنبیریێ كو رێنماییان دەر بكەن لسەر ئامانج و چەوانیا بكارئینانا وان تورێن جڤاكی، لێ مخابن ل كوردستانێ رێنمایی نەبوون ب [چاڤ كورەیی] زۆربەیا تاكەكەسان بكار ئینانا ڤان تورێن جڤاكی دەست پێكر، خەلک ئێكەم جار ب نهێنی دچوونە دناڤا تورێن جڤاكی و پشتی كو باش ژێ شارەزا دبوون رادبوون ب دانانا

---

[29] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

ئەکاونتەک یان ماڵپەرەکا فەرمی ب وێنە و ناڤێن خوە، هەتا نها ب رێژەیەکا زۆر چ ژلایێ رەگەزێ نێر یان مێ بیت ب نهێنی ب وێنە و ناڤەکێ وەهمی دهێنە دناڤ فەیس بوکی دا، نەخاسمە پشکا شێری بەر کچان دکەڤیت کو زۆر ب کێمی ناڤێن خوە دیار دکەن چ مەرەما وێ باش بیت یان خراپ، چونکو دزانیت کەسایەتیا وێ دێ بەرەف مەترسیێ چیت، ل هەموویێ مەترسیدارتر ئەڤەیە کو نها رێژەیەکا زۆرا زارۆکان فێری فەیس بوکێ بوینە و بکار دئینن بێ کو هیچ رێنماییەک بۆ هاتبیتە ئاراستە کرن یان هیچ چاڤدێرییەک لسەر هەبیت، ب کەیفا خوە ماڵپەر و ئەکاونتا دروست دکەن و بکەیفا خوە وێنەیان بلاو دکەن، ب کورتی دبێژم نها بەربلاوییەکا زۆر یا پەیدا بووی و ئەڤ چەندەش مەزنترین ئەگەرە کو کچێن خراب و باش ب نهێنی و وەهمی بهێنە دناف تورێن جڤاکیێن ئەنتەرنێتێ [فەیس بووک و تانگو و ...].

ئەگەر ئەڤ بەربلاوییە نەبا و هەرکەسەک ب کەسایەتیا راستی و حەقیقیا خوە هاتبا دناڤڤان تورێن جڤاکی، نها ماڵپەر و ئەکاونتێن وەهمی نەبوون و تاکێن جڤاکی داشێن ب کەیفا خوە برادەران هەڵبژێرن و ب رێگەکا زانستی بکار بینن، چونکو مەبەست ل وان تورێن [جڤاکی زانست و زانیاری و وەرگرتنا هەواڵ و دروستکرنا پەیوەندیێن ب مفایە] نەک کات رابواردن و کارێن نهێنی و شکاندنا کەسایەتییا خەلکی... راستە ب هاتنا دناڤا فەیس بوکێدا دێ تە هەڤاڵ هەبن، لێ ئەڤە رامانا ڤێ چەندێ نینە کو وێ کچەی یان وی

کورەی چەند هەڤالێ هەنە هند دەزگیران ژی یێن هەی، لەوما جورێ هەلبژاردن و قەبوولمکرنا هەڤالان دناڤ فەیس بووکێ دا تایبەت بۆ رەگەزێ مێ زۆر گرنگە.

بکارئینانا تورێن جڤاکی دزڤریتەوە بۆ جۆرێ کەسایەتییا تاکەکەسان و ئەڤ خێزانا تێدا مەزن بووی و ئەڤ دەورووبەرێ کو کارتێکرن ل سەر کری، لێرەشدا ئەگەر ئافرەتێ کورد بزانیت کو تورێن جڤاکی بۆ چ مەبەستەکێ یە؟ ب دلنیایی نابیتە ئەگەر کو کەسایەتییا خوە بهاڤێژیتە داڤ مەترسیێ دا، لێ ئەگەر نەزانیت و بەردەوام وێنەیێن خوە یێن چەپ و راست بلاو بکەت و گەنجا بۆ لایێ خوە رابکێشیت دێ ب بەروڤاژی بۆ زڤریتەوە، لەوما داخوازێ ژ دەزگەه و رێکخراوێن رەوشەنبیری و کومەلایەتیێ دکەم کو مەبەستا بکار ئینانا فەیس بوکێ کو وەرگرتنا زانست و زانیاری و هەوالێ و دروستکرنا پەیوەندیێن ب مفایە بۆ تاکێن جڤاکی روون بکەن داکو نە کەسایەتییا ئافرەتی ب فەیس بوکێ بشکێت و نە تووشی ئاریشەیان ببیت و بگەهیتە ڤێ جورئەتێ کو ب ناڤ و وێنەیێ حەقیقیێ خوە بەشدار بیت و بدروست بکار بینیت و ئەڤ چەندە ژی ل هزرا خەلکی بهێتە رەش ڤەکرن کو ئەڤ ئافرەتێ تورێن جڤاکیێن ئەنتەرنێتێ بکار دئینیت جهێ متمانەی نییە! نەخێر نها پێدڤییە بکار بینن دا پتر ل ماف و ئەرکێن خوە

تێبگەهن بەڵێ ب مەرجەکێ کو شێوازا بکارئینانێ بزانن نەک ب چاڤ کورەیی...[30]

پەیوەندییا گەنج و پیران لسەر پێشکەفتنێ

دان عەمر و گەنج،هەردوو لا پێکڤە دێشێن سەرکەفتی بن، دان عەمر رێنیشاندەرێن تاکەکەسێن جڤاکی نە و وانا گرنگییەکا تایبەت هەیە، ئەزموونەکا بەرفراوان ل ژیانا خوە بدەست ڤە ئینایە، ژ بەرکۆ رویدانێن دیرۆکێ بەردەوام دووبارە دبن لەوما تاکەکەسێن دناڤ جڤاکیدا پێدڤی ب وان دانعەمران هەیە کو بشێن دەرسان ژ ئەزموونا وان وەربگرن، بەردەوام ل هەر جڤاکەکێ دا شەڕ و قەیران و ... پەیدا دبیت یان کو ئاریشێن جڤاکی و خێزانی و... لێرەدا دانعەمر پتر ئەزموونا بەرەنگاربوونێ هەیە دگەڵ وان ئاریشان، گەنج بێ دانعەمر نەشێت رۆڵی خوە بدروستی بینیت، راستە پتریا ئەکتەرێن سیاسی ل مەیدانا سیاسی و رەوشەنبیری نها گەنجن، لێ ئەو گەنجە بێ پشتەوانی نەشێن ب دروستی و بسەرکەفتی کارێن خوە جێ بە جێ بکەن، لەوما بەردەوام ل بن کۆنترۆلا دانعەمراندا کار دکەن و کاریگەرییا دانعەمران لسەر وانا ب روونی و ئاشکەرا دەردکەڤیت، هەموو دەمان مروڤێن مەزن رۆلێ خوە هەبوویە و کەس نەشێت نکولیێ

---

30 -[30] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما وار هاتییە وەشاندن.

ل ڤێ چەندێ بکەتن لێ بۆ یاریکرنێ گەنجان ددەنە پێش خوە،رێڤەبرنا ژیانا سیاسی و جڤاکی پتر وەکو رێڤەبرنا یارییا تەپاپێ یە و ئەگەر بێین و ببینین کو بۆ سەرکەفتنا هەر یانەیەکێ پتر دان عەمر دبنە رێڤەبەر [راهێنەر] و گەنج دبنە یاریکەر، راهێنەرێن دانعەمر پتر شیاینە سەرکەفتی بن ل گۆرەپاناندا، لەوما ل دویف ئەزموونا دیرۆکێ رێبەر هەموو دەمان دانعەمرن و رێنماییێن دانعەمران دبیتە ئەگەرێ پێشکەوتن و دەرکەفتنا رۆلێ گەنجان.

لێ نابیت رۆلێ گەنجان ژی بهێتە ژ بیر کرن و بێ گەنج هیچ پرۆسێسەک سەرکەفتی نابیت و هیچ مرۆڤەک بێ دەست و پێ سەرکەفتی نابیت و ئەگەر جڤاکێ وەکی ئەندامێن تاکەکەسەکێ بشوبهێنین، دێ شێین ببێژین دانعەمر سەرکردایەتییا مێشکی دکەت، لێ گەنج رۆلێ دەست و پێ یێن کەسی دگێریت و هەردوو لا پێکڤە دێشێن سەرکەفتی بن و بێ مێشک یان ژی بێ دەست و پێ کەس نەشێت سەرکەفتی بیت و ب باشی ب رۆلێ خوە رابیت لەوما نابیت ئەم جوداهیێ بێخینە دناڤ بەرا گەن و دانعەمر یان کو مرۆڤێن مەزن و بۆ بەردەوام بوون و سەرکەفتنا هەر پرۆسێسەکێ هەر دوولا بێ ئێکدی نەشێن سەرکەفتی بن، لێ هەر لایەک پێدڤییە کو ب ئەرکێ خوە رابیت و دەمێ رۆل و ئەرکێن وانا بەروڤاژی دبن لێرەدا پرۆسێسەکە توشی راوستان یان کو شاشینا دبیت، نابیت دانعەمر یاریکەر بن و گەنج رێنیشاندەر، هەر لایەک پێدڤییە بزانیت کو چ ئەرک و چ رۆلەک هەیە و دیاریکرنا ڤێ چەندێ ژی پێدڤی ب هاریکارییا هەموو

لایەنێن جڤاکی هەیە ب رێکا تێگەیشتن ل ژیانا رۆژانە و بەرنگاربوونەوە دگەڵ ئاریشان و چارەسەرکرنا ئاریشان.[31]

رێکخراوێن جڤاکی و پێشکەفتن

هەر جڤاکەک کو بەحسێ پێشڤەچوونێ بکەت و خۆ وەک جڤاکەکێ مەدەنی و شارستانی بدەتە ناسین پێتڤییە کو خۆدیێ رێکخراو و دەزگەهێن جڤاکی یێن کاریگەر بیت، و گرنگیێ ب بارودۆخێ شارستانیێ خەڵکی بدەن و جڤاکێ بەرەو پێش ڤە ببەن، کوردستان ژێ جڤاکەکێ دیمۆکراسییە و خۆدیێ پەرلەمان و دام و دەزگەهێن جڤاکییە و جۆرەها رێکخراوێن هەی کو ئەڤ چەندە جهێ دڵخۆشیێ یە لێ مەترسیدار ئەوە کو زۆربەیان ڤان رێکخراوان ب مەرەما کەسی و حزبی هاتینە دانان و ل دویف خاست و داواکارییێن خەڵکی کار ناکەن، یان ژێ ب کێمی کار دکەن و پتر ل بەرژەوەندییا حزب و لایەنەکێ دیاریکراو لسەر کاودانەکێ رەئیا خۆ دەردبڕن، لەوما پێتڤییە کو رێکخراوێن جڤاکی ل بن سێبەرا حزبا بێنە دەرێ و ب سەربخۆیی کاری خوە بکەن داکو رۆڵێ وانا دیار بیت، چونکی ئەو باشتر ل خەم و ئێش و ئازارێن خەڵکی تێدگەن و دێ شێن باشتر وان خەم و ئێش و ئازارا

---

[31] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما ئەڤرۆ هاتییە وەشاندن.

ب چالاکیێن جودا جودا پێشانی حکومەتێ بدەن یان کو بگەهیننە حکومەتێ و وەک پردەکێ رۆلێ خوە ببینن.

ئەگەر لسەر رێکخراوێن کوردستانێ باخڤم دێ شێم بێژم کو ب راستی رۆلەکێ کێمتەرخەمێ هەی و ب ئاشکرا دیارە کو ل زۆربەیا کاودانێن کوردستانێ دا ئاگەهدارن بەلێ بچاڤێن نەبەکری یان کو بنڤستی رۆلێ خۆ دگێرن و نەشێن ب چاڤەکێ ڤەکری ب کار و ئەرکێت خۆ رابن.

ل هەر بڕیارەکا کو ل پارێزگەهێن دیتر یێن هەرێمێ هات بنە دان چ ژلایێ حکومەتێ یان پەرلەمانێ، رێکخراوێن جڤاکی دەورەکێ کاریگەر نەبوویە و هەتا نها کو نا ئێکسانی پتر ل هەموو پارێزگەهێن دی یێن کوردستانێ چ ژلایێ خزمەتگوزاری یان دەرفەتێن دامەزراندن و بێکاری و دەرفەتێن کاری و ئاریشێن هەژاری و نیشتەجێ بوون و گەلەک ئاریشێن دیتر هەتا نها ب شێوەیەکێ کاریگەر هەیە و رۆلی هیچ رێکخراوەکا جڤاکی نەهاتیە دیتن و ئومێدەوارم کو ل خەڤا بن سێبەرا حزبێن سیاسی بێنە دەر و رۆلێ خوە ببینن.[32]

---

[32] - ئەڤ بابەتە ل رۆژناما وار هاتییە وەشاندن.

ژێرخانا ئابووری و پێشکەفتن

ژێرخانا ئابووری یا میللەتەکێ چەند یێ پێشکەفتی بیت دێ ئەو میللەت پتر شێت هزرێ بو پێش کەفتنێ بکەت وبەرنامەکێ دا بنێت، ب رەنگەکێ دی تە چەند پارە پتر هەبیت تو دێ شێی خانیەکێ ب شێوازەکێ نی و مودێرن چێ بکەی، لێرەدا بو دروست کرنا ژێرخانا ئابوورییا مللەتێ یا فەرە کو هزرا گشتی بەرەف پیشە سازیێ بچیت و ل جهێ کو هەر کەسەک ترومپێلا ئاخر مودێل بکریت یان خانیەکێ مەزن ئاڤا بکەت بلا هزرێ ل سەر دانانا کارگەهەکێ بکەت و بەرهەمەکێ دروست بکەت و چەند کەسەکا بکار بئێخیت یان ب شێوازەکێ دی چەند کەسەکا خۆدان بکەت و بڤی رەنگی دێ هەر یێ دەولەمەندبیت و ددەمەکێ نێزیک دا دێ شێت بگەهیتە ڤی پارەی کو خەرج کری، یا هەمیێ گرنگتر ئەوە کو دەسەلات یا هەڤکار بیت و ئاریشێن سەر رێکا دانانا کارگەهان لاببەت و بەرهەمێ ڤی کارگەهێ پێش ب ئێخیت و دبازارێن وەلاتێ ڤی بهێنە کرین و فروتن، چونکی ئەگەر دەسەلات هەڤکارنەبیت، چ کەرتەکا تایبەت یان دەولەمەندەک نەوێریت هزرا دانانا کارگەهەکا بەرهەم هێنەر بکەت.

ل زور وەلاتان دا ئاسانكارییێن باش دهێنه كرن هەر ل بیمەی بگره یان پارەی خانەنشینی كو دەولەت ب چاڤێ كارمەندەكێ بەرێ خۆ ددەته كرێكارێن كارگەهێ، لێره دا هێدی هێدی ژێرخانا ئابوورییا جڤاكی بەرەف پێش دبەن و ئەو چەندەش نەك بتنێ ب رێگادانانا كارگەهان، بەلكو ب پشتگیری كرنا جوتیاران و كومپانیایێن ئاڤەدانكرنێ و... دێ شێن كار بكەن بۆ پێشڤەچوونێ، پشتگیری نەكرنا ڤی چەندێش ژلایێ دەسەلاتان ڤە زور جارا وەكی تاكتیكەكێ بكار دهێت كو ئەڤەش زیاتر ل ڤان وەلاتان كو نەفتەكا زور هەبیت و پێداویستی ب كارگەه و بەرهەم دروستكرنێ نەبیت، بوڤی چەندێ كو وەك بیانویەك تاكەكسێن وەلاتی بەرەف كارێ سەر بازی و تفەنگێ دبەن بكار دئێخن و ناهێلن كو بەرەف كارێن دی بچن، هەرچەندە چ كارێن دی نینه و ب ناچاری بو تێركرنا پێداویستیان تڤیا بو وەلاتی ببنه چەكدار.

مەبەستا من ئەڤە نی یە كو ب خراپی كارێ سەربازیێ وەسف بكەم بەلێ ب كوردەوارییامە (هەمی تشتەك بخێ و خێش بە مەعنا) ئەگەرتەزور خێ كره دخارنێ دا دێ زور یا نەخوش بیت و ئەگەر تە هەمی تاكەكسێن جڤاكی بەرەف كارێ سەربازی بر دێ جڤاكەكێ بێ مەعنایا سەربازی ئاڤا كەی و دێ دیركەی ل خوشیێ، دهەر مالەكێ

دیتنا تفەنگەکێ بەسە بو ئینا نەڤا خەم و ژانا، وەلاتێن روژهەلاتا ناڤەراست یان ب شێوازەکێ گشتی بەرەف کارێ تفەنگێ دچن یانیش ب گشتی بەرەف تجارەت (بازرگانی) دچن و کێم وەلات نەبن کو پێن شیای هەمی پێداویستێن ژیانێ ب رێکا کارگەهێن خوییێن بەرهەم هێنەر دابین بکەن کو ل ئابلوقەدانا ل چ وەلاتان ناترسن ونەڤەیە هزرا پێش کەفتنی و لێرەدا یە کو هەر کەسەکێ چ کارەک ڤیا دێ بو خۆ هەلبژێریت و دێ جڤاک ل سەر چەرخا روین لێ دایی زڤریت و دێ بێ قرچە قرچ بیت و چ دەنگ لێ ناهێت!

نەبینا بەرهەمێ ناڤخوویی و دەستکرد و زیاتر پشت بەستن ب بەرهەمێن بیانی و خەرجکرنا پارەکێ زور ژ نەفتێ (ب تایبەت وەلاتێن پاشکەفتی) بو خۆدان کرنا دەستەکا زور ژخەلکی دێ بیتە ئەگەر کو دەسەلات یێ ترسنوک بیت بەرامبەر ئاریشێن کو دهێنە پێش، لێرەدا جورە هوگرییەک دێ ژلایێ خەلکی ڤە بو دەسەلاتی دروست بیت کو ب هەمی کارێن کو دەسەلات دکەت خەلک یێ رازییە و ئەگەر یێ نەرازی بیت دێ بەرژەوەندیێن خۆ تووشی مەترسی کەت، چونکی باش دزانیت کو زور زەحمەتە دجڤاکیدا بشێت کارەکێ دی بو پر کرنا پێداویستیێن خۆ پەیدا بکەت.

نەبینا بەرهەم و شەریکێن بەرهەمهێن دێ خەلکەکێ ترسنوک و هوگر بو هەر کارەکی دجڤاکیدا دروست کەت و ئەوەش ئارەزویا زور ل وان دەسەلاتایە کو ل پاشەروژا خۆ دترسن و بەس دهزرا کورسیکێن خۆ دانە و هەولێن ب فەر نادەن کو نەهێلن جڤاک هەر یا دەست درێژ بیت بو بەرهەمێ بیانی و یا تەمبەل بیت.

دەمێ کو دبێژن نابیت مللەت یێ تەمبەل بیت وچ بناغە نە هاتبنە دروست کرن بو ڤی چەندێ کو نە یێ تەمبەل بیت،ئارمانج ل ڤی ئاخفتنێ چیە؟

تڤیا زور جورێن کارا بو خەلکی بێنە دروست کرن و ل دانانا شەریکا بگرە هەتا دروستکرنا کارێن دەستی (فەرش ،یان دروستکرنا بەرهەمێن ناڤخویی...) کو هەمی ژ لایەکێ ڤە دبنە ئەگەرەک بو پرکرنا پێداویستیان و نەهێلانا تەمبەلیێ و ژلایەکێ دیڤە ئەگەرەکە بو دروستکرنا شارەزاییێ د کارێن جودا جودا بو خەلکی و ئەو چەندەش دێبیتە پێنگاڤەکا مەزن کو دەسەلات ببێژیت من خزمەتا مللەتی کر.

ئەگەر چ ئامانجێن خراب ل دویف راگرتنا ڤی رێرەوێ نەبیت ئەڤ جڤاک یان کو ئەڤ مللەت دێشێت وەکی وەلاتێن (پیشەسازی)خەلکەکێ زور تێر بکەت کو بدەستێن خۆ کار بکەن و هەول بدەن و لێرە دایە کو

جڤاک دێ زور ب ئاسانتر برێڤه چیت و پتر دێشێت گەنجێن خۆ ل دویف حەز و بەرژەوەندیێن وەلاتی پەروەردە بکەت.

نەچاربوون و پێشکەفتن

زور جهێ داخێیە کو ب ئامێرێن تەکنەلوجیا یا روژئاڤای فەخفەخەی لێ بدەین و ب جورێن پێلاڤ و جلکێن مارکە پوزێ لێ بدەین و ب گودبای وهەلە و زمانێ خۆ خار بکەین و خۆ ل هەمبەر وەلاتێن پیشەسازی دابنێین و ل پشت پەردەی دا مروڤێن ترسنوک و ل بن دەست بین و بو پارەکێ کێم و بەرژەوەندییە کا کێم و نە پێتڤی کو دێ هەر روژەکێ خلاس بیت، دلێ خۆ خوش بکەین و هزرا پاشەروژا مللەتی ل بیربکەین.

ڤێ بێ دەنگێی مالا مە خراپ کر، هزرێن بێ شول(دالغە) مالامە خراپ کر، دل خوش کرن ب کرینا تەکنەلوجیا یا وەلاتێن زل هێز مالامە خراپ کر و ئەم بەرەف پاش برین .

نوکە ئەم تڤیا بەس ل وان بپرسین کو دێ چەوا ئاریشێن خو چارەسەرکەین، دێ چەوا دیموکراسیەتا دروست جێ بە جێ کەین و

دێ چەوا شێین بەرەف تەکنەلوجیاێی چین؟ ئەویش دێ هاریکارییا مەکەن بە لێ هەمی تشتا بو مە نابێژن و دەمێ کو هەمی تشت بو مە نەگوت، ئەڤ قانا نەگوتی دێ بیتە بیر یان گوماو، کو هەر گاڤەکا دکەڤینە تێدا دێ ب زور زەحمەت هێینە دەرێ و دەمێ دهێینە دەرێ کو ئەڤێ مە هەبوو ژی یێ چوی،دێبینین ئەڤرۆ وەلاتێ مە یێ بو خەلکەکێ دی مایەڤە کو نە رەگەز نە زمان نەناسین نە دل و نەنەریت نە...، وەکی مەنینە، جارەکادیش نەچارین بێینە سەر سفرێ و جارە کادی کەڤینە ڤی چالێ و وەکی چەرخ و فەلەکێ بزڤرین و هەربێ دەنگ بین و هەرتەمبەل بین، ئەرێ ئەڤەیە پێشکەوتن و شارستانییەتا روژهەلاتا ناوەراست(middle east)؟

* لێ باش بزانین دیاسایا ژیانێ دا ئەگەر مروڤ نە چاربی دێ گەلەک شولاکەت، زور دبێژن (کو ئەو کەسێ پێش کەفتی ل نەچارییا دا یێ دەست ب پێشکەفتنا خۆ کری).

پەیدابوونا هزرا داهێنەر و پروسە بو دروستکرنا هزرا داهێنەر، بەس یا دناڤ وەلاتێن پێشکەفتی داهەی و جڤاکێن پاش کەفتی چ گرنگی نەدایە ڤی چەندێ و بەس جورێن جل و بەرگی و مودیلێن پرچ و ناڤێن گورانی بێژێن بیانی باشتر ل خەلکێ وان دزانن و گرنگی یێ پێ ددەن و ئەڤەیە نەزانینا وان .

هەر مللەتەک کو دەست ب شورەشێ دکەت ل نەچارییا دا (ژبەر زولم و زورداری و...) یە ،ئەگەر ئایینێ ئیسلامێ گوشتێ بەرازێ حەرام دکەت بەلێ دبێژیت ئەگەر نەچاربی (بو خۆ پارستن ل مرنێ دێ شێی بخووی، لێرەدا جڤاکیش ئەگەر ڤیا پێش بکەڤیت تڤیا سوودێ ل نەچاریێ وەرگریت و دەستا درێژ نەکەت.

زورجار ئەو نەچارییە ئاراستەکا خەلەت بو تاکەکەسێن جڤاکی دروست دکەت، ب دروستی تێنە گەهشتن ل نەچاریێ دێ ئاریشێن دل تەزین پەروەردەکەت، زور جار دێ بینین کو ل دەزگەهێن راگەهاندنێ دا تێتە راگەهاندن کو دایکەکێ ژبەر نەبینا خارنێ زاروکێ خۆ کوشت ، برایەک نەچاربوو خیانەتێ ل بابێ خۆ بکەت .

ئەو ئاریشە هەمی ل نەچاریێ یەو فەلسەفا تێ گەهشتنا نەچاریێ بو مروڤی گەلەکە!؟ مروڤ تڤیا پرسیارێ ل خۆ بکەت کو بوچی یێ بێ پارەیە؟ دانە چاری ببیت شول کەت، بوچی مروڤ برسی دبیت؟ دانە چار ببیت خارنێ بخوت، بوچی ؟ ... بەلێ ئەگەر ل جابا بوچی یا تێنە گەهن دێ خۆ دگەل دەوروبەرێ خۆ تووشی ئاریشێ کەن.

هەر ئاریشەکا دهێتە سەر رێکا مروڤی تڤیا هزر لێ بێتە کرن و ب ئارامی و هێمنی دگەل دا رەفتار بێتە کرن، ئەو جڤاک دێ بەرەف بارودوخێن خراپ چیت کو سودێ ل ناچارییا وەرنەگریت و بەرەف

تاوان و کارێن بێ مفا و دژایەتی کرنێ و بەلاڤ کرنا تەفرەقێ بچیت. خەلک چ بکەت کو بوارەکێ باش دروست بکەت کو بشێت سودێ ل نەچاریێ وەرگریت و نەهێلیت ژبەر هەبوونا نەچاریێ زەرەرێ ل خوو بدەت؟ جهێ دا خێ یە کو سیستەمێن دەسەلاتێ دڤان جڤاکاندا نەشێن ب باشی خەلکی تێ بگەهینین و دەسەلاتا خۆ دگەل جڤاکی بەرەف نەمانێ دبەن .

دوماهیک

ئەگەر ئاریشە ل جڤاکێ نەهاتنە چارەسەرکرن ڤی دەمی دێ جڤاک بەرەف سێدارەدانێ چیت کو مەبەستا من دەرکەفتنا نارەزاییەکا زورە و پەیدابونا بیروباوەرێ جودا و لێک تێ نەگەهشتن ل دەف ئەندامێن دناف جڤاکێ و هەول دان بو نەمانا لایەنێ بەرامبەر.

لێرەدایە کو ب پەیدا بونا خوپێشاندانا و نارەزایی دەربرینێ دێ جڤاک بەرەف هژیانێ چیت و سەر ل نوی دێ پێنگاڤ هێنە هاڤێتن کو تێک بچیت، ئەڤ گوهنەدانا دەسەلاتێ بو داخازیێن خەلکی و بێ دەنگ بوون بەرامبەر ئەڤێ چەندێ و ب بەردەوامی درو کرن دگەل خەلکی(کو نزانن روژەک دێ هێت کو خەلک ئێدی باوەر ب درویا ناکەن و ئەو ژی

ئێدی نەشێن ل پشت نیقابا ڤێ چەندێ خۆ ب ڤەشێرن)، دێ بیتە ئەگەرێ ژ دایکبونا شورەش و گورانکارییەکا بەر فرەه و خۆپیێشاندانێن کارەبایی کو هەر کەسەکێ خیانەت کربیت دێ نەچارکەتن کو رێکا رەڤینێ بگریتە بەر خۆ.

هەمی گاڤا لایەنێ تاوانبار رێکا توندوتیژیێ دگریتەبەر بو ڤەمراندنا چرپەیا شورەشێ و هەر ئەڤ چەندەش بەسە کو ببیتە چەکێ ل ناڤ برنا وان، خۆپیێشاندان ب بوچوونا من وەکی بەرناما فورماتێیە بو کومپیوتەرێ، چونکی ئەگەر کومپیوتەر ڤایروس کەتێ و ب ئەنتی ڤایروسێ چارەسەر نەبی تڤیا بێتە فورمات کرن و جڤاکیش ئەگەر ب رێکا گفتوگو و ژێرانە نە هاتە چارەسەر کرن تڤیا خۆپیێشاندانێ بکەت و بێتە فورمات کرن و سەر ل نوی هەمی دام و دەزگەه بێنە دانان و ئاریشێن گەندەلیێ بێنە ژ ناڤ برن، هەروەکی کو کومپیوتەر دهێتە فورمات کرن.

ئومێدەوارم هیچ جڤاکەک نەگەهیتە ڤێ بارودوخێ و ئەگەر گەهشت، بێ ل دەست دانا دەستکەفتان ئاریشە بێنە چارەسەرکرن، گۆڕانکاری باشە ئەگەر ئامانجەک هەبیت و تێکەل کربیت دگەل رێکە چارەی، و تێکەل ببیت دگەل هەول و ئیرادەکا نەتەوەیی، هنگی زور ئاسانی بناغا ئاریشەیان دێ هێتە ڤەدیتن و چارەکرن .

چەند جیهان ئالوز ببیت و جڤاک بەرەف پێش بچیت پێداویستیێن نوی دەردکەڤن و داببیننەکرنا ڤان پێداویستیان دێ بیتە زلکا شخارتەی بو دروستکرنا ئالوزی و هژینا جڤاکێ، ڤی دەمی جڤاک وەکی کایە کو زور ب ئاسانی و بلەز دسوژیت.

هەمی تشت تڤیا بێتە بەر چاڤ گرتن و جهێ گرنگی پێدانێ بیت و نابیت هیچ تشتەک ب کێمی بێتە بەرێ خۆدان و هەر ل هەست و سوزا بگرە هەتاکو بێ کارێ و هەر ل رەفتارو دابونەریتان بگرە هەتا دگەهیتە هەست ب بەرپرسیارەتی کرنێ و ...

ل داوییێش دبێژم کو، یان تڤیا دناف جڤاکیدا بژین ب خۆشی و تەنایی وبراییینی، یان دبیت وەکی وی کەسێ بین کو یێ بەرەف سێدارەی دچیت و پرە ل هەستێن ب ترس و خراپ و پەشیمانی و...

سەبارەت بە نووسەر

- بڕوانامەی بەکالوریوس لە کۆمەلناسی ساڵی 2008
- بڕوانەمەی ماستەر لە کۆمەڵناسی یاسا 2015
- بڕوانامەی کۆمپیوتەرو سەنتەری زمانی ئینگلیزی
- شارەزای زمانەکانی فارسی و تورکی و ئینگلیزی و عەرەبی تا رادەیەکی باش.
- نووسەری شەش کتێبە.
- کتێبی گەردوونی رەش، 2010
- کتێبی جڤاک یان سێدارە، ساڵی 2011
- کتێبی هزری باش ساڵی 2012
- کتێبی لەبیرکراو 2013-2015.
- کتێبی وشە هاوبەشەکانی کورد و فارس لە قسەکردندا، ساڵی 2014
- کتێبی پەرلەمان، ساڵی 2015
- لە بواری وەرزشی یاریزان و راهێنەری یاری کاراتی.
- وەستای هونەری دروستکردنی قالی ئاوریشمی ئێرانی.
- 3 ساڵ خاوەنی ئیمتیازی رۆژنامەی ئاکرێ پاراگراف بووە(2010-2012).
- 3 سال خاوەنی ئیمتیازی رۆژنامەی کوردستان پاراگراف بووە(2012-2015).
- ئەندامی سەندیکای کۆمەڵناسان.
- ئەندامی چەندین رێکخراوی هونەری و رۆشنبیرییە.